

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Α1

Οι Θρησκείες του Κόσμου

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ

Σχ. Έτος 2015-2016

Μάιος 2016

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ Α1

1. Αθανασιάδου Θεοδώρα Ζωή
2. Αιτσίδου Μαρία
3. Αμπόνης Γρηγόριος
4. Αρβανίτης Δημήτριος
5. Βατσικούρας Βασίλειος
6. Βαφείδη Ουρανία
7. Βισβίκης Αλέξανδρος
8. Γεωργίου Γεώργιος
9. Γιαννούση Καλλιόπη
10. Γκιώνη Τζοάνα
11. Δημητρίου Εύα
12. Δημοπούλου Ελευθερία
13. Διαμαντή Σαμαρά Αρετή
14. Ελευθεριάδης Νικόλαος
15. Ευσταθουλίδης Νικόλαος
16. Ζαχαριάδης Γεώργιος
17. Ζέρβας Σταύρος
18. Ζλατάνος Γεώργιος
19. Ζωηρού Θεοδώρα Έλλη
20. Ηλιάδης Χρήστος
21. Θεοδοσοπούλου Δέσποινα
22. Ιορδανίδου Μαρία
23. Καλιμαμτζέρου Αικατερίνα
24. Καμαρινός Χρήστος.

Ημερολόγιο ερευνητικής εργασίας .

- 28/01 Χωρισμός τετραμελών ομάδων – Γνωριμία με τα μέλη της ομάδας
- 11/02 Συζήτηση – εμβάθυνση στο θέμα της ερευνητικής εργασίας
- 18/02 Καταμερισμός των επιμέρους θεμάτων σε κάθε ομάδα
- 25/02 Συγκέντρωση υλικού
- 04/03 Συγκέντρωση υλικού
- 11/03 1η συνάντηση της ομάδας
- 17/03 2η συνάντηση της ομάδας (σε τοπική βιβλιοθήκη)
- 31/03 Ολοκλήρωση ερευνητικής εργασίας
- 07/04 Προσθήκη ημερολογίου
- 14/04 Τελικός έλεγχος της εργασίας
- 21/04 Προετοιμασία για την προβολή της εργασίας

Μέθοδος εργασίας

Η εργασία της ομάδας μας χωρίστηκε σε τρεις φάσεις. Αρχικά συγκεντρώσαμε το υλικό, το οποίο προήλθε κυρίως από το internet. Έπειτα η ομάδα συγκεντρώθηκε δυο φορές και συνέταξε την εργασία. Τέλος, έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις, προστέθηκε το ημερολόγιο και η βιβλιογραφία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	5
Ορφισμός	6
Ιουδαϊσμός	20
Χριστιανισμός	44
Ισλάμισμος	63
Ινδουισμός	74
Βουδισμός	80
Σατανισμός	89
Πηγές	93

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι θρησκείες στον ανθρώπινο κόσμο υπήρξαν αναγκαίες από την στιγμή της συνειδητοποίησης της σύγκρουσης δαιμονικού και αγγελικού στοιχείου και της ανακάλυψης της ύπαρξης πνευματικών και ψυχικών αβύσσων στον άνθρωπο και στον εαυτό του. Η αναμόχλευση της ύπαρξης ή μη του Θεού, οδηγεί είτε στον κόσμο του πνεύματος που υψώνει τον άνθρωπο από την αναγκαιότητα των σχημάτων και των αντικειμενοποιημένων κοσμικών πολυμορφιών στη σφαίρα του αγαθού, της αλήθειας, του ωραίου, της ελευθερίας και του απείρου, στον κόσμο του αιώνιου Πνεύματος- Θεού, είτε στον μηδενικό υπαρξισμό που είναι βαθιά εξαρτημένος από το μηδενισμό του δαιμονικού στοιχείου, όπως εκφράζεται στη ζωή, την ιδεολογία και το έργο των δαιμονικών θρησκειών που υλοποίησε ο άνθρωπος.

Το μεγάλο πρόβλημα των θρησκειών του ανθρώπινου κόσμου, είναι το κατ' εξοχήν πρόβλημα της ελευθερίας. Η μοίρα του ανθρώπου και η οδυνηρή πορεία του καθορίζονται από την ελευθερία και την σωτηρία του που στέκεται στο κέντρο των αντιλήψεων της κάθε μιας από αυτές. Θα μπορούσε κανείς να απαλλάξει τους ανθρώπους από τα βάσανα, αν τους έπαιρνε πίσω την ελευθερία. Μα αν την έχανε θα υπήρχε; Ο άνθρωπος αρχίζει να υφίσταται όταν επαναστατεί για χάρη της ελευθερίας και με την ελευθερία, όταν οδηγείται στον πόνο και στην παραφορά, νιώθοντας έτσι πως είναι ελεύθερος, κι έτσι ο άνθρωπος προσπαθεί να εγγίζει τα έσχατα βάθη της ελευθερίας.

Τις δύο ελευθερίες, την πρώτη, την αρχική ελευθερία και την δεύτερη, την τελική αναζητά ο άνθρωπος και ανάμεσα σε αυτές τις δύο κείται ο ανθρώπινος δρόμος, γεμάτος οδύνες και διασπάσεις, και ίσως τελικά να υπάρχει μόνο η ελευθερία της εκλογής του καλού και του κακού και η ελευθερία στην περιοχή του καλού ή καλύτερα η άλογη ελευθερία, και αυτήν την ελευθερία της επιλογής είναι που προσπαθούν να διασαφηνίσουν οι θρησκείες και της σωτηρίας που διατρανώνει η κάθε μια για τον άνθρωπο.

Ορφισμός

Ο Ορφισμός είναι μια μονοθεϊστική θρησκεία, όπως αποδεικνύεται από πλήθος αναφορών και αποσπασμάτων από ορφικές, νεοπλατωνικές και πυθαγόρειες πηγές. Όπως π.χ. το Ορφικό απόσπασμα: «Εἰς Ζεὺς, εἰς Αἴδης, εἰς Ἥλιος, εἰς Διόνυσος» ή η ρήση του Ιαμβλίου ότι «Θεός εἰς προγενέστερος των ὄντως ὄντων... Ὅστις ἀκίνητος ἐν μονότητι τῆς ἐαυτοῦ ἐνότητος μένων» ή ακόμα του μαθητή του Ορφέα Μουσαίου:

«Ἐξ ἐνός τα πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς ταυτόν ἀναλύεσθαι», Ο Φάνης Διόνυσος είναι το αρχετυπικό Ένα του νοητικού Κόσμου των Ιδεών, ενώ ο Δίας είναι το Σύμπαν της φυσικής εκδήλωσης, ο Κόσμος της Ὑλης και της Αίσθησης

Ο Ορφισμός πιστεύει στη διττή φύση του ανθρώπου. Παρόλο που η ψυχή του έχει μια θεία προέλευση, κλείστηκε εντούτοις μέσα στο σώμα λόγω του πρωταρχικού εκείνου παραπτώματος των Τιτάνων, το οποίο επέχει σχεδόν θέση προπατορικού αμαρτήματος, αν και θεωρείται περισσότερο σα μίasma της ψυχής παρά σαν αμάρτημά της, κατά την Χριστιανική έννοια.

Ο δρόμος που πρέπει να ακολουθήσει ο άνθρωπος για να εξαγνιστεί από αυτό το παράπτωμα είναι να προσπαθήσει μέσα από την άσκηση και την αποχή να ελευθερωθεί από τα δεσμά του σώματος, του τιτανικού δηλαδή στοιχείου μέσα του, και να εξαγνιστεί με καθαρμούς από την πρωταρχική εκείνη ενοχή.

Ο ψυχικώς αυτός εξαγνισμός επιτυγχάνεται με το να ακολουθήσει τις εντολές και διατάξεις της Ορφικής Θρησκείας και να προσπαθήσει να ενωθεί με το θεό σε έκσταση. Ο δρόμος όμως αυτός είναι μακρύς γιατί η ψυχή διαρκώς μετενσαρκώνεται και ξανάρχεται πάνω στη γη μετά την προσωρινή παραμονή της στον Άδη.

Πρέπει έτσι να εκτελέσει ολόκληρο τον κύκλο των «γεννήσεων», τη μακρά δηλαδή σειρά των μετενσαρκώσεων. Γιατί όπως λέει ο Εμπεδοκλής «Υπάρχει ένας χρησμός της Ανάγκης, μια παλιά απόφαση των θεών, να περιπλανώνται οι ψυχές τρεις μυριάδες εποχές μακριά από τους μακάριους Θεούς, παίρνοντας με τη γέννησή τους στο πέραςμα τον χρόνου διάφορες μορφές θνητών... από αυτούς είμαι κι εγώ ένας, εξόριστος των Θεών και περιπλανώμενος» και συνεχίζει «Μέχρι τώρα έγινα κάποτε αγόρι και κορίτσι και θάμνος και πουλί και υδρόβιο, άφωνο ψάρι».

Και για τον Πυθαγόρα, που δεχόταν επίσης τη μετενσάρκωση, λένε ότι όταν κάποτε είδε κάποιον να δέρνει ένα σκυλί, του είπε: «Σταμάτα, μη το χτυπάς, γιατί είναι ψυχή αγαπητού ανθρώπου, την κατάλαβα ακούγοντάς τη να μιλά». Το τέλος του κύκλου

των γεννήσεων σημαίνει τον πλήρη εξαγνισμό ψυχής, που επιστρέφει τότε στο Θεό, του οποίου είμαστε μέρος. Εν τούτοις μπορεί ο άνθρωπος να έχει και στον παρόντα βίο μια «γεύση» της: Την έκσταση, που είναι η στιγμιαία επαφή με το Θείον. Η ένωση αυτή μπορεί να γίνει και στη διάρκεια της ζωής και θεωρείται ο μεγαλύτερος δυνατός βαθμός ευδαιμονίας πάνω στη γη. Η ευδαιμονία αυτή όμως είναι παροδική, όπως και η κατάσταση της έκστασης.

Η άσκηση στους Ορφικούς περιλάμβανε την αποχή από το κρέας, τα αυγά, τα κουκιά και τα μάλλινα ενδύματα και την προσπάθεια γενικά του μύστη να καθαριστεί από τη μόλυνση που δημιουργεί η επαφή με το σώμα και να απαλλάξει το θεϊκό στοιχείο της φύσης του από τη δύναμη του τιτανικού, του σαρκικού και του κτηνώδους. Η προσπάθεια αυτή επαναλαμβάνεται συνεχώς κατά τις διάφορες μετενσαρκώσεις της ψυχής του, μέχρις ότου αποβάλει οριστικά το ένδυμα του σώματος, απαλλαχθεί από τον «κύκλο της ανάγκης», συμμετάσχει στη Θεία μακαριότητα και ζήσει πια στα Ηλύσια Πεδία, αθάνατος κι ελεύθερος από τον ανθρώπινο πόνο. Τη μακαριότητα αυτή μπορεί να τη ζήσει ο άνθρωπος προσωρινά και στη διάρκεια της τωρινής του ζωής με την ένωσή του με το θεό, που επιτυγχάνεται με την έκσταση.

Πάντως, ούτε η έκσταση, ούτε η τήρηση των Ορφικών εντολών, ούτε η μύηση και οι «λύσεις» είχαν τη δύναμη να οδηγήσουν τον πιστό στην τελειωτική σωτηρία. Η καταγωγή του από τους τιτάνες, των οποίων το έγκλημα κληρονομεί μετά τη γέννησή του, αποτελεί ένα αξεπέραστο εμπόδιο για την ανθρώπινη προσπάθεια. Η πεποίθηση για τη σωτηρία είναι ασθενής και μόνο η ελπίδα «κύκλου τε λήξαι και αναπνεύσαι κακότητος» παραμένει ισχυρή.

Εδώ υπεισέρχεται μια άλλη ξένη για την Ελληνική σκέψη : η χάρη. Διότι ό,τι δεν μπορεί να κατορθώσει ο άνθρωπος με τη δική του δύναμη, το δίνει με τη χάρη του ο Θεός. Με τη χάρη αυτή κατορθώνει την απαλλαγή του για πάντα από τον Τροχό της Μοίρας, από τον Κύκλο της Γέννησης και να ενωθεί με το Θεό. Έτσι ο μύστης αποκτά ψυχική ειρήνη στην επίγεια ζωή του και απαλλάσσεται από την κατάρρα των νέων ενσαρκώσεων. Ο Διόνυσος έτσι γίνεται ένας Θεός λυτρωτής (Λύσιος). Μεσολαβητής για τη λύτρωση του ανθρώπου μέσω του θεού, είναι ο Ορφέας, ο «Άναξ» και «Δεσπότης», ο φορέας των Θείων αποκαλύψεων, που όπως λέγεται ήλθε πάνω στη γη για να εξαγνίσει τη θρησκεία υπό το χονδροειδή και γήινο ανθρωπομορφισμό της, να καταργήσει τις ανθρωποθυσίες και να ιδρύσει μια μυστική Θεολογία που να βασίζεται σε μια καθαρή πνευματικότητα.

Η χάρη όμως αυτή του Θεού δεν κατέρχεται σε όλους τους μύστες. Ισχύει και εδώ η αρχή «πολλοί μεν οι κλυτοί, ολίγοι δε οι εκλεκτοί». Οι Θυρσοφόροι είναι πολλοί, αλλά αυτοί που είναι αφοσιωμένοι με όλη την πίστη τους στο Θεό, ελάχιστοι.

Ο Ορφισμός είναι λοιπόν μια απολυτρωτική θρησκεία και μάλιστα η πρώτη Ελληνική απολυτρωτική Θρησκεία. Η κεντρική ιδέα γύρω από την οποία περιστρέφεται είναι η απελευθέρωση. Με αυτή συνδέεται οργανικά η διδασκαλία για το προπαινετικό αμάρτημα, για την ασθένεια του ανθρώπου, για την μετεμψύχωση και για την κόλαση.

Την ιδέα αυτή της ανάλογης με το παράπτωμα ανταπόδοσης, κηρύττει στο χορό των «Χοηφόρων» και ο γνώστης της Ορφικής διδασκαλίας ποιητής Αισχύλος. Οι Ορφικοί λοιπόν μεταφέρουν την ιδέα της ανταπόδοσης που απαιτεί η έννοια του ανθρώπινου δικαίου και στον Άδη, όπου επικρατεί το Θείο δίκαιο. Δίδασκαν όμως και τη δυνατότητα απαλλαγής απ' αυτές τις ανταποδόσεις, στις οποίες ανήκε και η μετεμψύχωση. Την πεποίθηση αυτή εκφράζει με τους περίφημους στίχους του και ο Πίνδαρος: «Όσοι όμως κατόρθωσαν να διατηρήσουν καθαρή και αναμάρτητη την ψυχή τους σε τρεις διαδοχικές ζωές, ακολουθούν το δρόμο του Δία προς τον πύργο τον Κρόνου, όπου οι θαλάσσιες αύρες δροσίζουν αιώνια το νησί των Μακάρων, όπου οι χρυσοί κάλυκες των λουλουδιών λαμπρύνουν τις όχθες του και οι έλικές τους στολίζουν το μέτωπο και τους βραχίονες των Μακάρων, σύμφωνα με τη δίκαιη απόφαση των μεγάλων κριτών του Άδη»

Υπάρχουν επίσης τα Ηλύσια Πεδία, με το ονομαστό Άλσος της Περσεφόνης, όπου ζει μετά το Θάνατό του ο Ορφέας ανάμεσα στους άλλους ήρωες της αρχαιότητας, μαγεύοντας τους νεκρούς με τους ήχους της λύρας του.

Ο μύστης των Ορφικών μυστηρίων πιστεύει ότι μετά την τελειωτική κάθαρση της ψυχής του πάνω στη γη, θα επιστρέφει στη θεία του πηγή.

Αυτό το διαπιστώνουμε σε πλήθος χρυσά ενεπίγραφα πινακίδια, που βρέθηκαν μέσα σε τάφους οπαδών της Ορφικής Θρησκείας. Σ' ένα απ' αυτά, η ψυχή του πεθαμένου λέει: «Καυχιέμαι ότι κατάγομαι από το μακάριο γένος σας. Τώρα όμως ξέφυγα από τον κύκλο τον πόνου και των δεινών». Και η Θεά, βασίλισσα των νεκρών απαντά: «Είσαι μακάριος και πολυδοξασμένος. Αντί για άνθρωπος θα είσαι Θεός». Και από την Πολιτεία του Πλάτωνα, κατά την περιγραφή της μακάριας κατάστασης των μυστών στον Άδη, γίνεται λόγος για «συμπόσιο οσίων» και για «αιώνια μέθη».

Απ' όλα όσα είπαμε είναι φανερό ότι ο Ορφισμός είναι διαφορετικός από τη λεγόμενη Ομηρική θρησκεία. Τη διαφορά, ή ακόμα αντίθεση, δείχνει πρώτα απ' όλα η σχεδόν «απαισιόδοξη» και διαρκική αντίληψή του για τη ζωή. Απορρίπτει τη γήινη ζωή, γιατί δεν βλέπει σε αυτή κανένα θετικό περιεχόμενο σε σύγκριση με τη μακάρια, μετά το θάνατο, και την τελική απελευθέρωση του μύστη.

Η απαισιοδοξία βέβαια αυτή δεν είναι τελείως άγνωστη στους Έλληνες, αλλά στους Ορφικούς αποκτά μια θεμελιακή σημασία, ανυψώνεται σε αρχή και έχει έναν μεταφυσικό χαρακτήρα. Αντίθετα, οι απαισιόδοξες κρίσεις του ανθρώπου στον Όμηρο προέρχονται αποκλειστικά από τις εμπειρίες της ζωής. Την αντίθεση αυτή δείχνει μετά και η αυστηρά διαρκική αντίληψη των Ορφικών για τη σχέση ανάμεσα στο σώμα και την ψυχή. Στη συνήθη ελληνική, κοσμοθεώρηση, η ζωή στο σώμα είναι η αληθινή ζωή. Ψυχή και σώμα ενωμένα και αδιαχώριστα αποτελούν τον άνθρωπο. Η ψυχή, χωρίς το σώμα δεν είναι παρά μια αδύναμη σκιά, που περιπλανιέται στους ζοφερούς τόπους του Άδη. Οι προηγούμενες Ορφικές απόψεις θα ήταν ακατανόητες για τους ήρωες των Ομηρικών επών.

Στον Ολυμπισμό η αισιοδοξία και η χαρά για τη ζωή, απέκλειε κάθε έννοια αμαρτίας ή μιάσεως με το σώμα. Γι' αυτό και ήταν άγνωστος ο πόθος του λυτρωμού, που θα ήταν και ασυμβίβαστος προς τη ανθρώπινη αξιοπρέπεια, σύμφωνα με την αντίληψη για τον άνθρωπο και για τη σχέση τον με το Θεό! Αυτή η θέση όμως περιείχε και έναν σαφή διαχωρισμό ανθρώπων και Θεών. Η παλιά αντίληψη των Ελλήνων διέκρινε καθαρά τον άνθρωπο από τον Θεό και είχε συνείδηση της μεγάλης απόστασης μεταξύ τους. Κάθε ξεπέρασμα των ορίων από τον πρώτο θεωρείται ύβρις και τιμωρείται από τους Θεούς σαν αλαζονεία. Αντίθετα, για τους Ορφικούς προέχει η εμπειρία της συγγένειας με το Θεό και γι' αυτό είναι θεμιτή η ένωση με αυτόν: η μετάληψή του και η θέωση! Έτσι η Ορφική θρησκεία δεν διαδόθηκε σε πολλούς, αλλά περιορίστηκε κυρίως στους μεγάλους άνδρες και φιλοσόφους της αρχαιότητας και σε όσους είχαν από τη φύση τους ασκητικές τάσεις.

Ο Ορφισμός είναι επίσης μια μυστηριακή Θρησκεία, όπως της Δήμητρας και της Περσεφόνης, με την οποία έχει κοινή την πίστη προς την άλλη ζωή και με την οποία άλλωστε συνδέθηκε. Γέφυρα ανάμεσα στη διδασκαλία των Ορφικών για την μετεμψύχωση και την παλιά ελληνική λατρεία των ηρώων, αποτελούν οι παρακάτω στίχοι του Πινδάρου: Όμως εκείνοι, των οποίων η Περσεφόνη δέχεται τη μετάνοια, αυτών την ψυχή στέλνει το ένατο έτος πίσω στον ήλιο τον πάνω κόσμο. Εκεί

γίνονται σεβαστοί, ηγεμόνες, άνδρες ισχυροί και μεγάλοι σοφοί και 10 μέλλον τους λατρεύει σαν ήρωες».

Ελάχιστα πάντως γνωρίζουμε για τα Ορφικά Μυστήρια και για τις τελετές εξαγνισμού και μύησης που συνέβαιναν σε αυτά. Είναι όμως σίγουρο ότι η μύηση, παραδίδοντας τον μύστη στο Θάνατο, τον έκανε να ξαναγεννηθεί και αφυπνιστεί σε μια νέα, πληρέστερη και τελειότερη ζωή. Στη διάρκεια των Μυστηρίων ο μύστης μεταλάμβανε «άρτου και οίνου», που αντιπροσώπευαν αντίστοιχα τη Δήμητρα και το Βάκχο!

Ο Ιεροφάντης μυητής παρουσίαζε συμβολικά πριν την τελική αποκάλυψη, κρασί και ψωμί στον υποψήφιο, που έπρεπε να το φάει και να το πιει, σα σύμβολο ότι το πνεύμα επρόκειτο να αναζωογονήσει την ύλη, δηλαδή ότι επρόκειτο να εισέλθει μέσα του η Θεία σοφία, μέσω αυτού που επρόκειτο να του αποκαλυφθεί.

Απ' όλα τα παραπάνω είναι σαφής η μεγάλη, αν και όχι αξιοπερίεργη, ομοιότητα της Ορφικής θρησκείας με το Χριστιανισμό και τα χιλιάδες δάνεια που έχει πάρει ο δεύτερος από την πρώτη. Τι να πρωτοαναφέρουμε; Την ιδέα του προπατορικού αμαρτήματος, την ιδέα του Θεού λυτρωτή, που από Διόνυσος γίνεται στο Χριστιανισμό Ιησούς Χριστός («εγώ ειμί η άμπελος, η αλήθεια και η ζωή»). Την ιδέα της θείας μετάληψης με άρτο (Δήμητρα) και οίνο (Διόνυσος) που γίνεται στο Χριστιανισμό το «σώμα και αίμα του Χριστού»; Την έννοια της «θείας χάρης»; Την ιδέα του Άδη και της κόλασης (τιμωρίας) ανάλογα με το παράπτωμα του καθενός και τόσα άλλα.

Το Καθολικό Έλεος

Έτσι ήταν πολύ φυσικό να τους γεννηθεί μια συμπάθεια και μια ουσιαστική ταύτιση με όλα τα είδη της ζωής και της φύσης, έτσι που να βιώνουν μια ολιστική αντίληψη και μια ευθεία συμμετοχή τους στο παγκόσμιο πνεύμα. Αυτή ακριβώς η διάσταση που υπερβαίνει την αντίληψη Έλλην και βάρβαρος, άνθρωπος και ζώο, υποκείμενο και αντικείμενο, είναι εκείνη που κάνει την Ορφική ιδέα υπερβατική και μοναδική.

Τέλος επισημαίνουμε επίσης τις μεγάλες μεταφυσικές ομοιότητες του Ορφισμού με το Βουδισμό άγνοια, μη βία, κάρμα, μετενσάρκωση, απελευθέρωση και επιστροφή στην πρωταρχική κατάσταση. Σημαντική είναι επίσης η ομοιότητά τους στην μεταθανάτια πορεία και οι οδηγίες που δίνονται στη ζωή στον μυημένο πώς να αντιμετωπίσει την

μεταθανάτια κατάσταση και να απελευθερωθεί απ' αυτήν. Οι οδηγίες αυτές των χρυσών πινακίδων που βρέθηκαν σε τάφους μυημένων Ορφικών μοιάζουν έτσι πολύ με την Θιβετανική Βίβλο των Νεκρών.

Ελευσίνια Μυστήρια

Αντιπροσωπεύοντας τις δυνατότητες της αγροτικής θρησκείας στην επίτευξη της γενικότερης ανθρώπινης ευτυχίας, τα Ελευσίνια Μυστήρια είχαν σαφή εσχατολογική διδασκαλία. Σύμφωνα με τον λεγόμενο ομηρικό ύμνο στη Δήμητρα, ο οποίος είναι ερμηνευτικός της γενικότερης λατρείας της θεάς, στην Ελευσίνα, γνωρίζουμε ότι εκτός

από τη Δήμητρα πρωταγωνιστική μορφή των μυστηρίων ήταν η Κόρη, η Περσεφόνη, αντιπροσωπεύοντας το κατεχοχίν πνεύμα της βλάστησης που εξαφανίζεται από την επιφάνεια της γης και επανέρχεται σ' αυτήν ύστερα από καθορισμένη χρονικά παραμονή της στον Κάτω Κόσμο.

Όπως εξιστορεί ο ομηρικός ύμνος, η Περσεφόνη, η κόρη της Δήμητρας, έπαιζε, μαζεύοντας λουλούδια στους κάμπους της Ελευσίνας, με τις Ωκεανίδες νύμφες, τις κόρες του Ωκεανού. Εκεί την απήγαγε ο Άδης - Πλούτων, ο θεός - βασιλιάς του Κάτω Κόσμου, και τη μετέφερε στο βασίλειο των νεκρών, όπου την έκανε βασίλισσά του. Τρελή από τη λύπη για την εξαφάνιση της κόρης της, η Δήμητρα περιπλανιόταν για εννιά μέρες και τη δέκατη, από τη θεά Εκάτη και τον θεό Ήλιο, έμαθε ότι η κόρη της είχε απαχθεί από τον Άδη - Πλούτωνα με τη συγκατάθεση του Δία. Πικραμένη και εξοργισμένη, μεταμορφώθηκε σε φτωχή, γριά ζητιάνα και αποσύρθηκε στην Ελευσίνα, όπου βρήκε φιλοξενία στο αρχοντικό του βασιλικού ζεύγους, του Κελεού και της Μετάνειρας. Κατά την παραμονή της στην Ελευσίνα, η Δήμητρα ανέλαβε την ανατροφή του Δημοφώντα, του μικρού γιου του Κελεού, τον οποίο αποπειράθηκε να καταστήσει αθάνατο, τρέφοντάς τον με αμβροσία και βάζοντάς τον κρυφά τη νύχτα σε φωτιά, προκειμένου να καταστρέψει τις θνητές σάρκες του. Το έργο όμως της αθανασίας του Δημοφώντα ματαιώθηκε, όταν η μητέρα του ανακάλυψε έντρομη τις ενέργειες της γηραιάς παραμάνας, οπότε η Δήμητρα φανερώθηκε στην αληθινή της υπόσταση. Παρέμεινε ωστόσο θλιμμένη για την εξαφάνιση της κόρης της και μαζί της η γη άκαρπη, μέχρις ότου ο Δίας, σε μια προσπάθεια συμβιβασμού της κατάστασης, καθόρισε η Περσεφόνη να μένει στον Κάτω Κόσμο το 1/3 του χρόνου και τα υπόλοιπα 2/3 να τα περνάει με τη μητέρα της. Εξευμενισμένη, τότε, η Δήμητρα και προτού επιστρέψει στον Όλυμπο, βαθιά ευγνώμων στους Ελευσίνιους για τη φιλοξενία τους, δίδαξε στους τέσσερις βασιλείς τους, τον Τριπτόλεμο, τον

Διοκλή, τον Εύμολπο και τον Κελεό, τα μυστήρια της λατρείας της, για τα οποία αξίωσε απόλυτη μυστικότητα, υποσχόμενη αιώνια ευημερία στην πόλη.

Τα Μυστήρια στους Αθηναίους

Η μεγάλη αίγλη των Ελευσινίων Μυστηρίων συμπίπτει με την ανάληψη της επιμέλειάς τους από τους Αθηναίους. Οι μυστηριακές θρησκευτικές τελετουργίες προς τιμήν της Δήμητρας και της Κόρης έλαβαν λαμπρή μορφή την περίοδο της τυραννίας των Πεισιστρατιδών, οι οποίοι φιλοδοξούσαν έτσι να εξωραϊσουν και να νομιμοποιήσουν την εξουσία τους, αλλά στο απόγειο της ακμής τους έφθασαν κατά τη χρυσή εποχή της αθηναϊκής δημοκρατίας, τον 5ο αιώνα π.Χ. Οι Αθηναίοι περιέβαλαν τότε τα μυστήρια με εξαιρετική λαμπρότητα, αφενός για πολιτικούς λόγους και συγκεκριμένα για την ηθική τόνωση της ηγεμονίας τους και αφετέρου για οικονομικούς σκοπούς, σχετικούς με την εισροή χρήματος στην πόλη από τις πολυπληθείς αφίξεις των ξένων που έφθαναν για να παρακολουθήσουν τις τελετές. Ψήφισμα των Αθηναίων της περιόδου του Περικλή καθορίζει υπέρ του ιερού της Ελευσίνας ποσοστά από τους Αθηναίους γαιοκτήμονες, τους συμμάχους και τους κληρούχους και καλεί όλους τους Έλληνες σε καταβολή δωρεών, με αντάλλαγμα την ελεύθερη πρόσοδο στα Μυστήρια. Από τότε, σε αντίθεση με άλλες μυστηριακές θρησκευτικές τελετές, οι οποίες περιορίζονταν στα μέλη μιας οικογένειας, ενός γένους ή μιας φατρίας, τα Ελευσίνια Μυστήρια ήταν ανοιχτά σε όλους τους Έλληνες, ακόμη και σε δούλους, εάν μιλούσαν την ελληνική γλώσσα και στη συνέχεια στους Ρωμαίους, ενώ από την εποχή των Περσικών Πολέμων, όταν οι Πέρσες εσύλησαν και κατέκαψαν όλα τα ιερά των Αθηνών, αποκλείονταν οι βάρβαροι. Αποκλείονταν επίσης οι διαπράξαντες εγκλήματα και διάφορες ιερόσυλες πράξεις, όσο υψηλό αξίωμα και αν είχαν, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τον αυτοκράτορα Νέρωνα, στον οποίο δεν επετράπη η συμμετοχή.

Από την εποχή της προσάρτησης της Ελευσίνας στην Αθήνα, τα Ελευσίνια Μυστήρια ήταν διττά. Υπήρχαν τα Μικρά Μυστήρια, τα οποία τελούνταν στην Αθήνα, στο προάστιο Άγρα, κατά τον μήνα Ανθεστηριώνα (Φεβρουάριο), και τα Μεγάλα, τα κυρίως Ελευσίνια Μυστήρια, που τελούνταν στην Ελευσίνα, από τη δέκατη πέμπτη ως την εικοστή τρίτη μέρα του μήνα Βοηδρομιώνα (από το τέλος Σεπτεμβρίου ως τις αρχές Οκτωβρίου), την εποχή δηλαδή της σποράς και κάθε τέταρτο έτος περιελάμβαναν μια εξαιρετικά λαμπρή εορτή που λεγόταν πεντετηρίς.

Τα Μεγάλα Μυστήρια

Οι προπαρασκευές για τα Μεγάλα Μυστήρια διαρκούσαν εννέα ημέρες, οι οποίες συμβολίζουν τις πρώτες εννιά μέρες των περιπλανήσεων της Δήμητρας. Αρκετό καιρό πριν από την τέλεση των Μυστηρίων, οι Αθηναίοι έστελναν σε όλη την Ελλάδα κήρυκες που ανήκαν στα δύο ιερατικά γένη, των Ευμολπιδών και των Κηρύκων, οι οποίοι εκόμιζαν σπονδές, δίμνηνη δηλαδή εκχειρία, εάν η Αθήνα βρισκόταν σε πόλεμο με άλλες ελληνικές πόλεις. Οι ξένοι που συνέρρεαν ήταν πολυπληθείς και έτσι τα Ελευσίνια Μυστήρια αποτελέσαν πανελλήνια εορτή. Τη 14η Βοηδρομιώνος, οι ιερείς και οι ιέρειες της θεάς στην Ελευσίνα έβγαζαν από το ιερό της τα μυστικά ιερά, τα οποία φυλάσσονταν σε μια κίστη, ένα καλάθι πλεκτό από κλαδιά ιτιάς ή λυγαριάς, εντελώς καλυμμένα και αθέατα και, γι' αυτό τον λόγο, αγνοούμε μέχρι σήμερα τι αντικείμενα περιείχε η κίστη. Μετά τις προκαταρκτικές θυσίες, τα ιερά φέρονταν, διαμέσου της Ιεράς Οδού, σε πομπή προς την Αθήνα, όπου για την προϋπάντησή τους κατέβαινε όλη η πόλη, οι αρχές, οι ιερείς, ο λαός, συνοδεύοντάς τα μέχρι το εν άστει ιερό των Ελευσινίων θεοτήτων, στη νοτιοδυτική πλευρά της Ακρόπολης. Τη 15η Βοηδρομιώνος, ο άρχων βασιλεύς, ο οποίος είχε την ανώτατη επιμέλεια και εποπτεία των μυστηρίων, καλούσε τον λαό σε πανηγυρική συγκέντρωση στην Αγορά, στην Ποικίλη Στοά, όπου γινόταν η πρόρρησις, η επίσημη προκήρυξη, με την οποία καλούνταν να μετάσχουν στις ιερές εκδηλώσεις, όλοι, εκτός εκείνων που είχαν διαπράξει κάποιο σοβαρό έγκλημα.

Τη 16η Βοηδρομιώνος, οι μύστες κατέβαιναν να λουστούν στη θάλασσα του Φαλήρου ή του Πειραιώς. Ήταν το μέγα καθαρτήριο βάπτισμα πριν από τη συμμετοχή τους στις ιερές τελετές, ενώ τη 17η Βοηδρομιώνος τελούνταν στο Ιερό της θεάς, στην Αθήνα, μεγάλη θυσία και την επόμενη μέρα γίνονταν τα Επιδαύρια ή Ασκληπιεία, προς τιμήν του θεού Ασκληπιού, ο οποίος, σύμφωνα με την παράδοση, είχε μνηθεί στα Μυστήρια.

Τη 19η Βοηδρομιώνος, οι αρμόδιοι ιερείς παρελάμβαναν από το εν άστει ιερό, τα ιερά αντικείμενα και στη συνέχεια, σε πομπή, ακολουθούμενοι από πολυάριθμο πλήθος, μετέβαιναν στο Ιακχείο, στο Δίπυλο, όπου παρελάμβαναν το ξόανο του Ίακχου, προστάτη θεού της πόλης, και αυστηρώς αθηναϊκής θεότητας και στη συνέχεια, όλη η πομπή, αφού εξερχόταν από την Ιερά Πύλη, κατευθυνόταν προς την Ελευσίνα διαμέσου της Ιεράς Οδού.

Πολύ αργά, το βράδυ, η πομπή έφθανε στην Ελευσίνα, όπου στην αρχή του Θριασίου Πεδίου, οι Κροκωνίδες, απόγονοι του πανάρχαιου βασιλιά Κρόκωνος, ασκώντας προνόμιό τους που χάνεται στα βάθη των αιώνων, έδεναν με νήμα το δεξί χέρι με το αριστερό πόδι κάθε μύστη, πράξη αποτρεπτική για οποιοδήποτε κακό. Λίγο πιο κάτω, στη γέφυρα του ελευσίνιου ποταμού Κηφισού, οι πιστοί αντάλλασσαν μεταξύ τους αισχρολογίες και άσεμνα αστεία, σε απομίμηση των πρόστυχων πειραγμάτων της Ιάμβης, υπηρέτριας στο αρχοντικό του Κελεού, η οποία κατόρθωσε να προκαλέσει το γέλιο στη θλιμμένη Δήμητρα, ένα έθιμο οργιαστικού χαρακτήρα που ανάγεται στο αρχαιότερο στρώμα της λατρείας της θεάς.

Άλυτο το μυστήριο των τελετών

Μετά την πανηγυρική άφιξη της πομπής στην πόλη, οι μύστες αναπαύονταν όλη την υπόλοιπη νύκτα και την ημέρα που ακολουθούσε, για να λάβουν μέρος στις μυστικές τελετές, την αρχή της νύκτας της 21ης Βοηδρομιώνος. Οδηγούμενοι από τον ιεροφάντη και τον δαδούχο, οι μύστες εισέρχονταν στο Τελεστήριο, όπου ξεκινούσαν οι τελετές. Το περιεχόμενο των τελετών παραμένει πάντως ως τις μέρες μας άλυτο μυστήριο, καθώς από τους συμμετέχοντες τηρούνταν απόλυτη μυστικότητα και η πολιτεία επέβαλλε σ' αυτούς που την παραβίαζαν την ποινή του θανάτου. Συγκεκριμένα, ο Διαγόρας ο Μήλιος, ο οποίος διακωμώδησε τα Μυστήρια επικηρύχθηκε από τους Αθηναίους για δύο τάλαντα για τη σύλληψή του και για ένα τάλαντο για τον θάνατό του. Ο Αλκιβιάδης, κατηγορούμενος για παρωδία των Μυστηρίων, καταδικάστηκε ερήμην σε θάνατο, ο τραγικός ποιητής Αισχύλος, κατηγορούμενος ότι σε τραγωδίες αποκάλυψε κάποια από τα απόρρητα, κινδύνευσε μεν αλλά απαλλάχθηκε, ο ρήτορας Ανδοκίδης μόλις διέφυγε την ποινή του θανάτου και ο Πλάτωνας μιλούσε για τα Μυστήρια με μεγάλη επιφύλαξη.

Οι πενιχρές μαρτυρίες για το περιεχόμενο των Τελετών προέρχονται κυρίως από Χριστιανούς συγγραφείς, οπότε δεν θα πρέπει να θεωρηθούν απόλυτα έγκυρες και αξιόπιστες, δεδομένης της προκατάληψης και της εχθρότητας, με την οποία αντιμετώπιζαν οι Χριστιανοί τις ειδωλολατρικές τελετές των εθνικών.

Από τις ελάχιστες πάντως μαρτυρίες που μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστες και από παραστάσεις έργων τέχνης, το σύνολο των νεότερων ερευνητών έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα τεκταινόμενα στα Ελευσίνια Μυστήρια ήταν δρώμενα, τα οποία αναπαριστούσαν με δραματικό τρόπο τον μύθο της Δήμητρας και της Κόρης. Μια πιθανή αναπαράσταση της τελετής μπορεί να περιγραφεί ως εξής: Ο ιεροφάντης, υποδυόμενος τον Πλούτωνα, άρπαζε την ιέρεια της Δήμητρας, που

υποδυόταν την Κόρη και παρά τη θέλησή της, την οδηγούσε στον Άδη, όπου τελούνταν ο ιερός γάμος τους.

Ακολουθούσαν οι περιπλανήσεις της τραγικής μητέρας, η δεξίωση του Κελεού, η άνοδος της Κόρης από τον Άδη, με τη συνοδεία του Ερμή, τον οποίο υποδυόταν ο ιερός κήρυξ των μυστηρίων, η συνάντηση μητέρας και κόρης μέσα σε άπλετο φως από τις δάδες που θα κράδαιναν οι μύστες και τέλος η αποδημία του Τριπτόλεμου, στον οποίο η Δήμητρα ανέθεσε την ιερή αποστολή να διδάξει στους ανθρώπους τον τρόπο καλλιέργειας της γης.

Εναλλαγή φωτός και σκότους

Το ερώτημα που έχει απασχολήσει τους περισσότερους μελετητές των Μυστηρίων είναι πού ακριβώς τελούνταν αυτές οι δραματικές παραστάσεις. Ο Φουκάρ, στηριζόμενος σε διάφορες μαρτυρίες αρχαίων συγγραφέων, κυρίως του Αριστοφάνη, πιστεύει ότι κατά τη διάρκεια της τελετής υπήρχε έντονη εναλλαγή σκότους και φωτός. Φαντάζεται το δάπεδο διαιρεμένο σε πολλά τμήματα, καθοριζόμενα από τους κίονες, με το καθένα από αυτά να αναπαριστά ένα τμήμα του Άδη. Έτσι, στον κάτω όροφο, οι μύστες έβλεπαν τον σκοτεινό και ζοφερό Άδη, με τα βάσανα και τις δοκιμασίες των ανθρώπων που δεν είχαν μνηθεί στα Μυστήρια, ενώ ξαφνικά φωτιζόταν και εμφανιζόταν στα μάτια τους ο επάνω όροφος με τα κατάφωτα Ηλύσια Πεδία και τους χορούς των μνημένων στα Μυστήρια της Θεάς. Για τη δημιουργία ισχυρότατων εντυπώσεων και δραματικών συναισθημάτων στους μύστες, ο Φουκάρ δέχεται και τη χρήση μηχανημάτων, για την ύπαρξη όμως των οποίων δεν συνηγορεί καμιά αρχαία μαρτυρία.

Σε αντίθεση με τον Φουκάρ, ο Νόακ δεν δέχεται την ύπαρξη δύο ορόφων και πιστεύει ότι το Τελεστήριο ήταν ενιαίο. Αποκλείει επίσης την ενεργό συμμετοχή των μυστών στα δρώμενα, αλλά δέχεται την κατάσταση των παθών, τις διεγέρσεις του τρόμου και της φρίκης, εντυπώσεις συγκλονιστικές και βασανιστικές για τους συμμετέχοντες στις τελετές. Κατά τον Νόακ, τα δρώμενα δεν ήταν δράμα, με την κανονική έννοια του όρου, αλλά μόνο στοιχεία δράματος, στερούμενα ουσιαστικά διαλόγων και τελούμενα ως παντομίμες. Συγκεκριμένα, τα παιχνίδια της Κόρης με τις φίλες της, πριν από την αρπαγή, είχαν τη μορφή κύκλιου χορού, εκτελούμενου από τις ιέρειες της θεάς, στην Ελευσίνα. Η αρπαγή συνοδευόταν από την απότομη συσκότιση της αίθουσας, συμβολική του κόσμου των νεκρών, ενώ στη συνέχεια, με

την επάνοδο του φωτός, η θλιμμένη μητέρα, την οποία υποδυόταν η ιέρεια της θεάς θα διερχόταν, θρηνώντας γοερά, και τις τέσσερις πλευρές της αίθουσας και σταθεμώντας σε καθεμία από αυτές, ώστε να γίνεται από όλους ορατή.

Το στάχυ του αδύτου

Τη μύηση και την τελετή ακολουθούσε η εποπτεία, η οποία αποτελούσε την τρίτη και την υψηλότερη βαθμίδα των Μυστηρίων και τελούνταν τη νύχτα της 22ας Βοηδρομιώνος. Κατά τον Ιππόλυτο, χριστιανό συγγραφέα του 2ου αιώνα μ.Χ., κεντρικό σύμβολο της εποπτείας ήταν ένα στάχυ, το οποίο φυλασσόταν στο άδυτο του Τελεστηρίου και αφού θεριζόταν τελετουργικά από ένα σιωπηλό θεριστή, τον ιεροφάντη, επιδεικνυόταν με μεγάλη επισημότητα στους πιστούς, σύμβολο της ανεξάντλητης δημιουργικής δύναμης της μητέρας γης. Σύμφωνα με άλλους ερευνητές, στο Τελεστήριο φυλάσσονταν ομοιώματα γεννητικών οργάνων, μολονότι πράξεις οργιαστικού χαρακτήρα δεν συνάδουν με την εγκράτεια, τη νηστεία και την αυστηρή καθαρότητα που έπρεπε να τηρούν οι μύστες κατά την περίοδο των Μυστηρίων.

Την επόμενη μέρα της εποπτείας και τελευταία ημέρα των Μυστηρίων, γίνονταν μέσα στο ιερό τέμενος χοές προς τιμήν των νεκρών, κατά τις οποίες κάθε μύστης ελάμβανε δύο αγγεία γεμάτα από ένα άγνωστο υγρό και το έχυνε, ψιθυρίζοντας κάποια συμβολικά λόγια, μια τελετή που σχετίζεται με παλαιότερες γεωργικές λατρείες. Από τη χρήση των αγγείων αυτών, η τελευταία ημέρα των Μυστηρίων ονομαζόταν πλημοχόη. Ακολουθούσαν εκδηλώσεις με τραγούδια και χορούς και στη συνέχεια το ξόανο του Ίακχου επέστρεφε στην Αθήνα, πάλι με τη συνοδεία πομπής. Όπως οι περισσότεροι από τους γενάρχες πιστευόταν ότι ήταν υιοί θεών, έτσι λεγόταν ότι ο Εύμολπος, αρχηγός του γένους των Ευμολπιδών, ήταν γιος του Ποσειδώνα. Κατά την παράδοση, ο Εύμολπος είναι ο ιδρυτής των Ελευσινίων Μυστηρίων και κατείχε το αξίωμα του ανώτατου αρχιερέα, το οποίο κληροδοτούνταν από γενιά σε γενιά του οίκου. Το γένος των Ευμολπιδών ήταν από τα επιφανέστερα στην Ελευσίνα και συγκαταλεγόταν στις πιο ευγενείς οικογένειες των Αθηνών, ασκώντας μεγάλη επιρροή στα κοινά. Οι Ευμολπίδες είχαν κληρονομικά δικαιώματα, κατοχυρωμένα από την πολιτεία για τη διοίκηση και την επιμέλεια των Μυστηρίων, ενώ κατείχαν και δικαστική εξουσία, αποτελώντας δικαστικό σώμα, το οποίο έκρινε δίκες θρησκευτικής φύσης, κυρίως ασέβειας προς τα Μυστήρια.

Το τέλος των Μυστηρίων

Από τον οίκο των Ευμολπιδών προερχόταν ο ιεροφάντης, η υπέρτατη αρχή των Μυστηρίων, στον οποίο η αθηναϊκή πολιτεία παρείχε τιμές, ανάλογες με εκείνες των πολιτικών αρχόντων. Το αξίωμά του ήταν ισόβιο και κληρονομικό στο γένος των Ευμολπιδών. Το κυριότερο καθήκον του ιεροφάντη ήταν η τεράστιας συμβολικής σημασίας επίδειξη των ιερών αντικειμένων αλλά είχε και άλλες αρμοδιότητες, όπως την ερμηνεία, για λογαριασμό της πολιτείας, των αγράφων θείων νόμων και την αυστηρή εποπτεία των τελετών, ώστε να διασφαλισθεί η άψογη διεξαγωγή των Μυστηρίων.

Αντίστοιχος με τον βαθμό του ιεροφάντη ήταν αυτός της ιεροφάντιδος. Οι ιεροφάντιδες ήταν δύο, η μία της Δήμητρας και η άλλη της Κόρης και προέρχονταν και αυτές από το γένος των Ευμολπιδών.

Η δεύτερη μεγάλη οικογένεια που σχετίζεται με τα Ελευσίνια Μυστήρια ήταν οι Κήρυκες, το γένος των οποίων αναγόταν στον Ερμή και την Άγραυλο, κόρη του βασιλιά των Αθηνών, Κέκροπος. Από την οικογένεια των Κηρύκων προέρχονταν τα τρία σημαντικότερα, μετά τον ιεροφάντη, ιερατικά αξιώματα: του δαδούχου, του ιεροκήρυκα και του επί βωμού ιερέα. Ο δαδούχος, ονομάστηκε έτσι από τις δάδες που κρατούσε για να ρυθμίζει τον φωτισμό και τη συσκότιση του Τελεστηρίου, κατά τη διάρκεια των τελετών, ο ιεροκήρυξ κήρυττε την επίσημη προκήρυξη των μυστηρίων και κατά την έναρξη της τελετής επέβαλλε ιερά σιγή, ενώ ο επί βωμού ιερεύς είχε επιφορτιστεί με το καθήκον της θυσίας των ζώων στον περίβολο του ιερού.

Με την εξάπλωση και την επικράτηση του Χριστιανισμού, τα Ελευσίνια Μυστήρια, τα οποία επί αιώνες κατείχαν σημαντικότερη θέση στον αρχαίο κόσμο, άρχισαν να χάνουν το κύρος και την αίγλη τους. Το θανάσιμο πλήγμα εναντίον τους κατέφερε ο ηγεμόνας των Γόθων, Αλάριχος, ο οποίος, συνοδευόμενος, κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του στην Ελλάδα, από ιερείς και μοναχούς που είχαν ασπαστεί το δόγμα του Αρειανισμού, πυρπόλησε το Ιερό Τελεστήριο. Η πυρπόληση και καταστροφή των ιερών συνοδεύτηκε από τον φόνο όλου του ιερατείου, συμπεριλαμβανομένου και του τελευταίου ιεροφάντη, ο οποίος όμως δεν ήταν Αθηναίος, καταγόμενος από το γένος των Ευμολπιδών, αλλά κάποιος ιερέας από τις Θεσπιές που είχε ασπαστεί τη λατρεία του Μίθρα. Έτσι επαληθεύθηκε και η προφητεία του γηραιού Νεστόριου, του τελευταίου γνήσιου και νόμιμου ιεροφάντη, ο οποίος είχε προβλέψει την καταστροφή των ειδωλολατρικών ιερών, αφού οι Εθνικοί

είχαν εκτραπεί από την πίστη και την ευσέβεια προς τους αρχαίους θεούς και έσβησε η ιερή δάδα στο Τελεστήριο της θεάς, συμβολίζοντας με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο το τέλος του αρχαίου κόσμου.

Το δωδεκάθεο

Το Δωδεκάθεο είναι θρησκεία αντίληψης και όχι πίστης, γι' αυτό και εξελίσσεται από την γέννησή του μέχρι σήμερα, δεχόμενο της αντιλήψεις των νέων γενεών αφομοιώνοντας και θεοποιώντας της νέες πνευματικές κατακτήσεις .

Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που ειδικά σ'; αυτήν την θρησκεία μπόρεσαν να αναπτυχθούν ανενόχλητα οι επιστήμες, η φιλοσοφία, και η μεταφυσική σκέψη.

Η πρώτη θεότητα στο γενεαλογικό δένδρο των ελληνικών θεών ,αν μπορούμε να την πούμε έτσι, είναι το Χάος. Είναι η κατάσταση της μη διαφοροποίησης.

Από το Χάος γεννιέται ο Ουρανός και η Γη (Γαία).Αυτή είναι η στιγμή που ο άνθρωπος κάνει την πρώτη του υπέρβαση, την πρώτη διαφοροποίηση την πρώτη του αφαιρετική σκέψη, την πρώτη πνευματική κατάκτηση. Από αυτούς γεννιόντε μεταξύ άλλων και οι Τιτάνες, (Υπερίων, Ωκεανός, Κρόνος, Ιαπετός, Κοίος, Κρίος, Θεία, Ρέα, Θέμις, Μνημοσύνη, Φοίβη, Τηθύς), το πρώτο δωδεκάθεο, έξι άνδρες και έξι γυναίκες. Το πνευματικό άλμα αυτό ήταν γιγαντιαίο και διήρκησε μετά σιγουριάς αιώνες πολλούς. Όλοι οι Τιτάνες συμβολίζουν μία κατάσταση του όντος που συνέλαβε η ανθρώπινη συνείδηση.

Ο Υπερίων είναι ο πατέρας του Ήλιου και της Σελήνης ,συνειδητοποίηση του φωτός, της ενέργειας , ο Ωκεανός του υγρού στοιχείου, ο Κρόνος του χρόνου κ.ο.κ. Ο Κρόνος παίρνει την εξουσία στα χέρια του εκθρονίζοντας τον πατέρα του Ουρανό. Είναι η χρονική στιγμή που ο άνθρωπος συνειδητοποιεί την εξουσία του χρόνου πάνω του. Ταυτόχρονα η σημιτικοί λαοί έχουν στον θρόνο μόνιμα τον ήλιο, στην Αίγυπτο τον ονομάζουν Αμυν ή Ατων στην Ασσυρία Βααλ, από τον οποίον προέρχεται ο θεός των σύγχρονων μονοθεϊστικών θρησκειών, συμπεριλαμβανομένου και του χριστιανικού, δηλαδή η πνευματική τους αντίληψη αποκρυσταλλοποιείται αυτήν την χρονική περίοδο και καταδιώκει κάθε περαιτέρω εξέλιξη. Στους Έλληνες αυτή η πνευματική κατάκτηση ήταν μόνον η αρχή. Είναι πολύ σημαντικό για την περαιτέρω εξέλιξη το ότι οι Έλληνες έδωσαν την εξουσία στον Κρόνο (χρόνο) τον απρόβλεπτο και όχι στον Υπερίωνα (φως),που είχαν κατανοήσει ήδη την λειτουργία του και τον είχαν σαν σταθερή βάση για να διεισδύσουν στην περαιτέρω κατανόηση του όντος. Ο Κρόνος (χρόνος) καταβροχθίζει όλα τα παιδιά που του γεννάει η σύζυγός του Ρέα. Αυτό είναι και το

στάδιο της αντίληψης της θνητότητας όλων των έμβιων όντων. Ακόμα και τα αιωνόβια δένδρα κάποτε αποβιώνουν και αυτή ακριβώς είναι η στιγμή της γέννησης του Δία. Αυτού που θα αντιληφθεί την αιωνιότητα ,το πνευματικό επίπεδο του ανθρώπου που αντιλαμβάνεται την αιωνιότητα μέσα στην συνέχεια της ζωής, που ανανεώνεται και ξανανιώνει συνεχώς, με το να αναπαράγεται και να πεθαίνει. Ένα συγκεκριμένο άτομο, ένα Εγώ είναι θνητό, αλλά ο άνθρωπος όχι.

Η Ρέα κρύβει τον Δία και αυτός μεγαλώνοντας εκθρονίζει τον πατέρα του Κρόνο κόβοντας του τα γεννητικά του όργανα, καταστρώντας τον δηλαδή ανίκανο. Έτσι απελευθερώνοντας το πνεύμα από τον φόβο του θανάτου μπόρεσε ο Έλληνας να ξεφορτωθεί όλο το βάρος των προκαταλήψεων και της δεισιδαιμονίας, το οποίο δυστυχώς μας ξαναφόρτωσαν μετά από κάτι αιώνες οι Σημίτες μέσω του χριστιανισμού. Η μεγάλη ακμή του δωδεκάθεου Έλληνα που έλαβε χώρα την περίοδο του Δία οφείλεται ακριβώς σε αυτή την ελευθερία από τις προκαταλήψεις και την δεισιδαιμονία. Με τον Δία και το δωδεκάθεο πραγματοποίησε ο Έλληνας το μεγαλύτερο άλμα στη πνευματική εξέλιξη του ανθρώπου. Οι δώδεκα Θεοί αντιπροσωπεύουν τα μέλη του όντος, της αλήθειας ,δηλαδή του Δία και είναι έξι θηλυκά και έξι αρσενικά. Η Ήρα αντιπροσωπεύει την μάνα γη, η Αθηνά την σοφία, η Αφροδίτη την αγάπη και τον έρωτα, η Άρτεμις την άγρια φύση, η Δήμητρα την καλλιέργεια και η Εστία την κατοικία και την φωτιά, ο Απόλλων την φωτεινότητα και την διαυγή σκέψη, ο Ερμής την πανουργία και την διάδοση των νέων αντιλήψεων, ο Άρης τον αγώνα και τον πόλεμο, ο Ποσειδώνας το υγρό στοιχείο, ο Ήφαιστος την μηχανική λειτουργία της φύσης και ο Διόνυσος την έκσταση.

Ιουδαϊσμός

Ο Ιουδαϊσμός είναι η παραδοσιακή θρησκεία των Εβραίων ανά τον κόσμο με περίπου 15 εκατομμύρια πιστούς (έρευνα που έγινε το 2006), γεγονός που τον κατατάσσει ως δωδέκατη σε τάξη μεγέθους οργανωμένη τηρούμενη μονοθεϊστική θρησκεία και μία από τις αρχαιότερες θρησκευτικές παραδόσεις που τελούνται στον σύγχρονο κόσμο. Ο Ιουδαϊσμός είναι ένα σύνθετο φαινόμενο που ενσωματώνει τόσο ένα έθνος και μια θρησκεία, και συχνά συνδυάζει την αυστηρή τήρηση των νόμων με μια πιο φιλελεύθερη στάση απέναντι στην θρησκευτική πίστη. Οι αξίες και η ιστορία του εβραϊκού λαού συνιστούν θεμέλιο των άλλων Αβρααμικών θρησκειών όπως είναι ο Χριστιανισμός, το Ισλάμ, οι Σαμαρίτες και η Πίστη Μπαχάι.

Αν και οι χριστιανοί βασίζουν μεγάλο μέρος της πίστης τους στις ίδιες εβραϊκές γραφές υπάρχουν αρκετές διαφορές στις πεπιοθήσεις των δυο θρησκειών. Στο σύνολό τους οι Ιουδαίοι θεωρούν πως οι πράξεις και η συμπεριφορά ενός ανθρώπου είναι βασικής σημασίας γιατί οι πεπιοθήσεις είναι αποτέλεσμα πράξεων. Αυτό έρχεται σε ρήξη με τις αντιλήψεις των συντηρητικών χριστιανών για τους οποίους η πίστη είναι το σημαντικότερο και για τους οποίους οι πράξεις είναι αποτέλεσμα αυτής της πίστης.

Ο Ιουδαϊσμός διαφέρει από πολλές θρησκείες ως προς το γεγονός ότι η κεντρική αυθεντία δεν αποδίδεται σε κάποιο άτομο αλλά στις ιερές Γραφές (Τανάκ) και στις μακράιωνες παραδόσεις (Χαλακά). Βέβαια, ο Ιουδαϊσμός σε όλες τις παραλλαγές του παρέμεινε προσδεδεμένος σε έναν αριθμό θρησκευτικών αρχών, η σημαντικότερη εκ των οποίων είναι η πίστη ότι υπάρχει ένας μοναδικός, παντογνώστης, παντοδύναμος, πανάγαθος, υπερβατικός Θεός, יהוה (ΓΧΒΧ), που αποδίδεται στα ελληνικά ως Ιεχωβά ή Γιαχβέ, ο οποίος δημιούργησε το σύμπαν και συνεχίζει να το κυβερνά. Σύμφωνα με την παραδοσιακή εβραϊκή πίστη, ο Θεός που δημιούργησε τον κόσμο, εγκαθίδρυσε μια διαθήκη με τον εβραϊκό λαό, και τού αποκάλυψε τους νόμους Του και τις εντολές Του με τη μορφή της Τορά (συνήθως αναφέρεται και ως "Μωσαϊκός Νόμος").

Η άσκηση του Ιουδαϊσμού είναι αφιερωμένη στη μελέτη της Τορά και την τήρηση των νόμων και των εντολών, έτσι όπως είναι καταχωρημένοι εκεί. Η Τορά περιέχει τα βιβλία του Μωυσή, τα πέντε πρώτα της Εβραϊκής Βίβλου.

Κυρίως στη διάρκεια του Μεσαίωνα, καθώς και στα νεότερα χρόνια, οι βασικές διδασκαλίες του Ιουδαϊσμού διακλαδώθηκαν σε διάφορες παραλλαγές, συχνά πολύ διαφορετικές μεταξύ τους. Στον σημερινό κόσμο υπάρχουν 5 βασικές αιρέσεις στον ιουδαϊσμό – ορθόδοξη, συντηρητική, μεταρρυθμισμένη, ανοικοδομητική και ουμανιστική. Οι πεποιθήσεις και οι απαιτήσεις σε κάθε ομάδα διαφέρουν σημαντικά.

Η ανάπτυξη του Ιουδαϊσμού σύμφωνα με τις παραδόσεις

Το θέμα των Εβραϊκών Γραφών είναι η εξιστόρηση της σχέσης των Ισραηλιτών (κλάδου των Εβραίων) με τον Θεό όπως αποτυπώνεται στην ιστορία τους από την αρχή του χρόνου έως την ανέγερση του Δεύτερου Ναού (περίπου 350 π.Χ.)

Η συγκεκριμένη σχέση απεικονίζεται συχνά με όρους διαμάχης, καθώς οι Εβραίοι αγωνίζονται μεταξύ της πίστης τους στον Θεό και της έλξης τους προς άλλους θεούς, κυρίως Εβραίοι όπως ο Αβραάμ, ο Ιακώβ, ο πατέρας όλων των Ισραηλιτών - γνωστός μεταγενέστερα ως Ισραήλ- και ο Μωυσής. Σύμφωνα με τον Ορθόδοξο Ιουδαϊσμό και τους βαθιά θρησκευόμενους Εβραίους, ο βιβλικός πατριάρχης

Αβραάμ ήταν ο πρώτος Εβραίος. Η ραβινική φιλολογία αναφέρει ότι ήταν ο πρώτος από γενεάς του Νώε που αποκήρυξε δημόσια την ειδωλολατρία και κήρυξε τον μονοθεϊσμό. Το αποτέλεσμα ήταν η υπόσχεση του Θεού ότι θα αποκτούσε τέκνα και μέσω του "σπέρματός του θα ευλογούνταν όλα τα έθνη της γης". Πρωτότοκος του Αβραάμ ήταν ο Ισμαήλ και δευτερότοκος ο Ισαάκ, για τον οποίο ο Θεός προσδιόρισε ότι θα συνέχιζε το έργο του Αβραάμ και θα κληρονομούσε τη γη του Ισραήλ - επονομαζόμενη τότε Χαναάν- μετά την εξορία και τη λύτρωσή του. Ο Θεός έστειλε τον πατριάρχη Ιακώβ και τα παιδιά του στην Αίγυπτο, όπου μετά από πολλές γενεές έγιναν σκλάβοι. Τότε ο Θεός έστειλε τον Μωυσή να απελευθερώσει τους Ισραηλίτες από τη δουλεία. Μετά την Έξοδο από την Αίγυπτο, ο Θεός οδήγησε τους Ισραηλίτες στο όρος Σινά όπου τους έδωσε την Τορά, για να καταλήξουν τελικά στη γη του Ισραήλ. Ο Θεός προσδιόρισε τους απογόνους του Ααρών, αδελφού του Μωυσή ως ιερατική τάξη στην ισραηλιτική κοινότητα. Καταρχήν λάτρευαν σε σκήνωμα (σκηνοπηγία) και μεταγενέστερα οι απόγονοί τους ήταν υπεύθυνοι της λατρείας στον Ναό της Ιερουσαλήμ.

Όταν εγκαταστάθηκαν οι Ισραηλίτες στη γη του Ισραήλ, το σκήνωμα ρίζωσε στην πόλη Σηλώ για περισσότερο από 300 χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων ο Θεός έστειλε μεγάλους άνδρες και γυναίκες να συνεγείρουν το έθνος εναντίον των εχθρών του, ορισμένοι από τους οποίους στάλθηκαν ως τιμωρία για τις αμαρτίες του εβραϊκού λαού, όπως ο Ιησούς του Ναυή και οι Κριτές. Στο διάβα του χρόνου, το πνευματικό επίπεδο του έθνους έφθινε μέχρι που ο Θεός επέτρεψε στους Φιλισταίους να καταλάβουν το σκήνωμα στην Σηλώ. Ο λαός του Ισραήλ είπε στον Σαμουήλ τον προφήτη πως είχε φθάσει η στιγμή που χρειάζονταν τη διακυβέρνηση ενός μόνιμου βασιλέα, όπως συνέβαινε και με τα άλλα έθνη, γεγονός που περιγράφεται στα Βιβλία του Σαμουήλ. Ο Σαμουήλ όρισε βασιλέα τον Σαούλ, μεγάλο αλλά πράο άνθρωπο ως Βασιλέα. Όταν ο λαός πίεσε τον Σαούλ να ενεργήσει ενάντια σε μια εντολή που έδωσε μέσω του Σαμουήλ, ο Θεός είπε στον Σαμουήλ να ορίσει ως βασιλέα τον Δαβίδ στη θέση του. Από τη στιγμή που έγινε Βασιλέας ο Δαβίδ, είπε στον προφήτη Νάθαν ότι επιθυμούσε να οικοδομήσει έναν μόνιμο ναό. Ως ανταπόδοση για τις πράξεις του ο Θεός υποσχέθηκε στον Δαβίδ πως θα επέτρεπε στον γιο του να οικοδομήσει έναν μόνιμο ναό και ότι οι απόγονοί του θα συνέχιζαν τη βασιλική του γραμμή. Ο ίδιος ο Δαβίδ δεν επετράπη να οικοδομήσει τον ναό, εξαιτίας του γεγονότος ότι είχε εμπλακεί σε πολεμικές συρράξεις και συνεπώς δεν ήταν κατάλληλος για την οικοδόμηση του ναού της ειρήνης. Ο γιος του

Δαβίδ, ο Σολομών έκτισε τον πρώτο ναό σύμφωνα με τη θέληση του Θεού στην Ιερουσαλήμ, όπως περιγράφεται στα βιβλία των Βασιλέων.

Το δυτικό τείχος στην Ιερουσαλήμ είναι ό, τι απέμεινε από τον Δεύτερο Ναό, ο ιερότερος τόπος στον Ιουδαϊσμό.

Μετά από τον θάνατο του Σολομώντα, το βασίλειό του διαιρέθηκε σε δύο επί μέρους τμήματα: το βόρειο βασίλειο του Ισραήλ και το νότιο βασίλειο του Ιούδα. Μετά από αρκετούς αιώνες, εξαιτίας της ειδωλολατρίας, ο Θεός επέτρεψε στην Ασσυρία να κατακτήσει το Ισραήλ και να εξορίσει τον λαό του. Το βασίλειο του Ιούδα, με πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ, παρέμεινε υπό την διακυβέρνηση του οίκου του Δαβίδ. Ωστόσο, όπως συνέβη και με τον βορρά, η ειδωλολατρία αυξήθηκε σε τέτοια έκταση, ώστε ο Θεός επέτρεψε στην Βαβυλωνία να κατακτήσει το βασίλειο, να καταστρέψει τον Ναό μετά από 410 χρόνια και να εξορίσει τον λαό με την υπόσχεση της απελευθέρωσης μετά από 70 χρόνια. Αυτά τα γεγονότα καταγράφηκαν στα βιβλία του Ησαΐα και του Ιερεμία. Μετά από 70 χρόνια επιτράπη στους Ιουδαίους να επιστρέψουν στην πατρίδα τους υπό την καθοδήγηση του Έσδρα. Ο Ναός επανοικοδομήθηκε, όπως καταγράφεται στα βιβλία του Έσδρα και του Νεεμία. Ο Δεύτερος Ναός παρέμεινε άθικτος επί 420 χρόνια, για να καταστραφεί από τον ρωμαίο στρατηγό τότε και κατόπιν αυτοκράτορα Τίτο. Ο ισραηλιτικός ναός παραμένει ερειπωμένος έως ότου εγερθεί ένας απόγονος του Δαβίδ να αποκαταστήσει τη δόξα του Ισραήλ και να ανοικοδομήσει τον Ναό στην Ιερουσαλήμ. Η Τора, Γένεση, Έξοδος, Λευιτικό, Αριθμοί, και Δευτερονόμιο, που δόθηκε στο όρος Σινά συνοψίστηκε στα πέντε αυτά βιβλία του Μωυσή (Πεντάτευχος). Μαζί με τα βιβλία των προφητών αποκαλείται Γραπτή Τора. Οι λεπτομέρειες και η ερμηνεία του νόμου, που ονομάζονται Προφορική Τора ή προφορικός νόμος στον Ιουδαϊσμό, ήταν αρχικά άγραφοι. Εξαιτίας, όμως, των διωγμών που υπέστησαν οι Εβραίοι και του κινδύνου απώλειας μνήμης των λεπτομερειών, η ραβινική παράδοση αναφέρει ότι αυτοί οι προφορικοί νόμοι καταγράφηκαν στη Μισνά, το Ταλμούδ και άλλα ιερά βιβλία.

Η ανάπτυξη του Ιουδαϊσμού σύμφωνα με τους ιστορικούς και τους μελετητές

Αν και ο μονοθεϊσμός και η Τора είναι θεμελιώδεις παράμετροι του Ραβινικού Ιουδαϊσμού, αρκετοί σχολιαστές της Βίβλου ισχυρίζονται πως ορισμένοι στίχοι της Τора υπονοούν ότι οι πρώτοι Ισραηλίτες αποδέχονταν την ύπαρξη και άλλων θεών, θεωρώντας τον Θεό τους ως τον μόνο Δημιουργό, και τη λατρεία του υποχρεωτική

(ενοθεϊστική άποψη). Με άλλα λόγια η ισραηλιτική θρησκεία του Ιεχωβά που προηγήθηκε του Ραβινικού Ιουδαϊσμού, έτσι όπως καταγράφηκε από τους προφήτες, απαιτούσε μονολατρεία, την λατρεία και την αποκλειστική αφοσίωση στον μοναδικό και "ζηλότυπο" Θεό.

Το βιβλικό κείμενο που θεωρείται πυρήνας του Ιουδαϊσμού απεικονίζει τη φανερή απροθυμία αυτού του Θεού να αποδεχθεί τη λατρεία άλλων θεών, εκτός του ιδίου. Όπως ο Ιεχωβά περιγράφεται ως πολεμικός θεός η λατρεία θεών της γονιμότητας όπως ο Βάαλ (ή Βααλίμ) υπήρξε ελκυστική για τους Ισραηλίτες αφότου εγκαταστάθηκαν μόνιμα στη γη τους.

Από αυτή την άποψη, οι Εβραίοι κατά την ελληνιστική περίοδο θεώρησαν πως ο Θεός τους ήταν ο μοναδικός Θεός (και συνεπώς Θεός όλων), και ότι το αρχείο της αποκάλυψής Του (η Τορά) περιείχε καθολικές αλήθειες. Αυτή η στάση αντανάκλα ιστορικά το αυξανόμενο ενδιαφέρον των Εθνικών για τον Ιουδαϊσμό (αρκετοί Έλληνες και Ρωμαίοι θεωρούσαν του Εβραίου ως "φιλοσοφικότατο" λαό εξαιτίας της πίστης του σε έναν θεό που δεν απεικονιζόταν εικονογραφικά), και το αυξανόμενο ενδιαφέρον των Εβραίων για την ελληνική φιλοσοφία και την αναζήτησή της για εγκαθίδρυση καθολικών αληθειών που δυνητικά οδηγούσαν στην ιδέα του μονοθεϊσμού, τουλάχιστον υπό την έννοια ότι "όλοι οι θεοί είναι Ένα".

Η στήλη του Μερνέφθα, η οποία χρονολογείται γύρω στο 1800 π.Χ., αποτελεί ένα από τα παλαιότερα αρχεία των Εβραίων στο Ισραήλ και εκεί ανέπτυξαν την μονοθεϊστική θρησκεία του Ιουδαϊσμού.

Η εξέλιξη του Ιουδαϊσμού στη μετά Χριστόν εποχή μέχρι σήμερα

Μετά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ από τον Τίτο το 70 μ.Χ. και την καταστολή από τον Αδριανό της επανάστασης του Μπαρ Κοχμπά το 132 μ.Χ., μεγάλο μέρος από όσους διασώθηκαν κατέφυγε σε χώρες της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής. Στις χώρες αυτές ζούσαν σε χωριστές κοινότητες τρεφόμενοι από τη μεσσιανική ελπίδα της επιστροφής σε ένα αποκαταστημένο έθνος. Στους αιώνες που ακολούθησαν με διάφορες αφορμές μεγάλος αριθμός τους εκδιώχθηκε από τη δυτική Ευρώπη και κατέφυγε σε χώρες της ανατολικής Ευρώπης και αλλού. Όσοι παρέμειναν αναγκάστηκαν να ζουν σε κλειστά περιβάλλοντα, τα ονομαζόμενα γκέτο. Από τα μέσα του 18ου αι., ως αποτέλεσμα των ιδεών της γαλλικής επανάστασης και άλλων παραγόντων, οι Ιουδαίοι άρχισαν να συμμετέχουν στην πολιτιστική ζωή των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Για να γίνει αυτό έπρεπε να βρεθεί μια συμβιβαστική λύση

μεταξύ του τρόπου ζωής που επέβαλλε η ιουδαϊκή θρησκεία και εκείνου της σύγχρονης Ευρώπης. Έτσι, άρχισαν να εισάγονται διάφορες αλλαγές, όπως π.χ. να χρησιμοποιείται στη λατρεία η γλώσσα της χώρας στην οποία ζούσαν κτλ. Η στάση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη του Μεταρρυθμισμένου Ιουδαϊσμού. Αυτός πήρε διάφορες μορφές και διαίρεσε τον Ιουδαϊσμό σε δύο ανταγωνιζόμενους κλάδους, που διαφέρουν σε πολλά σημεία, το Μεταρρυθμισμένο και τον Ορθόδοξο. Εξάλλου από τα μέσα του 19ου αι. δημιουργήθηκε στις ΗΠΑ ο λεγόμενος Συντηρητικός Ιουδαϊσμός, ο οποίος εξελίχθηκε στον κύριο κλάδο Ιουδαϊσμού σ' αυτήν τη χώρα.

Το αποκορύφωμα της εχθρότητας των Ευρωπαίων προς τους Εβραίους ήταν το Ολοκαύτωμα κατά τη διάρκεια του Β Παγκοσμίου Πολέμου από τους Ναζί. Τα θύματα ήταν 6 εκατομμύρια Εβραίοι. Μετά το Ολοκαύτωμα, ενισχύθηκε το κίνημα του Σιωνισμού. Ο Σιωνισμός, ως πολιτικό κίνημα, ξεκίνησε το 1897 και είχε στόχο τη δημιουργία Ισραηλιτικού κράτους στην Παλαιστίνη, το οποίο θα συγκέντρωνε όλους τους Εβραίους της Διασποράς. Αυτό επιτεύχθηκε το 1948, μετά από απόφαση του Ο.Η.Ε. Οι Άραβες, όμως, που ζούσαν στην Παλαιστίνη, αποτελούσαν την πλειονότητα των κατοίκων της Παλαιστίνης και υποδέχτηκαν την απόφαση με έντονες και βίαιες διαμαρτυρίες. Μια μέρα μετά την ίδρυση του Ισραηλιτικού κράτους, άρχισε ο πρώτος αραβοϊσραηλινός πόλεμος. Τα επόμενα χρόνια, οι περισσότεροι Άραβες της Παλαιστίνης μετανάστευσαν στις γειτονικές χώρες, ενώ υπήρξε εισροή 700.000 Εβραίων στην Παλαιστίνη. Οι επόμενες δεκαετίες περιλάμβαναν πολλές συγκρούσεις, η σημαντικότερη εκ των οποίων, που ήταν ο «πόλεμος των 6 ημερών», έδωσε την ευκαιρία στο Ισραήλ να επεκταθεί. Την δεκαετία του '90, ξεκινούν οι ειρηνευτικές συμφωνίες μεταξύ Εβραίων και Αράβων. Παρόλα αυτά, στις μέρες μας, υπάρχουν ακόμα διενέξεις στην περιοχή της Παλαιστίνης.

Ιουδαίοι

Ο ορισμός «ιουδαίος» στα λεξικά συμπεριλαμβάνει τις έννοιες «μέλος της ιουδαϊκής φυλής», «ισραηλινός», «μέλος έθνους που ζούσε στην Παλαιστίνη μεταξύ του 6ου αιώνα π.Χ. και του 1ου αιώνα μ.Χ.», «άνθρωπος που ανήκει στον αρχαίο λαό των Ιουδαίων ή βάση εθνικής καταγωγής ή υιοθετώντας την πίστη τους», «άνθρωπος του οποίου το θρήσκευμα είναι ιουδαίος». Κατά τον ιουδαϊσμό των ραβίνων ιουδαίος είναι αυτός που έχει μητέρα ιουδαία ή όποιος έχει δεχτεί επίσημα να είναι ιουδαίος.

Το Λευιτικό συχνά παραθέτεται για να επαληθευτεί αυτή η πίστη αν και η Τορά δεν λέει τίποτα συγκεκριμένο. Κάποιοι ραβίνοι λένε πως ο ιουδαϊσμός δεν έχει καμιά σχέση με την πίστη κάποιου ξεχωριστού ατόμου.

Αυτοί οι ραβίνοι λένε πως ένας ιουδαίος δεν είναι απαραίτητο να ακολουθεί τους ιουδαϊκούς νόμους, ούτε τα έθιμά τους για να θεωρηθεί ιουδαίος. Ουσιαστικά οι ιουδαίοι μπορούν να μην πιστεύουν καν στο Θεό και πάραυτα να θεωρούνται ιουδαίοι. Άλλοι ραβίνοι εξηγούν πως ένας άνθρωπος μπορεί να είναι ιουδαίος μόνο αν ακολουθεί πιστά την Τορά και δέχεται τις «Δεκατρείς αρχές της πίστης» του Μαΐμονιδη (ραβίνος ιουδαίος επιστήμονας του Μεσαίωνα). Αν δεν ακολουθεί τους παραπάνω κανόνες αυτός ο άνθρωπος μπορεί να είναι «βιολογικός ιουδαίος» αλλά δεν έχει αληθινή σχέση με τον ιουδαϊσμό.

Οι εβραίοι ονομάζονταν αλλιώς «οβριοί», λέξη που προέρχεται από το «οβέρ» που σημαίνει πέρασμα. Χωρίζονται σε Ασκεναζίμ (βόρειοι ευρωπαίοι) και σε Σεφαραδίτες (νότιοι ευρωπαίοι). Ο διαχωρισμός αυτός δεν έχει ουσιαστικές θρησκευτικές διαφορές αλλά γίνεται με βάση διαφορετικές συνήθειες και έθιμα.

Οι Ιουδαίοι χωρίζονται σε «ορθόδοξους» και «μη ορθόδοξους» και όλοι ανεξαιρέτως τηρούν τις εβραϊκές εορτές και τις αργίες του Σαββάτου («Σαμπάτ»). Οι ορθόδοξοι Ιουδαίοι υπακούουν αυστηρά στην «Τορά» και τους κανόνες της, ενώ οι μη ορθόδοξοι φροντίζουν να προσαρμόζουν διαρκώς τον Ιουδαϊσμό στις ανάγκες της καθημερινής ζωής των ανθρώπων.

Στην Τορά, η Γέννεση διδάσκει πως ο Αβραάμ που είναι μαζικά αναγνωρισμένος σαν ο πρώτος ιουδαίος, περιγράφεται σαν «Εβραίος». Το όνομα ιουδαίος έρχεται από το όνομα Ιούδας που ήταν ένας από τους 12 υιούς του Ιακώβ και που έδωσε το όνομά του σε μια από τις φυλές του Ισραήλ. Απ' ό,τι φαίνεται αρχικά η λέξη «ιουδαίος» αναφερόταν μόνο για τα μέλη της φυλής των Ιουδαίων αλλά όταν το βασίλειο χωρίστηκε στα δυο μετά την βασιλεία του Σολομώντα ο ορισμός άρχισε να αναφέρεται για κάθε άνθρωπο από το βασίλειο του Ιούδα που συμπεριλάμβανε τις φυλές του Ιούδα, του Βενιαμίν και του Λευί. Σήμερα πολλοί άνθρωποι πιστεύουν πως Ιουδαίος είναι ο κάθε άνθρωπος που είναι φυσικός απόγονος του Αβραάμ, του Ισαάκ και του Ιακώβ, ανεξάρτητα από την καταγωγή του από κάποια άλλη από τις 12 φυλές.

Λόγω της διασποράς των Εβραίων δημιουργήθηκαν πολλές συναγωγές σε διάφορα μέρη του κόσμου, ακόμα και στην Ελλάδα. Οι πιο σημαντικές συναγωγές της Ελλάδας είναι: Οι συναγωγές της Δήλου, της Αίγινας, της Ρόδου, των Ιωαννίνων

αλλά και της Θεσσαλονίκης. Στις συναγωγές της Θεσσαλονίκης κήρυξε και ο Απόστολος Παύλος. Την εποχή εκείνη σε αρκετές συναγωγές η λατρεία γινόταν στην ελληνική γλώσσα και έτσι πολλοί είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν τις αλήθειες της Βίβλου και να προετοιμαστούν για τη συνάντηση με τον αληθινό Θεό. Γι' αυτό άλλωστε ο Απόστολος Παύλος πήγαινε στις συναγωγές σε κάθε πόλη που επισκεπτόταν, αφού εκεί υπήρχε πρόσφορο έδαφος για να βρει απήχηση το χριστιανικό Ευαγγέλιο. Οι Έλληνες Εβραίοι έπαιξαν σπουδαίο ρόλο κατά την αρχική περίοδο αναπτύξεως του Χριστιανισμού και συνέβαλαν στους τομείς της εκπαίδευσης και του εμπορίου κατά τη Βυζαντινή και την Οθωμανική αυτοκρατορία. Εντούτοις, η παρουσία τους στην Ελλάδα υπέστη συντριπτικό πλήγμα από την ερήμωση που επέφερε το Ολοκαύτωμα κατά το διάστημα της κατοχής της Ελλάδας από τις δυνάμεις του Άξονα, παρά τις προσπάθειες διαφόρων Ελλήνων να τους προστατεύσουν. Οι λιγοστοί Έλληνες Εβραίοι ζουν σήμερα αρμονικά με τους Έλληνες Χριστιανούς, η δε εβραϊκή κοινότητα συνεργάζεται με τους υπόλοιπους Έλληνες για την καταπολέμηση των όποιων κρουσμάτων αντισημιτισμού στην Ελλάδα.

Σήμερα, οι περιοχές στις οποίες υπάρχουν πολλοί Εβραίοι είναι:

Ισραήλ (5,5 εκατομμύρια)

Η.Π.Α (5 εκατομμύρια)

Γαλλία (0,5 εκατομμύριο)

Καναδάς (400.000)

Ηνωμένο Βασίλειο (300.000).

Το Ισραήλ είναι το μοναδικό κράτος όπου οι Εβραίοι αποτελούν την πλειοψηφία του πληθυσμού.

Διδασκαλίες των Ιουδαίων

Παραδοσιακές πεποιθήσεις των Ιουδαίων:

- Ο Θεός είναι ένας, άυλος και αιώνιος. Πρόκειται για την κυριότερη διδασκαλία του Ιουδαϊσμού. Ο Θεός δεν έχει σώμα (είναι ασώματος) και είναι ο μόνος που πρέπει να δοξάζεται σαν άρχων του σύμπαντος. Ο τονισμός της μοναδικότητας του Θεού αντιδιαστέλλει τον Ιουδαϊσμό από τις πολυθεϊστικές θρησκείες του περιβάλλοντος στο οποίο δημιουργήθηκε. Ο ένας αυτός Θεός είναι ο μόνος αληθινός, δηλαδή ο μόνος υπάρχων σε αντίθεση με τους άλλους, οι οποίοι θεωρούνται ψευδείς, δηλαδή ανύπαρκτοι.

- Ο Θεός είναι ο δημιουργός του παντός. Ο Θεός δημιουργεί το σύμπαν. Ο Θεός είναι ο δημιουργός των πάντων όσων υπάρχουν. Επομένως, πριν τη δημιουργία δεν υπήρχε τίποτε. Άρα, ο κόσμος έχει μια αρχή, δημιουργήθηκε εκ του μηδενός. Εφόσον ο Θεός προηγείται του κόσμου, διακρίνεται από αυτόν, είναι εντελώς άλλος από αυτόν. Για τον ίδιο λόγο ο Θεός είναι κύριος του κόσμου.
- Ο κόσμος είναι πολύ καλός. Ο κόσμος ως δημιούργημα του Θεού είναι καλός. Το κακό είναι μια κατάσταση, στην οποία περιέρχεται ο κόσμος από την κακή χρήση της ελευθερίας του ανθρώπου. Δεν είναι ο ίδιος ο κόσμος κάτι κακό. Χαρακτηριστικό της αξίας του είναι ότι ο Θεός αναθέτει στον άνθρωπο την αποστολή του εργάτη και φύλακά του.
- Ο ιουδαϊσμός επιβεβαιώνει την εγγενή καλοσύνη του κόσμου και των ανθρώπων σαν δημιουργήματα του Θεού.
- Ο Θεός γνωρίζει όλες τις πράξεις των ανθρώπων.
- Ο Θεός ελέγχει τη δράση των ανθρώπων, επιβραβεύει ξεχωριστά άτομα για τις καλές τους πράξεις και τιμωρεί το κακό.
- Η δημιουργία του ανθρώπου και η πτώση. Ο άνθρωπος δημιουργείται ως μια ψυχοσωματική ενότητα. Είναι, δηλαδή, και τα δύο αυτά στοιχεία και όχι μια ψυχή σε ένα σώμα που της είναι ξένο. Δημιουργείται «κατ' εικόνα και καθ' όμοίωσιν» του Θεού. Ως μέρος του κόσμου ο άνθρωπος εξαρτάται από το Θεό, όμως ταυτόχρονα προικίζεται με ελευθερία έναντι του Θεού. Η απόπειρα αυτοθεοποίησης του ανθρώπου έχει ως αποτέλεσμα τον αποχωρισμό του από το Θεό, την πηγή της ζωής, και άρα το θάνατο.
- Ο Θεός επικοινωνούσε με τον ιουδαϊκό λαό μέσω προφητών.
- Οι ιουδαίοι πιστοί μπορούν να καθαγιάσουν τη ζωή τους και να πλησιάσουν το Θεό μέσω της εκτέλεσης του «μισθότ», δηλαδή των Θεϊών εντολών.
- Ο Θεός σώζει. Μετά τη δημιουργία του κόσμου το κύριο έργο του Θεού συνίσταται στη σωτηρία του. Το έργο αυτό πραγματοποιείται με εκλογή ενός τμήματος της ανθρωπότητας, που θα ζει μια ζωή τέτοια, που θα το διατηρεί σε κοινωνία με το Θεό. Κύρια αρχή αυτής της ζωής είναι να έχει Θεό του μόνο τον ίδιο και να τηρεί τις εντολές Του. Το τμήμα αυτό της ανθρωπότητας που είναι ο Ισραήλ ονομάζεται γι' αυτόν τον λόγο «λαός του Θεού».
- Οι ιουδαίοι δεν δέχονται την χριστιανική πεποίθηση για το προπατορικό αμάρτημα (την αντίληψη δηλαδή πως όλοι οι άνθρωποι έχουν κληρονομήσει την

αμαρτία του Αδάμ και της Εύας όταν εκείνοι δεν υπάκουσαν τις Θεές εντολές στον κήπο της Εδέμ).

- Τα πρώτα 5 βιβλία, δηλαδή η Τορά, έχουν αποκαλυφτεί από το Θεό στον Μωυσή. Η Τορά, γραπτή και προφορική, είναι αυθεντική. Δεν αλλάζει ούτε συμπληρώνεται ποτέ.
- Ο Μωυσής ήταν ο μεγαλύτερος προφήτης.
- Οι 613 εντολές που υπάρχουν στο Λευιτικό και στα άλλα βιβλία ρυθμίζουν όλες τις πτυχές της ιουδαϊκής ζωής. Οι 10 εντολές που αναφέρονται στην Έξοδο και στο Δευτερονόμιο είναι σύντομη γενίκευση του Νόμου.
- Δεν είναι αναγκαίος κανένας Σωτήρας ούτε υπάρχει τέτοιος σαν μεσολαβητής.
- Ο Μεσίας (ο Χρισμένος από το Θεό) θα έρθει στο μέλλον και θα συγκεντρώσει τους Εβραίους στη γη του Ισραήλ. Τότε θα γίνει μαζική ανάσταση νεκρών και ο ναός της Ιερουσαλήμ, που καταστράφηκε το 70 μ.Χ από τους Ρωμαίους, θα ανοικοδομηθεί ξανά.
- Οι πεπαιθώσεις για τον Ιησού είναι πολύ διαφορετικές. Κάποιοι πιστεύουν πως ήταν μέγας ηθικοδιδάσκαλος, άλλοι τον θεωρούν ψευτοπροφήτη ή χριστιανικό είδωλο. Κάποιες αιρέσεις του ιουδαϊσμού ούτε καν αναφέρουν το όνομά του γιατί απαγορεύεται να αναφέρουν τα ονόματα ειδώλων. Βασική διαφορά με το Χριστιανισμό: Οι εβραίοι θεωρούν ότι ο Ιησούς δεν είναι Χριστός καθώς Χριστό ονομάζουν αυτόν που έχει το χρίσμα. Για αυτούς ο Ιησούς είναι απλά ένας προφήτης εφόσον τα διδάγματά του υπάρχουν στην παλαιά διαθήκη.
- Η σωτηρία συμβαίνει στο τέλος της ιστορίας. Ήδη από την Έξοδο άρχισε να υπάρχει μεταξύ των Ιουδαίων η προσδοκία μιας μελλοντικής ανάδειξης του έθνους τους σε πρότυπο και ηγήτορα της ανθρωπότητας. Αυτό θα συνέβαινε στην τελική φάση της ιστορίας σε μια πορεία που κινείται από το παρελθόν προς το μέλλον. Η ιδέα αυτή στους προφήτες πήρε τη μορφή της «Μέρας του Γιαχβέ», δηλαδή της εποχής που οι εχθροί του Ισραήλ θα κατατροπώνονταν και ένας βασιλιάς προερχόμενος από τον οίκο του Δαβίδ θα ίδρυε μια καινούργια βασιλεία. Αργότερα όμως, η ιδέα της εθνικής αποκατάστασης αντικαθίσταται από εκείνη της παγκόσμιας σωτηρίας των δικαίων, που θα προέλθει από κάποιον ορισμένο (χρισμένο= Μεσσία) από το Θεό γι' αυτόν το σκοπό. Στη σωτηρία αυτή συμπεριλαμβάνεται η προσδοκία της ανάστασης των νεκρών.

- Το τέλος του κόσμου (ή «τέλος των ημερών») θα έρθει το 2240, δηλαδή 6000 χρόνια μετά τη δημιουργία του κόσμου, σύμφωνα με το εβραϊκό ημερολόγιο. Μετά το έτος 6000 (κατά το εβραϊκό ημερολόγιο), η έβδομη χιλιετία θα είναι μια εποχή αγιότητας, γαλήνης, πνευματικής ζωής και παγκόσμιας ειρήνης, όπου όλοι οι άνθρωποι θα γνωρίζουν το Θεό άμεσα.
 - Υπάρχει ουράνιος κόσμος, όπου η παρουσία των αγγελικών όντων είναι απαραίτητη. Βέβαια, οι πληροφορίες που υπάρχουν γι' αυτούς είναι ετερογενείς που καθίσταται αδύνατο να συστηματοποιηθεί η πίστη αυτή κάτω από τη μορφή συγκεκριμένης διδασκαλίας. Οι άγγελοι ωστόσο παρουσιάζονται οργανωμένοι σε στρατιές με αξιωματούχους και βαθμίδες.
 - Για τους Εβραίους ύψιστη αρετή είναι να είσαι δίκαιος (τσαντίκ). Από την αρετή αυτή πηγάζει η σχέση του ανθρώπου με το Θεό. Ωστόσο υπάρχει και η λογική της ενοχής και της τιμωρίας με αλληγορική έννοια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έκφραση «Οφθαλμώ αντί οφθαλμού» (η οποία έχει παρερμηνευθεί). Για τους εβραίους, αν κάποιος λόγου χάριν βγάλει το μάτι κάποιου άλλου, το θύμα δεν θα βγάλει το μάτι του θύτη γιατί τότε η κοινωνία θα έχει δύο μάτια λιγότερα. Αντίθετα θα προσπαθήσει να αποκαταστήσει την απώλεια αυτή σε όλους τους τομείς (οικογένεια, εργασία κτλ).
 - Οι εβραίοι πιστεύουν πως όταν πεθαίνει ένας άνθρωπος πάει στον Παράδεισο ή στην Κόλαση με βάση τα αμαρτήματα που διέπραξε στην επίγεια ζωή του. Ως αμάρτημα θεωρείται οποιαδήποτε παράβαση του Νόμου της Τορά. Η Καινή διαθήκη, την οποία οι χριστιανοί θεώρησαν ως προσμονή έλευσης του Ιησού, γίνεται κατανοητή από τους Εβραίους περισσότερο ως ένα κάλεσμα για πνευματική ανανέωση και αναγέννηση, παρά ως μια καινή διαθήκη που θα αντικαταστήσει την παλιά.
- Για τους ιουδαίους λέγεται συχνά πως είναι ο εκλεκτός λαός του Θεού. Αυτό δεν σημαίνει πως πρέπει να θεωρούνται με κανέναν τρόπο ανώτεροι από τα άλλα έθνη. Οι βιβλικοί στίχοι απλά λένε πως ο Θεός διάλεξε το λαό του Ισραήλ να δεχτεί και να μελετά την Τορά, να προσκυνά μόνο το Θεό, να ξεκουράζεται το Σάββατο και να τιμά τις γιορτές. Οι ιουδαίοι δεν είναι επιλεγμένοι για να είναι καλύτεροι από τους άλλους αλλά για να φωτίσουν τους ειδωλολάτρες και να ευλογήσουν όλους τους λαούς. Ωστόσο, οι Εβραίοι θεωρούν ότι είναι ο «εκλεκτός λαός του Θεού» και τους έχει υποσχεθεί την δική τους γη, το «Ισραήλ» ζητώντας ως αντάλλαγμα την τήρηση των εντολών του, οι οποίες υπάρχουν μέσα στο ιερό βιβλίο «Τορά».

Ιουδαϊκό έτος - Γιορτές

Οι γιορτές του Ιουδαϊσμού είναι: «Γιομ Κιπούρ» («Ημέρα της Εξιλέωσης»), «Πεσάχ» («Πέρασμα», το λεγόμενο Πάσχα του Χριστιανισμού), «Χανουκά».

Το ιουδαϊκό έτος είναι σεληνιακό και αρχίζει στο τέλος Σεπτεμβρίου ή αρχές Οκτωβρίου με τη γιορτή του Νέου Έτους. Μετά από ένα δεκαήμερο ακολουθεί η Ημέρα της Εξιλέωσης, αφιερωμένη στη μετάνοια. Μετά από πέντε μέρες ακολουθεί η γιορτή της Σκηνοπηγίας σε ανάμνηση της διάβασης της ερήμου. Δύο μήνες περίπου αργότερα γιορτάζεται η Χανουκά, σε ανάμνηση της νίκης κατά των Σελευκιδών, το 2ο π.Χ. αι. Κατά τις αρχές της άνοιξης η Πουρίμ γιορτάζεται σε ανάμνηση των γεγονότων του βιβλίου της Εσθήρ. Κατά το μήνα Νισάν (μεταξύ Μαρτίου και Απριλίου) γιορτάζεται το Πάσχα (Πεσάχ = διάβαση), δηλαδή η έξοδος από την Αίγυπτο. Επτά εβδομάδες μετά τη δεύτερη μέρα του Πάσχα γιορτάζεται η Πεντηκοστή, σε ανάμνηση της αποκάλυψης του Θεού στο Σινά. Πέντε εβδομάδες περίπου μετά την Πεντηκοστή τηρείται πένθος διάρκειας τριών εβδομάδων σε ανάμνηση της καταστροφής των δυο ναών.

Αρα οι γιορτές των Ιουδαίων είναι:

- **Εβδομαδιαίες Εορτές**

Σάββατο: ημέρα ανάπαυσης και λατρείας. Το βράδυ της Παρασκευής μετά τη Συναγωγή, στα σπίτια γίνεται ειδική οικογενειακή θρησκευτική τελετή, ευλογία και προσευχή.

- **Προσκυνηματικές εορτές**

1) Πάσχα (Πεσάχ)

Το Πάσχα είναι η μεγαλύτερη γιορτή του Ιουδαϊσμού. Το εβραϊκό Πάσχα ονομάζεται και Νομικό Πάσχα. Η γιορτή αυτή καθιερώθηκε ως ανάμνηση της Εξόδου των Ισραηλιτών από την Αίγυπτο και τη διάβαση της Ερυθράς Θαλάσσης. Η λέξη Πάσχα προέρχεται από την εβραϊκή λέξη Πεσάχ, που σημαίνει πέραμα, διάβαση. Το Πάσχα προϋπήρχε ως έθιμο στην αρχαία Αίγυπτο, όπου γιόρταζαν την άνοιξη τη διάβαση του Ήλιου από τον ισημερινό, δηλαδή την εαρινή ισημερία. Ως ιεροτελεστία εφαρμοζόταν και την εποχή που οι Ισραηλίτες ζούσαν ακόμη ως ημινομάδες και σχετιζόταν με τη ζωή των βοσκών. Παρ' όλα αυτά όμως, η έξοδος από την Αίγυπτο έδωσε στο Πάσχα την οριστική του σημασία. Σύμφωνα με τις εβραϊκές Γραφές, το

Πάσχα αποτελούσε ανάμνηση της εξόδου από την δουλεία της Αιγύπτου υπό την ηγεσία του Μωυσή. Το βράδυ της εξόδου κάθε οικογένεια πρόσφερε ως θυσία στο Θεό ένα αρνί για τη σωτηρία όλου του λαού. Το έφαγαν, χωρίς να σπάσουν τα κόκαλά του, μαζί με άζυμο ψωμί και πικρά χόρτα. Μετά έβαψαν την πόρτα τους με το αίμα του, σύμφωνα με την εντολή του Θεού, για να ξεχωρίζουν από τα σπίτια των Αιγυπτίων, έτσι ώστε ο Άγγελος του Κυρίου να μη χτυπήσει με θάνατο και τα δικά τους παιδιά.

ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΣΤΗΝ ΕΒΡΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η εαρινή ισημερία για τους Εβραίους είναι η 1η Νισάν. Σύμφωνα με την Έξοδο κάθε αρχηγός οικογένειας έπαιρνε στις 10 Νισάν ένα πρόβατο αρσενικό, το οποίο θυσίαζε στις 14 Νισάν (τις παλιότερες εποχές στο ναό των Ιεροσολύμων). Όσοι έμεναν έξω από την πόλη, στην επαρχία, δεν ήταν υποχρεωμένοι να εφαρμόσουν αυτό το έθιμο της θυσίας του αρνιού και μπορούσαν να το αντικαταστήσουν με άλλα φαγητά. Κατά τη γιορτή, το βράδυ, οι Εβραίοι άπλωναν στο τραπέζι όλα τα φαγητά, δηλαδή το αρνί, τις πικρίδες (είδος πικρών χόρτων), τα άζυμα και το βάμμα. Από όλα αυτά έτρωγαν πρώτα τις πικρίδες και προσεύχονταν. Στη συνέχεια, οι πιο γέροι της οικογένειας διηγούνταν όλη την ιστορία της δουλείας και της απελευθέρωσης από την αιγυπτιακή σκλαβιά και εξηγούσαν το συμβολισμό κάθε είδους φαγητού που βρισκόταν στο τραπέζι. Έτσι, τα άζυμα συμβόλιζαν τη βιαστική φυγή των Εβραίων, τόσο βιαστική ώστε δεν πρόλαβαν να ζυμώσουν. Επίσης οι πικρίδες συμβόλιζαν την πικρία της σκλαβιάς. Σε όλη τη διάρκεια του εορτασμού τρώγανε άζυμο ψωμί για επτά μέρες, ενώ όλοι οι Εβραίοι φορούσαν παπούτσια οδοιπορίας, θέλοντας να συμβολίσουν τη φυγή. Εκτός από την απελευθέρωση από την αιγυπτιακή σκλαβιά και το πέρασμα της Ερυθράς Θάλασσας, οι Εβραίοι γιόρταζαν με το Πάσχα την ανοιξιάτικη συγκομιδή. Γι' αυτό όλοι οι αρχηγοί των οικογενειών έφερναν ως τάμα στο ναό των Ιεροσολύμων και ένα δεμάτι κριθαριού. Έτσι κήρυσσαν και τη γιορτή της συγκομιδής και τότε μόνον επιτρεπόταν να φάνε ζυμωμένο ψωμί. Το ιουδαϊκό Πάσχα εορτάζεται σήμερα κατά την πανσέληνο της εαρινής ισημερίας, δηλαδή μεταξύ 30 Μαρτίου και 27 Απριλίου. Παλιότερα το ιουδαϊκό Πάσχα εορταζόταν σύμφωνα με το Μωσαϊκό νόμο μεταξύ 3ης Απριλίου και 1ης Μαΐου.

Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΩΝ ΑΖΥΜΩΝ

Η γιορτή των αζύμων είναι η δεύτερη από τις γιορτές που αναφέρονται στην Παλαιά Διαθήκη και που ο ίδιος ο Θεός θέσπισε για το λαό Του (Έξοδος 12,15-20). Εορτάζεται μαζί με το Πάσχα (Λουκάς 22,1). Σύμφωνα με την εντολή του Κυρίου αμέσως την επόμενη μέρα μετά το Πάσχα άρχιζε η γιορτή των Αζύμων. Ονομάστηκε έτσι γιατί οι Ισραηλίτες είχαν εντολή να βγάλουν κάθε ένζυμο από το σπίτι τους και έπρεπε στη διάρκειά της να τρώνε ψωμί άζυμο, δηλαδή ψωμί χωρίς ζύμη. Η θυσία του πασχαλινού αρνιού και η γιορτή των Αζύμων γινόταν ως ανάμνηση της εξόδου από την Αίγυπτο. Διότι κατά το μήνα αυτό ο Θεός ελευθέρωσε τους Ισραηλίτες από τη δουλεία της Αιγύπτου και τον οδήγησε στη Γη της Επαγγελίας, τη Χαναάν (Δευτερονόμιο 16,1-3).

2)Πεντηκοστή

Η γιορτή της Πεντηκοστής οφείλει το όνομά της, στο ότι εορταζόταν από τους Εβραίους πενήντα ημέρες μετά το Πάσχα. Στην Παλαιά Διαθήκη καλείται «εορτή των εβδομάδων» ή «εορτή της συγκομιδής των πρωτογεννημάτων», και ήταν μια από τις τρεις γιορτές που ζήτησε ο Κύριος για να τον τιμούν (Έξοδος 23,10-12). Οι Εβραίοι έπρεπε να μετρήσουν επτά εβδομάδες μετά το Πάσχα και την πεντηκοστή ημέρα να τελέσουν την γιορτή της Πεντηκοστής. Κατά την γιορτή αυτή πρόσφεραν στο ναό τα καλύτερα από τα πρωτογεννήματα της γης, ως έκφραση ευχαριστίας προς τον Θεό για τη συντελεσθείσα παραγωγή του αγρού. Δεν ήταν όμως μόνο ευχαριστία για τους καρπούς, αλλά και ανάμνηση, για το ότι ο Θεός τους οδήγησε στη Γη της Επαγγελίας. Εκεί στον τόπο που όρισε ο Κύριος τα τρώγανε ενώπιον του Κυρίου. Μετά την καταστροφή του Ναού της Ιερουσαλήμ (70 μ.Χ.), οπότε δεν ήταν δυνατόν να γίνει η προσφορά των πρωτογεννημάτων στο ναό, η γιορτή της Πεντηκοστής πήρε άλλο περιεχόμενο, και η ημέρα αυτή θεωρείται ως ανάμνηση της νομοθεσίας (των δέκα εντολών), που έδωσε ο Θεός στον Μωυσή στο όρος Σινά. Κι αυτή η παράδοση επικράτησε από τότε στη ραβινική γραμματεία.

- **Ετήσιες εορτές**

1) Ρος Ασνά. Η αρχή του νέου έτους.

Η πρώτη ημέρα του έβδομου μήνα Τισρί, ήταν η πρώτη μέρα του έτους (16 Σεπτεμβρίου). Αυτή η γιορτή ήταν μέρα απόλυτης ανάπαυσης και αφιερωμένη στον

Κύριο, η οποία εξαγγελόταν στο λαό με σαλπίσματα. Κατά την ημέρα αυτή δεν επιτρεπόταν καμία χειρωνακτική εργασία και πρόσφεραν στον Κύριο θυσίες ολοκαυτώματος. Είναι 10ήμερη περίοδος σκέψης, αυτοελέγχου και μετάνοιας. Η εβραϊκή πρωτοχρονιά. Κυριολεκτικά σημαίνει η Κεφαλή του Χρόνου και είναι η πρώτη χρονικά από τις Ημέρες του Δέους. Κατά την εορτή αυτή οι πιστοί οφείλουν: να ζητήσουν συγχώρεση αυτοπροσώπως από τα άτομα του περιβάλλοντός τους να πάνε στην συναγωγή για να ακούσουν το Σοφάρ να απέχουν από τις καθημερινές δραστηριότητες την τέλεση ενός ειδικού γεύματος το οποίο συνοδεύεται από ορισμένα ειδικά τρόφιμα με συμβολική σημασία.

Το σοφάρ είναι ένα κέρατο κριαριού το οποίο βγάζει έναν εξαιρετικά υποβλητικό ήχο που παραπέμπει κατευθείαν στην Βίβλο και το άκουσμα του αποτελεί μισβά (εντολή με την καλή έννοια).

2) Γιόμ Κιπούρ.

Η Ημέρα του Εξιλασμού εορταζόταν τη δέκατη μέρα του έβδομου μήνα Τισρί (26 Σεπτεμβρίου) και ξεκινούσε από το βράδυ της ένατης μέρας, ως το άλλο βράδυ. Οι Ισραηλίτες κατά την ημέρα αυτή θα έπρεπε να ταπεινώνονται, να συναισθάνονται τις αμαρτίες τους και να μετανοούν γι' αυτές. Αυτή τη μέρα δεν έκαναν καμιά εργασία, ούτε οι Ισραηλίτες ούτε οι ξένοι που ζούσαν ανάμεσα τους, διότι αυτή τη μέρα γινόταν η τελετουργία του εξιλασμού, για να καθαρίζονταν απ' όλες τις αμαρτίες τους, ώστε να ήταν πάντα καθαροί ενώπιον του Κυρίου. Η Ημέρα του Εξιλασμού ήταν για τους Ισραηλίτες μέρα αγιότατη και, όπως και το Σάββατο, μέρα απόλυτης ανάπαυσης, ταπείνωσης, μετάνοιας και νηστείας. Όποιος δεν ταπεινώνονταν εκείνη την ημέρα και εκτελούσε κάποια εργασία, έστω και ελαφρά, τιμωρούνταν με εξολόθρευση. Τον εξιλασμό τον τελούσε ο εκάστοτε Αρχιερέας, ο οποίος τελούσε τον εξιλασμό για τα Άγια των Αγίων, την υπόλοιπη Σκηνή του Μαρτυρίου και το θυσιαστήριο των ολοκαυτωμάτων. Επίσης θα τελούσε τον εξιλασμό για τους ιερείς και για όλη την ισραηλιτική κοινότητα. Διανύεται με νηστεία, προσευχή και παρακολούθηση της ακολουθίας στη συναγωγή.

3) Σουκώθ.

Η Γιορτή της Σκηνοπηγίας (Σουκώθ) εορταζόταν τη δέκατη πέμπτη μέρα του έβδομου μήνα Τισρί (31 Σεπτεμβρίου) και διαρκούσε επτά μέρες. Η πρώτη και η όγδοη μέρα ήταν ημέρες καθιερωμένες και αγίες, και δεν έπρεπε να κάνουν καμία χειρωνακτική εργασία κατά τις ημέρες αυτές. Τις ενδιάμεσες επτά μέρες θα έπρεπε να προσφέρουν στον Κύριο θυσίες ολοκαυτώματος. Η Γιορτή της Σκηνοπηγίας εορταζόταν προς τιμήν του Κυρίου, όταν πλέον οι άνθρωποι είχαν μαζέψει τη σοδειά τους και είχαν κάνει τη συγκομιδή των καρπών της γης. Την πρώτη μέρα έπαιρναν τους καλύτερους καρπούς από τα δέντρα, κλαδιά από φοίνικες, κλαδιά από πυκνόφυλλα δέντρα και κλαδιά από ιτιές και λυγαριές, και εκδήλωναν τη χαρά τους ενώπιον του Κυρίου για επτά μέρες. Αυτό ήταν νόμος παντοτινός για όλες τις επερχόμενες γενιές. Για επτά μέρες οι Ισραηλίτες μένανε σε σκηνές για να θυμούνται την πορεία των προγόνων τους μέσα στην έρημο και τις θαυμαστές ενέργειες του Κυρίου που τους πήρε από την Αίγυπτο και τους εγκατέστησε στη Χαναάν. Όταν οι Ισραηλίτες μπήκαν στη Χαναάν, η γιορτή της Σκηνοπηγίας εορταζόταν στον τόπο που όρισε ο Κύριος για να λατρεύεται, δηλαδή στο Ναό των Ιεροσολύμων. Οι σημερινοί Εβραίοι εορτάζουν τη γιορτή της Σκηνοπηγίας κάθε χρόνο και κάθε οικογένεια μένει σε σκηνή, που τη φτιάχνει στον κήπο ή μέσα στο ίδιο της το σπίτι. Έτσι διατηρούν στη μνήμη τους τα χρόνια που οι πρόγονοί τους έστηναν σκηνές στην έρημο.

4) Κλείσιμο της Τορά.

23η μέρα του πρώτου μήνα. Στη Συναγωγή περιφέρεται η Τορά, διαβάζονται οι τελευταίοι στίχοι.

5) Γιορτή της συγκομιδής.

Η γιορτή της Συγκομιδής στο τέλος του χρόνου, όταν οι Ισραηλίτες θα έχουν συγκεντρώσει τους καρπούς από τους αγρούς και τους αμπελώνες τους, είναι μια από τις τρεις γιορτές που ζήτησε ο Κύριος για να τον τιμούν κάθε χρόνο.

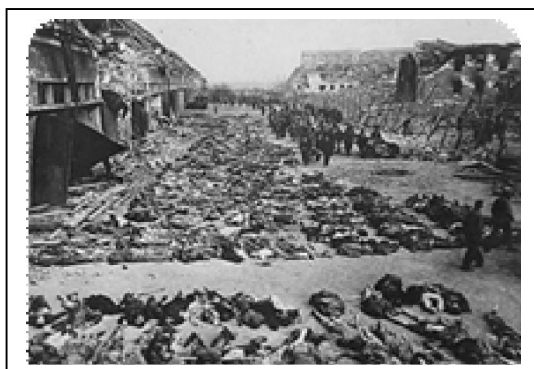
6) Πουρίμ.

Το Πουρίμ όπως και το Χανουκά είναι μια μικρή γιορτή, η οποία δεν αναφέρεται στην Τορά, αλλά είναι συνδεδεμένη με ένα ιστορικό γεγονός. Είναι η μόνη γιορτή που δεν έχει άμεση ή έμμεση σχέση με το κράτος του Ισραήλ, αλλά αναφέρεται στην σωτηρία της εβραϊκής κοινότητας που ζούσε στην Περσία και βρέθηκε αντιμέτωπη

με την απειλή της εξόντωσης λόγω αντισημιτισμού (αντιεβραϊσμού). Διαρκεί μία μόνο ημέρα κατά τη οποία τα παιδιά μασκαρεύονται για να θυμίσουν συμβολικά ότι η σωτηρία των Εβραίων στην Περσία ήρθε με την «κρυμμένη» ή «μεταμφιεσμένη» Θεία Πρόνοια που βρίσκεται πάντα γύρω μας, έστω κι' αν δεν φαίνεται με γυμνό μάτι.

7) Γιομ Ασοά.

Η ημέρα μνήμης του Ολοκαυτώματος. Τιμάται η μνήμη των περίπου έξι εκατομμυρίων Εβραίων και πέντε εκατομμυρίων άλλων θυμάτων του Ναζισμού.

8) Χανουκά.

Η γιορτή των εγκαίνιων του ναού. Γιορτή σε ανάμνηση της επανάκτησης του Δεύτερου Ναού στην Ιερουσαλήμ από τους Μακκαβαίους τον 2ο π.Χ. αιώνα. Ονομάζεται και γιορτή των φώτων. Τελείται σε ανάμνηση της ανανέωσης της λατρείας στον ναό έπειτα από απελευθέρωσή τους από τους Σύριους. Γίνονται ειδικές ακολουθίες στις συναγωγές. Ανταλλάσσονται δώρα. Διαρκεί 8 ημέρες κατά τις οποίες οι πιστοί ανάβουν ένα κερί για κάθε μέρα στη Χανουκίγια. Τα κεριά ανάβονται αμέσως μόλις σκοτεινιάσει, μετά την εσπερινή προσευχή.

Λατρεία

Το κέντρο της ιουδαϊκής λατρείας είναι κυρίως η συναγωγή, δηλαδή ο τόπος συνάθροισης των Ιουδαίων, που εμφανίστηκε μετά την καταστροφή του πρώτου ναού το 586 π.Χ. Ως λατρευτικός χώρος όμως, άρχισε να αναπτύσσεται μετά την καταστροφή του δεύτερου ναού, το 70 μ.Χ. Στη σύγχρονη συναγωγή, που αποτελείται από μία αίθουσα, υπάρχει η κιβωτός που είναι ένα σταθερά τοποθετημένο κιβώτιο το οποίο κλείνει με κουρτίνα ή πόρτα. Βρίσκεται πάνω στον τοίχο της Συναγωγής που βλέπει προς την Ιερουσαλήμ. Περιέχει τους Κυλίνδρους της Τορά. Στη συναγωγή υπάρχουν, επιπλέον, και καθίσματα τοποθετημένα κατά παράταξη, στραμμένα προς την Κιβωτό, ή σε τρίπλευρο ή πεταλοειδές σχήμα. Στο κέντρο της συναγωγής και μπροστά από τα καθίσματα των πιστών βρίσκεται το Μπιμάχ. Το Μπιμάχ τοποθετείται μπροστά από την Κιβωτό και αποτελείται από ένα υπερυψωμένο βάθρο και μια έδρα μελέτης απ' όπου διαβάζονται τα αναγνώσματα της Τορά. Το Μπιμάχ βλέπει προς την Κιβωτό καθώς επίσης και προς την

Ιερουσαλήμ. Η συναγωγή μέσα δεν έχει καμία εικόνα γιατί δεν το επιτρέπει ο Ιουδαϊσμός. Επίσης για να προσευχηθούν πρέπει να υπάρχουν από 10 άντρες και πάνω στη συναγωγή. Η λατρεία συνίσταται από τρεις βασικές ακολουθίες που γίνονται καθημερινά το πρωί, το απόγευμα και το βράδυ. Εμπλουτισμένες παραλλαγές αυτού του συνόλου τελούνται το Σάββατο, που είναι η κυρίως λατρευτική μέρα του Ιουδαϊσμού, και τις γιορτές.

Πνευματικός ηγέτης της κάθε Συναγωγής είναι ο Ραβίνος. Οι ραβίνοι, οι οποίοι προΐστανται της λατρείας, όπως και της κοινότητας γενικά, δεν είναι ιερείς, αλλά θρησκευτικοί διδάσκαλοι. Οι πιστοί φορούν το «κίπα» ή «γιαρμουκέ» (ρηχό σκούφο κάλυψης του πίσω μέρους της κεφαλής ως ένδειξη υποταγής στον Θεό) και το «ταλλίτ» (ένα σάλι προσευχής με δεμένα σε κόμπους κρόσια).

Ο κάθε νεαρός Ιουδαίος εντάσσεται επίσημα σε ηλικία 13 ετών στο σώμα των θρησκευτών του Ιουδαϊσμού, με ειδική τελετή στη Συναγωγή που ανήκει. Η τελετή λέγεται «Μπαρ Μιτζβάχ» («Υιός της Διαθήκης») και ο νεαρός, που διαβάζει για πρώτη φορά από την επίσημη περγαμηνή της «Τορά» («Σέφερ Τορά»), αποκτά πλέον τον ομώνυμο τίτλο, ο οποίος τον εντάσσει πλήρως στα λατρευτικά πράγματα του έθνους του. Κάποιες διαφορές στα τελούμενα στη συναγωγή υπάρχουν μεταξύ Μεταρρυθμισμένων και Ορθόδοξων Ιουδαίων. Π.χ. στις Ορθόδοξες συναγωγές ο ρόλος των γυναικών είναι περιορισμένος. Υπάρχει μάλιστα γυναικωνίτης ή κάποιος απομονωμένος χώρος, όπου παραμένουν κατά τη διάρκεια της λατρείας. Στις Μεταρρυθμισμένες συναγωγές οι γυναίκες όχι μόνο κάθονται μαζί με όλους τους πιστούς αλλά παίζουν και ενεργητικότερο ρόλο, ο οποίος φτάνει σε κάποιες περιπτώσεις και στη χειροτονία τους σε ραβίνους.

Γέννηση

Οχτώ ημέρες μετά τη γέννηση ενός αγοριού, γίνεται μια τελετή που ονομάζεται Μπιτ Μίλα. Σ' αυτή την τελετή γίνεται η περιτομή, ένα έθιμο που χρονολογείται από την εποχή του Αβραάμ. Είναι δείγμα του συμβολαίου ανάμεσα στον Θεό και τον Αβραάμ

και φανερώνει ότι το αγόρι αποτελεί πλέον μέλος του εβραϊκού λαού. Επίσης, έχει και υγειονομικό χαρακτήρα, καθώς με αυτόν τον τρόπο αποτρέπεται η φίμωση (στένωση του ακραίου τμήματος του ανδρικού γεννητικού οργάνου, που εμποδίζει την αποκάλυψη της βαλάνου).

Μετά τη γέννησή ενός κοριτσιού οι γονείς το φέρνουν στη συναγωγή το πρώτο Σάββατο. Στην τελετή, ανακοινώνεται στο εκκλησίασμα το εβραϊκό του όνομα και ευλογείται το κορίτσι – έτσι, καλωσορίζεται στην πίστη.

Γάμος

Οι εβραϊκοί γάμοι γίνονται στη συναγωγή, στο σπίτι ή στο ύπαιθρο. Πολλά ζευγάρια στον Αβραάμ ότι θα αποκτήσει τόσους απογόνους όσα τ' άστρα στον ουρανό.

Θάνατος- Ταφή

Μερικοί Εβραίοι, στην αναγγελία του θανάτου ενός στενού συγγενικού τους προσώπου, κάνουν ένα σχίσμο στα ρούχα τους, σαν σημάδι θλίψης. Κάτι που βοηθά πολύ τους Εβραίους να αντιμετωπίσουν το πένθος, είναι η πίστη τους ότι ο Θεός συμμετέχει σ' αυτό. Ο Εβραίος νεκρός πρέπει να θάβεται το συντομότερο δυνατό μετά το θάνατό του. Το σώμα του νεκρού πρέπει να είναι ντυμένο στα λευκά. Η ταρίχευση και η αποτέφρωση των νεκρών απαγορεύονται. Σύμφωνα με τους Εβραίους, ο οργανισμός πρέπει να μένει μέσα στη γη. Συνήθως η τελετή λαμβάνει χώρα είτε στη συναγωγή, είτε συνηθέστερα σε ένα μικρό ευκτήριο οίκο στο χώρο του νεκροταφείου, σπανιότατα δε στο ίδιο το σπίτι.

Ιερά κείμενα- βιβλία

Το κύριο ιερό κείμενο του Ιουδαϊσμού είναι η Εβραϊκή Βίβλος. Αυτή κατά τους Ιουδαίους αποτελείται από 24 επιμέρους βιβλία που συγκεντρώθηκαν οριστικά το 90 μ.Χ. Τα βιβλία αυτά διαιρούνται σε τρεις ομάδες, χωρίζοντας έτσι τη Βίβλο σε τρία μέρη, που είναι:

1. Η Πεντάτευχος ή Τορά (=διδασκαλία ή νόμος, επειδή περιέχει το νόμο που έδωσε ο Θεός στο Μωυσή). Τορά Σεμπιχτάβ είναι ο νόμος που έχει γραφτεί, ενώ οι προφορικές παραδόσεις λέγονται Τορά Σεμπέαλ Πεχ. Προέρχεται από το εβραϊκό ρήμα διδάσκω και αναφέρεται στα βιβλία της Πεντατεύχου (Γένεση, Έξοδος, Λευιτικόν, Αριθμοί, Δευτερονόμιο). Αποτελείται από 613 θρησκευτικές επιταγές

2. Οι Προφήτες.

3. Τα Αγιόγραφα. Δεύτερο σε σπουδαιότητα ιερό κείμενο είναι το Βαβυλωνιακό Ταλμούδ. Αυτό συντάχθηκε τον 5ο με 6ο αι. μ.Χ. Αποτελεί εκτεταμένο υπόμνημα ενός έργου που συντάχθηκε το 2ο μ.Χ. αι. της Μισνά, που αφορούσε στη λατρεία, τις γιορτές, τις σχέσεις των φύλων, το αστικό και ποινικό δίκαιο κ.ο.κ. Το Βαβυλωνιακό Ταλμούδ έδωσε στον παραδοσιακό Ιουδαϊσμό τη συγκεκριμένη μορφή που έχει ουσιαστικά ως σήμερα.

Η μετάφραση των εβδομήκοντα αποτελεί τη σπουδαιότερη από τις πρώτες μεταφράσεις της Παλαιάς Διαθήκης και την πρώτη, στην ουσία, γραπτή μετάφραση από την εβραϊκή στην ελληνιστική κοινή γλώσσα. Η μετάφραση έγινε σταδιακά μεταξύ του 3ου και του 1ου αιώνα π.Χ. από ελληνόγλωσσους Ιουδαίους και μεταγενέστερα περιέλαβε επιπλέον βιβλία, πέραν από αυτά που ανήκουν στον Ιουδαϊκό Βιβλικό κανόνα (Τανάκ). Σύμφωνα με την παράδοση, 72 Ιουδαίοι λόγιοι της Αλεξάνδρειας της Αιγύπτου άρχισαν το έργο της μετάφρασης αυτής περίπου το 280 π.Χ. Αργότερα και χάριν συντομίας καθιερώθηκε ο αριθμός 70, κι έτσι προέκυψε η ονομασία Μετάφραση των Εβδομήκοντα. Η γλώσσα της Μετάφρασης των Εβδομήκοντα ήταν η κοινή ελληνική που μιλιόταν στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου κατά τον 3ο και 2ο αιώνα π.Χ. Αποτέλεσε τη Γραφή που είχαν οι ελληνόφωνοι Ιουδαίοι και χρησιμοποιούνταν ευρέως τον καιρό του Ιησού και των αποστόλων του.

Ιεροί τόποι

Οι ιεροί τόποι των Ιουδαίων είναι η Γη του Ισραήλ και η Ιερουσαλήμ. Η Γη του Ισραήλ, όπως είναι φανερό και από τις διηγήσεις της Βίβλου, έπαιξε σημαντικό ρόλο

στη ζωή και τη σκέψη των Ισραηλιτών. Αποτελούσε τον οίκο της επαγγελίας, για τη σωτηρία του οποίου ο Αβραάμ εγκατέλειψε τη γενέθλια γη του, το καταφύγιο προς το οποίο κινήθηκαν οι φυλές που διέφυγαν την αιγυπτιακή δουλεία, την ελπίδα για τους εξόριστους την Βαβυλώνας. Την πρώτη περίοδο της εγκατάστασης φαίνεται ότι υπήρξαν περισσότερες ιερές τοποθεσίες και κατά καιρούς η καθεμιά από αυτές λειτούργησε ως κέντρο προσκυνήματος όλων των φυλών, χωρίς όμως αυτό να παραγκωνίζει τις υπόλοιπες. Ακόμη και η καθιέρωση της Ιερουσαλήμ ως πολιτικής πρωτεύουσας από τον Δαβίδ καθώς και ο βασιλικός ναός που έχτισε ο Σολομών δεν κατήργησαν τα τοπικά κέντρα λατρείας. Μέχρι και την εποχή της βασιλείας του Ιοσία της Ιουδαίας, κατά την οποία μια μεταρρύθμιση καθιέρωσε ως τόπο λατρείας την Ιερουσαλήμ –αν και όχι με πλήρη επιτυχία–, τα τοπικά κέντρα λατρείας εξακολούθησαν να λειτουργούν. Όσο όμως και αν η αποτελεσματικότητα της μεταρρύθμισης στάθηκε άνιση, η Βαβυλώνια Αιχμαλωσία και η επάνοδος που ακολούθησε συνετέλεσαν ώστε η Ιερουσαλήμ και ο Ναός της να επιβληθούν στα ανταγωνιστικά κέντρα και να γίνουν, σύμφωνα με τον νόμο αλλά και την πράξη –και συναισθηματικά ακόμη–, τα αδιαμφισβήτητα κέντρα της εβραϊκής θρησκευτικής ζωής.

Το όρος του Ναού ή Χαράμ αλ-Σαρίφ είναι ένας από τους σημαντικότερους θρησκευτικούς χώρους στην Ιερουσαλήμ. Το βουνό είναι σημαντικός θρησκευτικός χώρος για τους Εβραίους, τους Χριστιανούς, τους Ρωμαίους και τους Μουσουλμάνους. Οι μελετητές της Βίβλου το έχουν ταυτίσει με δύο βουνά, το όρος Μοριά, όπου ο Αβραάμ έδεσε τον Ισαάκ για τον θυσιάσει, και το όρος Σιόν, όπου βρισκόταν ο οχυρό των Ιεβουσαίων.

Στον Ιουδαϊσμό, το βουνό θεωρείται ως το μέρος το οποίο διάλεξε ο Θεός για να αναπαυθεί η θεϊκή παρουσία. Σύμφωνα με τη βίβλο είναι το μέρος στο οποίο βρίσκονταν οι δύο ιουδαϊκοί ναοί, αν και δεν υπάρχουν ενδείξεις για την εκείθε παρουσία του πρώτου ναού. Κατά την περίοδο του δεύτερου ναού ήταν το οικονομικό κέντρο της πόλης. Επίσης, η παράδοση αναφέρει ότι θα κατασκευαστεί και τρίτος ναός. Το βουνό είναι ο πιο ιερός τόπος στον Ιουδαϊσμό και το μέρος στο οποίο στρέφονται οι Εβραίοι όταν προσεύχονται. Εξαιτίας της ιερότητάς του πολλοί Εβραίοι δεν περπατήσουν πάνω στο βουνό από φόβο μην εισέλθουν εκεί που βρίσκονταν τα άδυστα των αδύτων, όπου σύμφωνα με τον ραβινικό νόμο, βρίσκεται η θεϊκή παρουσία.

Το Δυτικό Τείχος ή Τείχος των Δακρύων είναι τμήμα του αρχαίου τείχους του όρους του Ναού και αποτελεί ίσως το πιο ιερό σημείο για τους Εβραίους εκτός του ίδιου του όρους. Σύμφωνα με την εβραϊκή παράδοση, το τείχος είναι τμήμα του Δεύτερου Ναού της Ιερουσαλήμ. Βρίσκεται στη παλαιά πόλη της Ιερουσαλήμ, στους ανατολικούς πρόποδες του όρους του Ναού.

Το σήμερα εκτεθειμένο μέρος του τείχους στη πλατεία της εβραϊκής συνοικίας έχει 19 μέτρα ύψος και 57 μέτρα μήκος.

Ιερή Γλώσσα

Η ιερή γλώσσα των Ιουδαίων είναι η Εβραϊκή καθώς και οι τοπικές διάλεκτοι. Η εξέλιξη της Εβραϊκής σε ιερή γλώσσα είναι, φυσικά, συνδεδεμένη με το πολιτικό πεπρωμένο του λαού. Κατά την εποχή που ακολούθησε την Βαβυλώνια Αιχμαλωσία, τα Αραμαϊκά, η λόγια Εβραϊκή γλώσσα, λειτούργησαν ως η διεθνής ή αυτοκρατορική γλώσσα της δημόσιας ζωής και είναι βέβαιο ότι κέρδισαν έδαφος ως διάλεκτος. Δεν αντικατέστησαν όμως την καθημερινή γλώσσα του εβραϊκού λαού, παρά τις αντιθέσεις των διανοουμένων.

Μουσική

Η εβραϊκή μουσική αποτελείται από μελοποιίες και φωνητικές συνθέσεις για την τέλεση της λατρείας στη συναγωγή, οι οποίες περιλαμβάνουν τόσο τα παραδοσιακά άσματα όσο και τις σύγχρονες «ιερές ακολουθίες» για τον ιερέα, τη χορωδία, το όργανο ή την ορχήστρα.

Σύμβολα του Ιουδαϊσμού

Σύμβολα του Ιουδαϊσμού είναι το «Τετραγράμματον» και η «Επτάφωτος Λυχνία». Η Επτάφωτη λυχνία στα εβραϊκά μενορά ήταν φωτιστικό σκεύος με επτά λυχνάρια, που έκαιγε αρχικώς στα άγια της Σκηνής του Μαρτυρίου στην έρημο και στη συνέχεια στον Ναό του Σολομώντα. Με τον καιρό έγινε σύμβολο των Ισραηλιτών και της ιουδαϊκής θρησκείας, ενώ σήμερα εμφανίζεται και ως ένα από τα σύμβολα του κράτους του Ισραήλ. Σύγχρονο σύμβολο του Ιουδαϊσμού είναι και το λεγόμενο «Άστρο του Δαβίδ» (υιοθετήθηκε πριν από 2 περίπου αιώνες και σήμερα δεσπόζει στην σημαία του Ισραήλ) με τις 6 κορυφές και τις 12 πλευρές, οι οποίες συμβολίζουν τις 12 φυλές του Ισραήλ, που κατά την ιουδαϊκή μυθολογία είχε ενώσει ο βασιλιάς Δαβίδ. Το Άστρο του Δαβίδ αποτελείται από δυο ισόπλευρα τρίγωνα, το ένα προς τα επάνω και το άλλο προς τα κάτω, που σχηματίζουν έξι κορυφές και είναι σύμβολο του Ιεχωβά. Το τρίγωνο με την μια γωνία προς τα πάνω συμβολίζει τον πνευματικό κόσμο του και τον Ουρανό, ενώ το κάτω τρίγωνο την σαρκική φύση του και την Γη. Επίσης αντιπροσωπεύει την ένωση αρσενικού και θηλυκού.

Επτάφωτος Λυχνία

Άστρο του Δαβίδ

Τετραγράμματον

Διαφορές του Ιουδαϊσμού από τον Χριστιανισμό

- Στον Ιουδαϊσμό ο Ιησούς δεν περιλαμβάνεται ως Υιός του Θεού.
- Στον Χριστιανισμό υπάρχει το δόγμα της Αγίας Τριάδας.
- Έχουν κοινή εορτή το Πάσχα, ωστόσο οι Εβραίοι γιορτάζουν την Έξοδό τους από την Αίγυπτο ενώ οι Χριστιανοί θρηνούν τον θάνατο του Χριστού και γιορτάζουν την ανάστασή του από τους νεκρούς.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Πρέπει πρώτα να γίνει διάκριση μεταξύ των δογμάτων εντός του σώματος του Χριστού και στις μη Χριστιανικές λατρείες και θρησκείες. Οι Πρεσβυτεριανοί και οι Λουθηρανοί είναι παραδείγματα Χριστιανικών δογμάτων. Οι Μορμόνοι και οι Χιλιαστές είναι παραδείγματα των μη Χριστιανικών λατρειών (ομάδες που ισχυρίζονται ότι είναι Χριστιανοί αλλά αρνούνται ένα ή περισσότερα από τα βασικά σημεία της Χριστιανικής πίστης). Ο Ισλαμισμός και ο Βουδισμός είναι εντελώς ξεχωριστές θρησκείες.

Η δημιουργία των δογμάτων εντός της Χριστιανικής πίστης μπορεί να εντοπιστεί πίσω στην Προτεσταντική Μεταρρύθμιση, το κίνημα για την «μεταρρύθμιση» της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας κατά τον 16ο αιώνα, εκ του οποίου τέσσερις μεγάλες διασπάσεις ή δόγματα του Προτεσταντισμού θα προκύψουν: το Λουθηρανικό, το Αναμορφωμένο, το Αναβαπτιστικό και το Αγγλικανικό. Από αυτά τα τέσσερα, προέκυψαν άλλα δόγματα κατά το πέρασμα των αιώνων.

Το Λουθηρανικό δόγμα πήρε το όνομά του από τον Martin Luther και βασίστηκε στις διδασκαλίες του. Οι Μεθοδιστές πήραν το όνομά τους, επειδή ο ιδρυτής τους, ο John Wesley, ήταν φημισμένος για τις «μεθόδους» πνευματικής αύξησης. Οι Πρεσβυτεριανοί πήραν το όνομά τους, από την άποψή τους σχετικά με την ηγεσία της εκκλησίας – από την ελληνική λέξη πρεσβύτερος. Οι Βαπτιστές πήραν το όνομά τους επειδή πάντα έδιναν ιδιαίτερη έμφαση στην αναγκαιότητα του βαπτίσματος. Κάθε δόγμα έχει μια μικρή διαφορά ή δίνει μεγαλύτερη έμφαση σε κάτι από τα υπόλοιπα, όπως η μέθοδος του βαπτίσματος, η διάθεση του δειπνου του Κυρίου σε όλους ή μόνο σε εκείνους που η μαρτυρία τους μπορεί να επιβεβαιωθεί από τους πρεσβύτερους της εκκλησίας, η κυριαρχία του Θεού σε αντίθεση με την ελεύθερη βούληση σε σχέση με το θέμα της σωτηρίας, το μέλλον του Ισραήλ και της εκκλησίας, η αρπαγή πριν από την Μεγάλη Θλίψη ή μετά, η ύπαρξη των χαρισμάτων «σημάδι» στην σύγχρονη εποχή και ούτω καθεξής.

Η διαφορά σ' αυτά τα δόγματα δεν είναι ποτέ ο Χριστός ως Κύριος και Σωτήρας αλλά μάλλον ειλικρινείς διαφορές απόψεων από ευσεβείς, αν και ατελείς ανθρώπους που αναζητούν να τιμούν τον Θεό και να διατηρούν μια δογματική αγνότητα σύμφωνα με την συνειδήσή τους και την κατανόηση του Λόγου Του.

Τα δόγματα σήμερα είναι πολλά και ποικίλουν. Στα αρχικά «κύρια» δόγματα που αναφέρθηκαν παραπάνω δημιουργήθηκαν πολλά παρακλάδια, όπως οι

Συγκεντρώσεις του Θεού, η Χριστιανική και Ιεραποστολική Συμμαχία, οι Ναζαρηνοί, οι Ελεύθεροι Ευαγγελικοί, ανεξάρτητες βιβλικές εκκλησίες και άλλα.

Μερικά δόγματα δίνουν έμφαση σε δογματικές διαφορές αλλά τις περισσότερες φορές προσφέρουν απλά διαφορετικές μορφές λατρείας για να ταιριάζουν με τις διαφορετικές προτιμήσεις των Χριστιανών. Αλλά ας μην γελιόμαστε, ως πιστοί, θα πρέπει να ταυτιζόμαστε με τις βασικές αρχές της πίστης, αλλά πέρα από αυτό υπάρχει μεγάλη ευχέρεια για το πώς οι Χριστιανοί πρέπει να λατρεύουν σ' ένα χώρο λατρείας. Αυτή η ευχέρεια είναι που προκαλεί τόσες πολλές διαφορετικές «αποχρώσεις» στον Χριστιανισμό. Μια Πρεσβυτεριανή εκκλησία στην Ουγκάντα θα έχει ένα στυλ λατρείας πολύ διαφορετικό από μια Πρεσβυτεριανή εκκλησία στο Κολοράντο αλλά η δογματική τους στάση θα είναι, ως επί το πλείστον, ίδια. Η διαφορετικότητα είναι καλό πράγμα αλλά όχι ο διχασμός. Εάν δύο εκκλησίες διαφωνούν δογματικά, χρειάζεται

συζήτηση και διάλογος με βάση τον Λόγο. Αυτό το είδος «ακονίσματος σίδερο με σίδερο» (Παροιμίες 27:17) είναι επωφελής για όλους. Εάν διαφωνούν στο στυλ και τη μορφή, όμως, είναι καλό να παραμείνουν χωριστά. Ο διαχωρισμός αυτός, όμως, δεν άρει την ευθύνη που έχουν οι Χριστιανοί να αγαπούν ο ένας τον άλλον (Α' Ιωάννη 4:11-12) και τελικά να είναι ενωμένοι ως ένας εν Χριστώ (Κατά Ιωάννη 17:21-22).

Θεός Επεξεργασία

Ο Χριστιανισμός ως μονοθεϊστική θρησκεία δέχεται ένα Θεό, που δημιούργησε τον κόσμο εκ του μη όντος, υποδηλώνοντας έτσι τη διαφορετική ουσία του άκτιστου Θεού, από αυτήν του κτιστού δημιουργημένου από το Θεό κόσμου.

Τριαδικότητα Επεξεργασία

Ταυτόχρονα, ο Χριστιανισμός πρεσβεύει ότι ως θρησκεία εξ αποκαλύψεως, ο Θεός αποκαλύπτει στην πορεία της ιστορίας το τριαδικό του μυστήριο, δηλαδή την ύπαρξη ενός αλλά τριςυπόστατου Θεού (Πατέρα, Υιό, Άγιο Πνεύμα). Υποστηρίζεται πως η Τριαδικότητα είναι εμφανής σε πολλά σημεία των Ιερών Κειμένων αναφερόμενοι σε χωρία όπως «Και είπεν ο θεός ποιήσωμεν άνθρωπον [...]» (Γέν. Α' 26), «Και είπεν ο θεός ιδού Αδάμ γέγονεν ως εις εξ ημών [...]» (Γέν. γ' 22) που παρουσιάζουν τον Θεό να μιλά για τον εαυτό του στον πληθυντικό ή και άλλα όπως «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη, βαπτίζοντες αυτούς εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος (Ματθ. κη' 19). Κυρίως αυτό το πρόβλημα της ενότητας της μίας θείας φύσης σε τρία Θεία Πρόσωπα αλλά και το

Χριστολογικό δόγμα (το πρόβλημα της ένωσης μεταξύ της θείας και ανθρώπινης φύσης του Ιησού Χριστού και της σχέσης αυτού προς τον θεό Πατέρα), προκάλεσαν οξύτατες διαφωνίες μεταξύ των χριστιανών, και οδήγησαν στη διαμόρφωση διάφορων δοξασιών, όπως ο αρειανισμός, ο δοκητισμός, ο μονοφυσισμός κ.ά., που χαρακτηρίζουν ιστορικά ολόκληρη αυτή την περίοδο της αρχαίας Εκκλησίας. Τελικά, το 451 μ.Χ. κατά τη Δ' Οικουμενική Σύνοδο, η αιώνια σχέση των τριών προσώπων ή υποστάσεων αποσαφηνίζεται:

Ο Τριαδικός Θεός είναι μονάδα, γιατί υπάρχει ένα αίτιο και μια ουσία· και είναι Τριαδικός κατά τις υποστάσεις, γιατί υπάρχει η ετερότητα των υποστάσεων. Έτσι ο Πατέρας είναι αγέννητος, ο Υιός γεννητός ακτίστως και το Άγιο Πνεύμα εκπορευτό. Οι ιδιότητες αυτές είναι μεταξύ τους αμεταβίβαστες και ακοινωνήτες, δηλαδή δεν τις έχει άλλο πρόσωπο από την Τριάδα.

Ιερά Κείμενα Επεξεργασία

Τα ιερά κείμενα του χριστιανισμού ονομάζονται «Αγία Γραφή». Αυτή, αποτελείται από δύο μέρη: Την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Η Παλαιά Διαθήκη, αποτελείται από 49 βιβλία διαφόρων συγγραφέων που γράφτηκαν περίπου από τον 15ο αι. π.Χ. μέχρι και τον 1ο αι. π.Χ. Η Καινή Διαθήκη, αποτελείται από 27 βιβλία, τα τέσσερα από τα οποία ονομάζονται «Ευαγγέλια» (από το ευάγγελος = άγγελος καλών ειδήσεων), επειδή εστιάζονται στο χαρμόσυνο κατά τους Χριστιανούς μήνυμα της ενανθρώπισης του ίδιου του Θεού. Η ενανθρώπιση αυτή, εκτός του ότι αποτελεί μοναδικό ισχυρισμό ανάμεσα στις θρησκείες για πλησίασμα του Θεού προς τον άνθρωπο αντί για το σύνθημα της αναζήτησης του ανθρώπου για το Θεό, επιπλέον κατά τα πιστεύω των Χριστιανών, φέρνει το μήνυμα ότι ο διάβολος παύει πλέον να έχει τόσο μερ και του θανάτου. Τα τέσσερα Ευαγγέλια δεν αποτελούν βιογραφία του Ιησού, αλλά περιέχουν μόνο εκείνα τα σημεία από τη ζωή και τη διδασκαλία του που είναι σημαντικά για τη διάδοση του μηνύματος της ενανθρώπισης. Αυτό τουλάχιστο βεβαιώνει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης που αναφέρει ότι «υπήρχαν και άλλα πολλά που έκανε ο Ιησούς που θα χρειάζονταν πολλά βιβλία για να χωρέσουν».

Με μικρές παρεκκλίσεις, η πλειονότητα των μελετητών πιστεύει πως το σύνολο των βιβλίων της Καινής Διαθήκης, έχουν γραφτεί σε διάστημα 50 χρόνων, περίπου από το 50 μ.Χ. έως το τέλος του 1ου αι. μ.Χ. Για τη συγγραφή των Ευαγγελίων συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι ξεκινά από το 65 μ.Χ. περίπου. Σύμφωνα με τους ειδικούς, κριτικούς ερευνητές που μελετούν τη δομή, τις ομοιότητες, τις διατυπώσεις και ένα πλήθος άλλων στοιχείων που αποτελούν τα Ευαγγέλια, φαίνεται ότι πριν

ακόμη τη συγγραφή των Ευαγγελίων, κυκλοφορούσαν εντός της Εκκλησίας για λόγους διδασκαλίας και κατήχησης, γραπτές ενότητες μικρότερου μεγέθους. Στη γλώσσα της θεολογίας, οι προγενέστερες των Ευαγγελίων γραπτές πηγές ορίζονται για ευκολία με το όνομα "Q" από το γερμανικό Quelle (=πηγή). Έτσι, διαπιστώνονται από τους θεωρητικούς, τρία διαφορετικά στάδια στη μετάδοση της προφορικής παράδοσης μέχρι τη σύνταξη του Ευαγγελίου:

- α) Ο ιστορικός Ιησούς
- β) Ο συλλέκτης (=η Εκκλησία γενικά)
- γ) Ο Ευαγγελιστής.

Οι τέσσερις συγγραφείς των Ευαγγελίων είναι οι Ματθαίος, Μάρκος, Λουκάς και Ιωάννης. Οι Ματθαίος και Ιωάννης ισχυρίζονται πως είναι αυτόπτες και αυτήκοοι μάρτυρες των όσων γράφουν ως μαθητές του Ιησού, ενώ ο Ευαγγελιστής Μάρκος ήταν συνοδός του μαθητή και αποστόλου Πέτρου και ο Ευαγγελιστής Λουκάς συνοδός του Αποστόλου Παύλου. Επειδή εκτός από τα Ευαγγέλια υπάρχει και αποδοχή της Παλαιάς Διαθήκης ως ξεκίνημα για το Χριστιανισμό, έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί αντιρρήσεις, όμως η Χριστιανική Εκκλησία δέχεται ότι μεταξύ των δύο Διαθηκών υπάρχει ενότητα. Σε αντίθεση με την σημασία που λαμβάνουν τα ίδια βιβλία αυτά μέσα στην Εβραϊκή Συναγωγή, η Χριστιανική Εκκλησία θεωρεί την Παλαιά Διαθήκη ως ένα είδος εισαγωγής στην Καινή Διαθήκη. Έτσι, η Παλαιά Διαθήκη δεν αποτελεί μια αυτοτελή ομάδα βιβλίων, αλλά η διδασκαλία του Ιησού είναι αυτή που ενώνει την Παλαιά με την Καινή Διαθήκη, σαν μια εξιστόρηση της προετοιμασίας για τον ερχομό του Μεσσία. Αυτό είναι και το νόημα με το οποίο ενσωματώνει η Χριστιανική Εκκλησία τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης στη δική της Αγία Γραφή και εκεί διαφέρει με το νόημα που αυτά λαμβάνουν στη Συναγωγή.

Κανόνας Επεξεργασία

Το Χριστιανικό σύστημα πίστης ονομάζει Κανονικά Βιβλία ή Κανόνα, το σύνολο των Ιερών κειμένων που περιέχουν την αυθεντική αποστολική παράδοση και πίστη, όπως αυτή βιώθηκε στην πορεία της Εκκλησίας. Ως κριτήριο για τον έλεγχο της αυθεντικότητας της πίστης χρησιμοποίησαν την Αγία Γραφή και την Εκκλησιαστική Ιερή Παράδοση και όσα σχετικά βιβλία εξαιρέθηκαν από τον Κανόνα, ονομάστηκαν Απόκρυφα. Η ονομασία αυτή, προήλθε κυρίως από κύκλους που τα θεωρούσαν σημαντικά, όπου ο όρος είχε θετική έννοια και δήλωνε τα βιβλία που ήταν προφυλαγμένα από την κοινή χρήση εξαιτίας του βάθους των νοημάτων τους που δεν μπορούσε να συλλάβει ο κοινός αναγνώστης. Οι Εκκλησιαστικοί συγγραφείς

χρησιμοποιούσαν τον ίδιο όρο με αρνητική όμως έννοια και ο Κανόνας συντάχθηκε για να αποκλειστούν από την Εκκλησιαστική χρήση, κείμενα του 2ου αιώνα μ.Χ. και μετά, τα οποία θεωρούσαν χωρίς Θεολογικό βάθος, αμφίβολης αξίας και προέλευσης (ψευδεπίγραφα ή νόθα) ή προέρχονταν από συγγραφείς που η Εκκλησία θεωρούσε αιρετικούς όπως ήταν οι γνωστικοί (βλ. γνωστικισμός). Σε πολλά από αυτά τα κείμενα, οι επιρροές είναι έντονες. Για παράδειγμα, οι στίχοι από το απόκρυφο «Ευαγγέλιο του Θωμά» που περιέχει 114 «Λόγια του Ιησού» δείχνουν ήδη ένα διαφορετικό ύφος από τα κανονικά Ευαγγέλια και μια έφεση στην κρυμμένη γνώση:

«Αυτά είναι τα απόκρυφα λόγια που είπε ο Ιησούς ο ζων και κατέγραψε ο Δίδυμος Ιούδας Θωμάς.

1. Και είπε· Όποιος βρίσκει την ερμηνεία αυτών των λόγων δεν θα γευθεί το θάνατο.
2. Είπε ο Ιησούς· Αυτός που αναζητά ας μη παύσει να αναζητά έως ότου βρει, και όταν βρει θα εκπλαγεί· και όταν εκπλαγεί θα θαυμάσει και θα κυριαρχήσει επί του παντός. [...]»

Με βάση τον ορισμό του γνωστικισμού ως θρησκευτικό φαινόμενο και πνευματικό ρεύμα της ρωμαϊκής εποχής, που επιδίωκε σωτηρία μέσω της γνώσεως, ο γνωστικός χαρακτήρας που περιέχουν τα περισσότερα Λόγια από το Ευαγγέλιο του Θωμά, είναι φανερός. Γενικά, η πρώτη μαρτυρία περί «Κανόνα» εντοπίζεται στο 140 μ.Χ. και είναι αυτή που έκανε ο αιρετικός Μαρκίων στη Ρώμη. Όμως υπάρχουν και παλαιότερες, έμμεσες, όπως στη Β' Καθολική επιστολή Πέτρου κεφ. γ', στ. 15 που αναφέρεται σε επιστολές του Απ. Παύλου: «[...] ο αγαπητός ημών αδελφός Παύλος κατά την δοθείσαν αυτώ σοφίαν έγγραφεν υμίν, ως και εν πάσαις επιστολαίς λαλών [...]». Τελικός σταθμός στην εξέλιξη και οριστική διαμόρφωση του Κανόνα θεωρείται η 39η Εορταστική Επιστολή του Μ. 'Αθανασίου το 367, στην οποία αναφέρονται ως κανονικά τα 27 βιβλία της Κ.Δ. Τα μη κανονικά ή απόκρυφα βιβλία, διακρίνονται σε απόκρυφα της Παλαιάς Διαθήκης και της Καινής Διαθήκης.

Οι σύγχρονοι μελετητές όπως η «Εταιρεία για τη μελέτη των Απόκρυφων» (AELAC), με έδρα τη Λωζάννη και μέλη από πανεπιστήμια, κυρίως της Ευρώπης και της Αμερικής θεωρούν πιο ορθό τον όρο «Απόκρυφα Χριστιανικά κείμενα» αντί για το «Απόκρυφα της Καινής Διαθήκης», καθώς τα κείμενα αυτά παρόλο που αναπαράγουν συνήθως τα φιλολογικά είδη της Καινής Διαθήκης και βρίσκονται στην προέκταση των θεμάτων της, χρονικά απομακρύνονται από αυτήν και καλύπτουν όλη την πρώτη Χριστιανική χιλιετία. Οι ειδικοί θεωρούν πως τα βιβλία αυτά, αν και

για κάποιους παρουσιάζουν μειονεκτήματα ύφους και αξιοπιστίας στα στοιχεία που δίνουν, σε κάθε περίπτωση, αποτελούν σημαντική πηγή για τη μελέτη των τάσεων της εποχής τους. Θα πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι, μερικά κείμενα από αυτά, η Χριστιανική Εκκλησία δεν τα χαρακτήρισε αιρετικά. Αν και δεν τους απέδιδε τη θεολογική εμβάθυνση των κανονικών κειμένων και έτσι δεν βρέθηκαν ποτέ στο κέντρο της Εκκλησιαστικής ζωής και στα πλαίσια του Κανόνα, ζούσαν ωστόσο ως προσφιλή λαϊκά αναγνώσματα. Έτσι, μερικές αφηγήσεις απόκρυφων Χριστιανικών κειμένων χρησιμοποιήθηκαν στην παράδοση της Θείας Λατρείας και στον εμπλουτισμό των στοιχείων της Χριστιανικής τέχνης. Για παράδειγμα, παραδόσεις στις οποίες στηρίζονται γιορτές της Εκκλησίας, όπως π.χ. το Γενέσιον, τα Εισόδια της Θεοτόκου, κ.ά. προέρχονται από τέτοια κείμενα. Σήμερα, τα απόκρυφα κείμενα, μπορεί εύκολα κάποιος να τα διαβάσει στο διαδίκτυο, σε βιβλιοθήκες ή να τα προμηθευτεί από τα βιβλιοπωλεία. Πολλά από αυτά έχουν κατά καιρούς συγκινήσει συγγραφείς ανά τον κόσμο που έχουν γράψει σημαντικής εμπορικότητας ιστορικά μυθιστορήματα όπως π.χ. το βιβλίο «Κώδικας Da Vinci» του Dan Brown κ.ά.

Σύμφωνα με τον διαχωρισμό των θρησκειών με βάση την αντίληψη που έχουν για την έννοια του χρόνου, διακρίνουμε:

α) Τις Θρησκείες του Αιωνίου Νόμου του Κόσμου ή Ανατολικές Θρησκείες

β) Τις Θρησκείες της Ιστορικής Αποκαλύψεως του Θεού ή Αβρααμικές θρησκείες

Για τις θρησκείες του «Αιωνίου Νόμου του Κόσμου», ο κόσμος είναι αιώνιος, χωρίς αρχή ή τέλος και ανανεώνεται ασταμάτητα ακολουθώντας μια διαδοχική εναλλαγή από εμφανίσεις και εξαφανίσεις. Εδώ ανήκουν οι θρησκείες του Ινδουισμού, Βουδισμού, Κομφουκιανισμού, Ταοϊσμού. Ο Χριστιανισμός, είναι μία από τις τρεις θρησκείες της «Ιστορικής Αποκαλύψεως του Θεού» οι οποίες είναι ταυτόχρονα και μονοθεϊστικές, δηλ. είναι θεμελιωμένες στη λατρεία του ενός και μόνου θεού. Οι άλλες δύο είναι ο Ιουδαϊσμός και ο Ισλαμισμός. Για τις τρεις αυτές θρησκείες, η χρονική έκταση που περιλαμβάνεται ανάμεσα στη δημιουργία και στο τέλος του κόσμου, διαδραματίζεται μία φορά για πάντα και χωρίς δυνατή επανάληψη. Στην πραγματικότητα, η πίστη στον ένα και μοναδικό θεό καθώς και η εβραϊκή αντίληψη περί χρόνου κινούμενου σε γραμμική πορεία, πέρασαν από τον Ιουδαϊσμό στον Χριστιανισμό και κατόπιν στον Ισλαμισμό. Για τις θρησκείες αυτές, σε πρώτο πλάνο είναι πάντα η ιστορία. Ενδεικτικό της αντίληψης αυτής είναι πως στα ιερά κείμενα

του Ιουδαϊσμού, ο λαός καλείται να λατρεύει το θεό όχι για ενέργειες του σε κάποιο αρχέγονο παρελθόν (δημιουργία, κατακλυσμός, συντριβή των δυνάμεων του χάους, κ.λπ.), αλλά για μια συγκεκριμένη επέμβαση, που πίστευαν πως έκανε στο ιστορικό γίνεσθαι για την προστασία του λαού, κατά την φυγή του από την Αίγυπτο (Έξοδος κ' 2).

Μονοθεϊστικές θρησκείες Επεξεργασία

Οι τρεις μονοθεϊσμοί, έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα την εσχατολογία, (όρος που σημαίνει τη σχετική με το τέλος του χρόνου θεολογία) που προκύπτει ακριβώς από αυτήν την γραμμική έννοια του χρόνου. Όμως η διαφοροποίηση τους έγκειται στον τρόπο με τον οποίο κατανοούν αυτό το θεμελιακό γεγονός. Ο Χριστιανισμός θεωρεί πως ο Μεσσίας για τον όποιο μίλησαν στο παρελθόν οι προφήτες που υπάρχουν και στον Ιουδαϊσμό, ενσαρκώνεται στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού τον οποίο θεωρούν θεάνθρωπο, δηλ. τέλειο θεό και τέλειο άνθρωπο και όχι απλά κάποιο πρόσωπο με εξαιρετικές ικανότητες. Επιπλέον, ο Χριστιανισμός πρεσβεύει δύο παρουσίες του Μεσσία. Τη μεν Πρώτη Παρουσία με την Ενσάρκωση και την Ανάσταση, που κατά τα πιστεύω των Χριστιανών ήδη πραγματοποιήθηκαν, και τη Δευτέρα Παρουσία την οποία θα ακολουθήσει η Κρίση της ανθρωπότητας και η αιώνια Βασιλεία του Θεού. Οι δύο άλλοι μονοθεϊσμοί, δέχονται μία μόνο παρουσία του Μεσσία που θα γίνει στο μέλλον, στα έσχατα της ιστορίας. Έτσι, η διαφορά μεταξύ Ιουδαίων και Χριστιανών είναι ότι οι πρώτοι περιμένουν ακόμα τον ερχομό του Μεσσία, ενώ οι δεύτεροι την επάνοδό του. Όσο για τον Ισλαμισμό, αναγνωρίζει τον Ιησού ως προφήτη, αλλά μένει αδιάφορος για τις έννοιες της Τριάδας και της Ενσάρκωσης, που αποτελούν βασικά στοιχεία της χριστιανικής αποκάλυψης.

Ιστορία Επεξεργασία

Ίδρυση - Διδασκαλία Επεξεργασία

Από τους αρχαίους χρόνους ως και σήμερα, η χώρα στην οποία γεννήθηκε, έζησε και δίδαξε το κεντρικό πρόσωπο του χριστιανισμού, Ιησούς Χριστός, ονομάζεται Παλαιστίνη. Σύμφωνα με τα ιερά κείμενα, ο Ιησούς Χριστός γεννήθηκε στη Βηθλεέμ, ενώ έζησε και μεγάλωσε στο χωριό Ναζαρέτ, περιοχή στην οποία σήμερα βρίσκεται η ομώνυμη πόλη, 140 χιλιόμετρα βόρεια τής Ιερουσαλήμ. Ήταν Εβραϊκής καταγωγής και κήρυξε το μήνυμα του στην ευρύτερη περιοχή της Γαλιλαίας, που μαζί με την Ιουδαία, υπήρξε το θέατρο της δράσης του (Ναζαρέτ, Κανά, Τιβεριάδα, Καπερναούμ κ.λπ.). Σε μια εποχή που σύμφωνα με τις αρχαίες εσχατολογικές

προσδοκίες για την έλευση του Μεσσία, ο λαός του Ισραήλ ήλπιζε πως στη δουλεία του υπό τη Ρώμη θα έβαζε τέλος κάποια θεία επέμβαση, ο Ιησούς Χριστός δίδασκε τους οπαδούς του να αγαπούν το Θεό με όλο τους το είναι και να νοιάζονται για τους συνανθρώπους τους όπως ακριβώς για τους εαυτούς τους. Το όνομα «Χριστός», είναι η μετάφραση στα ελληνικά της εβραϊκής λέξης «Μασιάχ», που σημαίνει Μεσσίας και έχει συνδεθεί με το «Ιησούς» δηλ. αυτός που έχει το χρίσμα, ο εκλεκτός του θεού, ο κεχρισμένος. Οι μαθητές του πάντως, τον αναγνώριζαν ως τον αναμενόμενο Μεσσία, τον Χριστό. («Ευρήκαμεν τον Μεσσίαν· ο εστίν μεθερμηνευόμενον Χριστός·» Ιωάν. β', 42).

Οι πρώτοι οπαδοί του Ιησού από τη Ναζαρέτ δεν ονόμαζαν τους εαυτούς τους Χριστιανούς, ενώ οι Ιουδαίοι τους έλεγαν Ναζωραίους («...της των Ναζωραίων αιρέσεως» Πράξ. κδ' 5). Αυτό άλλαξε σύντομα και στην πόλη Αντιόχεια της Συρίας που υπήρξε ένα από τα πρώτα κέντρα του Χριστιανισμού, οι οπαδοί του Χριστού ονομάστηκαν για πρώτη φορά «Χριστιανοί» («Εγένετο δε αυτούς και ενιαυτόν όλον συναχθήναι εν τή εκκλησία και διδάξαι όχλον ικανόν, χρηματίσαι τε πρώτον εν Αντιοχεία τους μαθητάς Χριστιανούς.» Πράξ. ια' 26). Στα ίδια τα Ευαγγέλια δεν φαίνεται ότι οι οπαδοί του Ιησού ήταν τόσο θερμοί όσο εκείνος ζούσε και δίδασκε. Μάλιστα μαρτυρείται πως στη δύσκολη στιγμή της σύλληψης του Διδασκάλου τους από τους Εβραίους με την κατηγορία της διακήρυξης ισοθεΐας, οι μαθητές διασκορπίσθηκαν αρνούμενοι κάθε σχέση μαζί του. Παραδόξως, αυτή η κατάσταση μεταβλήθηκε μετά το μαρτυρικό θάνατο του Ιησού επάνω σε σταυρό. Καθώς τα Ευαγγέλια αναφέρουν πως ο Ιησούς μετά από τρεις ημέρες

αναστήθηκε νικώντας τον θάνατο και εμφανίστηκε αρκετές φορές στους μαθητές του, εκείνοι παρουσιάζονται να αλλάζουν εντελώς συμπεριφορά και να είναι έτοιμοι να θυσιάσουν προκειμένου να κηρύξουν την διδασκαλία και την ανάσταση του Ιησού. Το πνεύμα αυτό φαίνεται να διατηρήθηκε και αργότερα όπου πολλοί χριστιανοί κατά τις μαρτυρίες λατίνων ιστορικών θανατώθηκαν μη δεχόμενοι να αλλάξουν έστω και κατ' επίφαση τα πιστεύω τους.

Γενικά ο Χριστιανισμός δέχεται πως το κέντρο της πίστεώς του είναι η Ανάσταση του Ιησού και μάλιστα ως ιστορικό γεγονός καθώς «Ει δε Χριστός ουκ εγήγερται, ματαία η πίστις υμών» Α' Κορινθ., ιε', 17 (Αν ο Χριστός δεν αναστήθηκε, η πίστη σας είναι μάταιη). Για τους Χριστιανούς, κάθε διαχωρισμός της ηθικής διδασκαλίας από το υπερφυσικό περιεχόμενο είναι μη αποδεκτός. Ισχυρίζονται πως δεν πρόκειται για ένα ακόμη κοινωνικό κίνημα, αλλά για συνδυασμό ηθικής διδασκαλίας και

υπερφυσικών γεγονότων που αναφέρονται στον άνθρωπο συνολικά, κατανοώντας όχι μόνο τα προβλήματα που αυτός αντιμετωπίζει στο κοινωνικό και διαπροσωπικό επίπεδο αλλά και τις οντολογικές ανησυχίες του σε θέματα όπως το πρόβλημα του κακού, η φθορά και ο θάνατος.

Ο Χριστιανισμός στην Ελλάδα Επεξεργασία

Σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο του 2005, το 81% των Ελλήνων πολιτών πιστεύουν πως υπάρχει Θεός, το 16% πιστεύει στην ύπαρξη κάποιου είδους πνευματικής δύναμης, ενώ το 3% δεν πιστεύει στην ύπαρξη κάποιου είδους Θεού ή πνευματικής δύναμης. Σύμφωνα με μία πιο πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη τον Απρίλιο του 2011 από την Κάπα Research ύστερα από παραγγελία της εφημερίδας Το Βήμα, ρωτώντας τους Έλληνες αν πιστεύουν στον Θεό ή όχι, το 56,3% απάντησε "ναι", το 20% "μάλλον ναι", ενώ το 7,7% των ερωτηθέντων απάντησε "μάλλον όχι" και 13% "όχι". Παρ'όλα αυτά το 97% των κατοίκων της Ελλάδας αυτοπροσδιορίζονται ως Χριστιανοί Ορθόδοξοι[εκκρεμεί παραπομπή].

Στην Ελλάδα κατοχυρώνεται συνταγματικά το δικαίωμα της θρησκευτικής ανοχής και ελευθερίας στο Άρθρο 13 του Συντάγματος.

Παρόλα αυτά, στην επικεφαλίδα του Συντάγματος γίνεται επίκληση "εις το όνομα της Αγίας και Ομοουσίου και Αδιαιρέτου Τριάδος", και η θρησκεία της "Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού" αναγνωρίζεται ως "επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα" στο Άρθρο 3 του Συντάγματος.[4] Στην 1η παράγραφο του ίδιου άρθρου, το Σύνταγμα ρυθμίζει τις εκκλησιαστικές σχέσεις μεταξύ της "Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδας, που γνωρίζει κεφαλή της τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό" και της "Μεγάλης Εκκλησίας της Κωνσταντινούπολης", ενώ η 3η παράγραφος του ίδιου άρθρου απαγορεύει την μετάφραση της Αγίας Γραφής χωρίς την έγκριση της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Ο Μαρτίνος Λούθηρος (10 Νοεμβρίου 1483 – 18 Φεβρουαρίου 1546) ήταν Γερμανός μοναχός, ιερέας, καθηγητής, θεολόγος, ηγέτης της εκκλησιαστικής μεταρρύθμισης του 16ου αιώνα στη Γερμανία, και θεμελιωτής των χριστιανικών δογμάτων και πρακτικών του Προτεσταντισμού.

Η μεταρρύθμιση Επεξεργασία

Στις 31 Οκτωβρίου 1517, και ενώ είχε ήδη εκφράσει την αντίθεσή του σε κάθε σχέση με τις πρακτικές της Καθολικής Εκκλησίας στους φοιτητές του, θυροκόλλησε στην εξώπορτα του Μητροπολιτικού Ναού της Βιτεμβέργης τις 95 Θέσεις του, που αποτέλεσαν μια ανοιχτή πλέον επίθεση εναντίον του Παπισμού. Οι 95 Θέσεις,

μεταφράστηκαν στα γερμανικά και διαδόθηκαν από τους φίλους του. Σύντομα ο Λούθηρος κλήθηκε σε απολογία στην Αυγούστα, ενώπιον του επιτετραμμένου του Πάπα στη Γερμανία. Εκεί αρνήθηκε να ανακαλέσει και φυγαδεύτηκε νύχτα από φίλους του. Οι αντι-Θέσεις που κυκλοφόρησε ο Γιόχαν Τέτσελ δεν είχαν καμιά απήχηση, και μάλιστα οι φοιτητές τις έκαιγαν δημόσια. Με τα επόμενα έργα του ο Λούθηρος μεγάλωσε το χάσμα που τον χώριζε από την Καθολική Εκκλησία, ενώ βρήκε ιδιαίτερη απήχηση στη Γερμανία, αλλά και σε άλλες χώρες της βόρειας, κυρίως, Ευρώπης.

Το 1520, ο πάπας Λέων Ι΄ εξέδωσε τη βούλα *Exsurge Domine*, καταδικάζοντας ως αιρετικές 41 από τις 95 Θέσεις του Λούθηρου, τον οποίο κάλεσε να αποκηρύξει δημόσια τις Θέσεις του μέσα σε 60 μέρες, ενώ οι απανταχού πιστοί διατάχθηκαν να κάψουν όλα τα βιβλία του, ώστε να μην αφοριστούν, συλληφθούν, και τιμωρηθούν ως αμετανόητοι αιρετικοί. Αντιδρώντας στην είδηση, πως στα πανεπιστήμια του Παρισίου και της Κολωνίας κάηκαν τα βιβλία του, στις 10 Δεκεμβρίου ο Λούθηρος έκαψε δημόσια την παπική βούλα και απάντησε γράφοντας το βιβλίο *Ενάντια στη Βλάσφημη Βούλα του Αντίχριστου*. Στις 3 Ιανουαρίου 1521, ο Λέων Ι' εκδίδει δεύτερη Βούλα, με την οποία ο Λούθηρος αφορίζεται.

Τελικά, ο Λούθηρος κλήθηκε σε απολογία ενώπιον της Δίαιτας της Βορμς, τον Απρίλιο του 1521. Εκεί, αρνήθηκε να ανακαλέσει τις θέσεις του. Η απολογία του τελείωσε με τα εξής λόγια:

Εάν δε με πείσουν, με επιχειρήματα από την Αγία Γραφή ή με αδιάσειστη λογική, δεν μπορώ να αναιρέσω τις θέσεις μου, γιατί δεν πιστεύω στο αλάθητο του πάπα, ούτε στο αλάθητο των συνόδων, γιατί όλοι γνωρίζουν ότι πολλές φορές και οι πάπες και οι σύνοδοι έχουν σφάλει και έχουν πέσει σε αντιφάσεις. Εγώ έχω πειστεί από τα βιβλικά επιχειρήματα που έχω ήδη αναφέρει, και είμαι απόλυτα ενωμένος με το λόγο του Θεού. Δεν μπορώ και δε θέλω να ανακαλέσω τίποτα, γιατί δεν είναι ορθό, και αντίθετα είναι επικίνδυνο να πράττει κανείς αντίθετα με τη φωνή της συνειδήσής του. Ο Θεός ας με βοηθήσει. Αμήν

Τελικά, ο Λούθηρος φυγαδεύτηκε με την βοήθεια του Εκλέκτορα της Σαξονίας, και μεταφέρθηκε στον Πύργο του Βάρτμπουργκ κοντά στο Άιζεναχ, όπου παρέμεινε ως Πρίγκιπας Γεώργιος. Εκεί έγραψε αρκετά κείμενα και μετέφρασε στα γερμανικά την Αγία Γραφή.

Πλέον, η διδασκαλία του Λούθηρου κηρύσσεται από αρκετές Γερμανικές εκκλησίες. Πολλοί μοναχοί εγκαταλείπουν τις μονές τους προκειμένου να κηρύξουν τις αρχές της Μεταρρύθμισης, ενώ οι φοιτητές, αλλά και μεγάλος αριθμός Πανεπιστημιακών της Γερμανίας τάσσεται, σχεδόν στο σύνολό του, υπέρ της Μεταρρύθμισης. Όμως, κάποιοι από τους μεταρρυθμιστές με ηγέτη τον Αντρέα Κάρλσταντ, ριζοσπαστικοποίησαν τις ιδέες του Λούθηρου, με αποτέλεσμα να σημειωθούν επεισόδια σε εκκλησίες. Ο Λούθηρος πληροφορήθηκε για τις εξελίξεις, και στις 6 Μαρτίου 1522 επέστρεψε στην Βιπτεμβέργη όπου συντέλεσε στην εξομάλυνση της κατάστασης.

Τον Ιούνιο του 1524, ξέσπασε ο λεγόμενος Πόλεμος των Χωρικών, ο οποίος εξαπλώθηκε ταχύτατα από την νότια Γερμανία μέχρι την Θουριγγία και είχε ως βασικά αιτήματα την κατάργηση της δουλοπαροικίας, την ελάφρυνση των φορολογικών μέτρων και γενικά την αποτίναξη της άρχουσας τάξης και της Παπικής εκκλησίας. Ο Λούθηρος στις 6 Μαΐου 1525 γράφει την Προτροπή προς Ειρήνευση, στην οποία υποστηρίζει την ειρηνική διευθέτηση, ενώ κατηγορεί την άρχουσα τάξη ως υπεύθυνη για την καταπίεση που ασκούσε στους χωρικούς, και συμβουλεύει τους τελευταίους να αποφύγουν τις εκδικητικές πράξεις. Όμως η βιαιότητα των εξεγερμένων, κάνει τον Λούθηρο να γράψει το τετρασέλιδο φυλλάδιο Κατά των ληστρικών και δολοφονικών ορδών των χωρικών, με την οποία ζητά από τους ευγενείς να καταστείλουν το κίνημα των χωρικών. Οι βιαιοπραγίες τελειώνουν το Μάιο του 1525, με την καταστολή και την εκτέλεση των ηγετών του κινήματος.

Στις 27 Ιουνίου 1525, ο Λούθηρος παντρεύεται την πρώην μοναχή Καταρίνα φον Μπόρα, με την οποία αποκτά έξι παιδιά.

Στις 20 Ιουνίου 1530, ο Κάρολος Ε' συγκαλεί νέα Δίαιτα στην Αυγούστα, ζητώντας να κατατεθούν Ομολογίες Πίστεως από τους Καθολικούς και τους εκπροσώπους της Μεταρρύθμισης. Ο Λούθηρος δεν συμμετέχει λόγω της ισχύος της Εδίκτου της Βόρμς, αλλά στην Δίαιτα παραδίδεται η Ομολογία της Αυγούστας που είχε γραφτεί από αυτόν. Η Μεταρρύθμιση καταδικάζεται για ακόμα μία φορά, με αποτέλεσμα οι πρίγκιπες και οι εκπρόσωποι των ελεύθερων πόλεων που ανήκαν στις γραμμές της Μεταρρύθμισης, να συγκροτήσουν την Ένωση του Σμαλκάλντεν.

Ο Λούθηρος πέθανε στις 17 Φεβρουαρίου του 1546 στην πατρίδα του, το Άισλεμπεν. Εννιά χρόνια αργότερα δόθηκε σχετική ελευθερία για την άσκηση της Αναμορφωμένης πίστης.

Το Σχίσμα του 1054 ή Σχίσμα των δύο Εκκλησιών είναι η διαίρεση και διάσπαση της κοινωνίας μεταξύ της Δυτικής και της Ανατολικής Εκκλησίας όταν επικεφαλής τους ήταν ο Πάπας Ρώμης Λέων Θ' και ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μιχαήλ Κηρουλάριος, ύστερα από τους αμοιβαίους αναθεματισμούς που εξαπολύθηκαν τον Ιούλιο του 1054. Αν και μοιάζει να προέκυψε ξαφνικά, στην πραγματικότητα επισημοποίησε μια ήδη προϋπάρχουσα κατάσταση καθώς με το πέρασμα των χρόνων ο ανατολικός και ο δυτικός Χριστιανισμός διαμόρφωσαν διαφορετικές παραδόσεις, αν και εξελίχθηκαν παράλληλα, καθώς το χάσμα μεταξύ τους διευρυνόταν σε επίπεδο δογματικό, λειτουργικό και διοικητικό.

Η σταδιακή αποξένωση Ανατολής και Δύσης Επεξεργασία

Οι ρίζες του σχίσματος ανάγονται για ορισμένους μελετητές στο απώτατο ιστορικό παρελθόν, ακόμα και της προχριστιανικής περιόδου. Έτσι ο δογματολόγος Ιωάννης Καρμίρης λέει, πως φτάνει «[...] μέχρι της προχριστιανικής κατακτήσεως της Ελλάδος υπό των Ρωμαίων ,και αυτής της ιδρύσεως των πρώτων ελληνικών αποικιών επί ιταλικού και γαλλικού εδάφους», για να προσθέσει και της «[...]εις κατά τον Δ' αιώνα μεταφοράν υπό του Μ. Κωνσταντίνου της

πρωτευούσης του Ρωμαϊκού κράτους από της Ρώμης εις την Κωνσταντινούπολιν» Η γεωγραφική απόσταση ήταν ένας εκ των παραγόντων της μεταξύ τους αποξένωσης: συγκαλούνταν τοπικές σύνοδοι σε ανατολή και δύση που αγνοούνταν τόσο από τη δυτική Εκκλησία όσο και από την ανατολική. Η διαίρεση του κράτους με τις ιστορικές περιπέτειες του καθενός τμήματός συνέβαλαν στην ανάπτυξη ξεχωριστού ιστορικού βίου σε συνδυασμό με τις μεταξύ τους εθνολογικές διαφορές. Το γλωσσικό ζήτημα παραμένει θεμελιώδες και επιδεινώνεται. Από τον 4ο αιώνα, οι Λατίνοι χριστιανοί διανοούμενοι δεν διαβάζουν πια και δεν καταλαβαίνουν τα ελληνικά. Το πολιτιστικό πλαίσιο ανάπτυξης των δύο εκκλησιαστικών παραδόσεων και, κυρίως, η επιλογή διαφορετικών λύσεων αντιμετώπισης αιρέσεων και κακοδοξιών εκ μέρους τους συνέβαλε στη μεταξύ τους σταδιακή διαφοροποίηση. Έτσι στην Ανατολή η έμφαση δίνεται σε θέματα διατύπωσης κατά τις τριαδολογικές και χριστολογικές αιρέσεις ενώ στη Δύση έδωσε έμφαση σε θέματα πρακτικά σχετιζόμενα με τη σωτηριολογία και την ανθρωπολογία όπως η χάρη και η ελεύθερη επιλογή. Έτσι όταν φτάσαμε στα γεγονότα του 1054 «έλλειπαν τελείως οι προϋποθέσεις για να διατηρηθεί η ιδέα της εκκλησιαστικής οικουμενικότητας μέσα στον χριστιανικό κόσμο, που από αιώνες τώρα είχε διασπασθεί και πολιτικά και πολιτιστικά».

Η στέψη του Καρλομάγνου το 800 μ.Χ Επεξεργασία

Η στέψη του Καρλομάγνου τα Χριστούγεννα του 800 έθετε εν αμφιβόλω την οικουμενική ιδιότητα του Βυζαντινού αυτοκράτορα και ταυτόχρονα διεύρυνε το χάσμα μεταξύ ανατολής και δύσεως. Ο Πάπας έβρισκε έναν προστάτη για τη Ρωμαϊκή Εκκλησία από τους εσωτερικούς αντιπάλους στην Ιταλία και διευκόλυνε την ρήξη με την Κωνσταντινούπολη, αποσπώντας συγχρόνως από αυτήν την εκκλησιαστική δικαιοδοσία σε Σικελία και Νότια Ιταλία, που είχε η Ρώμη που είχαν αποσπάσει οι Ίσαυροι. Ο βυζαντινός αυτοκράτορας περιοριζόταν πλέον στην Ανατολή. Για τους βυζαντινούς συνιστούσε πραξικόπημα κατά της νόμιμης αυτοκρατορικής εξουσίας. Έτσι άρχιζε μια μακρά περίοδος «που θα την χαρακτήριζε το λεγόμενο πρόβλημα των δύο αυτοκρατόρων με την ανταγωνιστική αναμέτρηση των δύο αυτοκρατοριών»

Η μεταρρύθμιση του Cluny και το Σχίσμα του 1054 Επεξεργασία

Ως τα μέσα του 11ου αιώνα η παπική Εκκλησία δεν μπορούσε να λάβει καμία πρωτοβουλία και να ασκήσει καμία επιρροή στις τύχες της Χριστιανοσύνης. Η ηθική κατάπτωση του μοναστικού και του κοσμικού κλήρου ως απότοκος της εξάρτησης τους από τους κοσμικούς ηγεμόνες οδήγησε στην πρωτοβουλία ίδρυσης μονών με ελεύθερη εκλογή των ηγουμένων τους και την απαλλαγή τους από το φόρο της δεκάτης, υπό την προστασία της Αγίας Έδρας. Έχοντας παράλληλα την υποστήριξη και των Καπετιδών, η μεταρρύθμιση του Cluny έφερνε σε το μοναστικό κλήρο σε αντιπαράθεση προς τον επισκοπικό κλήρο, θέτοντας ταυτόχρονα στο επίκεντρο των μεταρρυθμιστικών κινήσεων την αναβάθμιση του ρόλου του Πάπα. Η επιχειρηματολογία για ανανέωση της Εκκλησίας συνδεόταν με την παπική εξουσία. Μόνο ο Πάπας θα μπορούσε να τους βοηθήσει να αποδεσμευθούν από τον επισκοπικό-αριστοκρατικό κλήρο. Ο Πάπας Λέων Θ΄, ο πρώτος κλουνιακός μεταρρυθμιστής κλήθηκε από τον Ερρίκο Γ' για να ορισθεί στον παπικό θρόνο, αλλά εκείνος δεν αποδέχθηκε, παρά μόνο όταν επικυρώθηκε η εκλογή του από τον ρωμαϊκό κλήρο και λαό. Αυτό του έδωσε μεγαλύτερο κύρος. Στενός συνεργάτης του ήταν ο καρδινάλιος Ουμβέρτος ο οποίος αξιοποίησε το κλουνιακό κίνημα για να ετοιμάσει τη Γρηγοριανή Μεταρρύθμιση. Οι επεξεργασίες του Ουμβέρτου αφορούν: α) το λειτουργικό και νομικό πρωτείο της Ρώμης, β) την ανεξαρτησία της πνευματικής εξουσίας από την κοσμική γ) την υπεροχή της απέναντι στις κοσμικές εξουσίες. Οι απόψεις του Ουμβέρτου αποκρυσταλλώθηκαν στο έργο του *Collectio in LXXIV titulus* ή *Diversorum Patrum Sententiae* - το πρώτο

εγχειρίδιο του κανονικού Δικαίου της Μεταρρύθμισης του 11ου αιώνα, συνταγμένο το 1051. Οι διατυπώσεις των παπικών αντιπροσώπων στην Κωνσταντινούπολη το 1054 συνιστούν βελτιωμένο αναβαθμό των *Senteniae* του Ουμβέρτου. Η κλουνιακή ιδεολογία είναι παρούσα στον αφορισμό που κατατέθηκε στην Αγία Τράπεζα της Αγίας Σοφίας στην μομφή προς την Ορθόδοξη Εκκλησία περί σιμωνίας, σιμωνία η οποία υπήρξε μια από τις αιχμές των δοράτων του κλουνιακού κινήματος.

Ο αποφασιστικός ρόλος του Ουμβέρτου στα γεγονότα του Σχίσματος Επεξεργασία Ο Ουμβέρτος υπήρξε αυτός που συνέβαλε καίρια στην ιδεολογική εκφορά της Κλουνιακής μεταρρύθμισης κατά τη συνάφειά της με την τελική έκβαση του Σχίσματος. Έτσι ο Ουμβέρτος είχε την πρωτοβουλία για την αφορισμό που κατατέθηκε στην Αγία Τράπεζα τον Ιούλιο του 1054, αφού ο Πάπας είχε πεθάνει από τον προηγούμενο Απρίλιο. Επίσης το ελληνικό κείμενο της επιστολής του Λέοντος Αχρίδος με το οποίο σύστηνε στον επίσκοπο Τρανι Ιωάννη να εγκαταλείψουν οι Εκκλησίες τη χρήση αζύμων και άλλα λατινικά έθιμα, μεταφράστηκε στα λατινικά για τον Πάπα από τον Ουμβέρτο. Ο Ουμβέρτος ήταν αυτός τελικά που υποστήριξε την αντιπαράθεση με τον κοσμικό άρχοντα της Δύσης, την επέκταση του ρόλου της παπικής δικαιοδοσίας στις υπόλοιπες εκκλησίες .

Η ενίσχυση των γερμανικών θεολογικών κύκλων της Ρώμης Επεξεργασία

Το 962 ο Γερμανός βασιλιάς Όθωνας στέφεται αυτοκράτορας στη Ρώμη από τον πάπα Ιωάννη ΙΒ'. Η παρουσία του Γερμανού αυτοκράτορα στην Ιταλία ενίσχυσε τη θέση των γερμανικών θεολογικών κύκλων της Ρώμης καθιστώντας τον πάπα υποχείριο τους και διευκολύνοντας την επικράτηση των γερμανικών αντιλήψεων επί παντός εκκλησιαστικού θέματος. Μία εξ' αυτών

ήταν και η προσθήκη του *Filioque*. Συγκεκριμένα ο ευνοούμενος του Ερρίκου Β' ,πάπας Βενέδικτος Η' ,το 1014, επέβαλε το αίτημα της γερμανικής θεολογίας για την προσθήκη αυτή

Υπάρχουν διιστάμενες απόψεις σχετικά με την προγενέστερη κατάσταση στις σχέσεις Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας. Μια μερίδα ερευνητών ομιλεί περί επικράτησης ειρήνης, μια άλλη λέει πως το σχίσμα ήταν ήδη μια κατάσταση δεδομένη, ενώ μια τρίτη θεωρεί πως υπήρχε μια επιφανειακή ειρήνη, καθώς υφίστατο το σχίσμα όχι όμως επισημοποιημένο. Μάλλον ισχύει η άποψη του H.G. Beck που την περιγράφει ως κατάσταση, αυξανόμενης εκκλησιαστικής αυτοτέλειας ή ανεξαρτησίας. Οι σχέσεις μεταξύ των Εκκλησιών της Ανατολής και της Δύσης δεν ήταν πάντοτε αρμονικές στους οκτώ πρώτους αιώνες. Έτσι θα μπορούσαμε να

αναφέρουμε την διάσταση μεταξύ Ρώμης Βίκτωρος και Πολυκάρπου Εφέσσου περί του εορτασμού του Πάσχα (192 μ.Χ) που ξεπεράστηκε με τη ρύθμιση της Α' Οικουμενικής Συνόδου. Την διαφωνία για την άφεση των αμαρτιών από τον Κάλλιστο Ρώμης (220μ.Χ). Η αντίθεση για το θέμα του βαπτίσματος των αιρετικών επί του Στέφανου Ρώμης (256 μ.Χ), η έριδα των δύο Διονυσίων Ρώμης και Αλεξανδρείας πάνω στη φράση ο Υιός αεί ην, η δυσaréσκεια της Ρώμης για τον β' και γ' κανόνα της Β' Οικουμενικής (381 μ.Χ) περί διοικήσεως και πρεσβειών τιμής του Κωνσταντινουπόλεως. Διάφοροι μελετητές έχουν αποπειραθεί να αθροίσουν τη συνολική χρονική διάρκεια της διακοπής των σχέσεων μεταξύ παλαιάς και νέας Ρώμης σε διάφορα χρονικά διαστήματα. Έτσι ο M.Jugie ,μιλάει για 217 χρόνια διακοπής από το έτος 337 έως το 843 ενώ ο L. Duchesne για 203 χρόνια υπολογίζοντάς τα από το 323 έως το 787. Οι θεολογικές αντιπαραθέσεις , η πολιτιστική απόσταση και οι παρεμβάσεις των αυτοκρατόρων στη ζωή της Εκκλησίας βρίσκονται στη ρίζα πολλών παρανοήσεων μεταξύ Ανατολικών και Δυτικών,και ειδικά μεταξύ των επισκόπων της Ρώμης και της Κωνσταντινούπολης. Μια από αυτές επήλθε κατά την αντικανονική εκθρόνιση του Ιωάννη Χρυσοστόμου από τον θρόνο της Κωνσταντινούπολης το 404 και εξορίστηκε δυο φορές. Ο Ρώμης Ιννοκέντιος κρίνει την απόφαση άδικη, (407 μ.Χ) εξ ου και η πρώτη ρήξη που θα διαρκέσει έως το 417. Η επιστροφή στην ενότητα των επόμενων ετών δεν σημαίνει ότι οι εντάσεις έπαψαν να υπάρχουν ανάμεσα στα δύο αντίζηλα πατριαρχεία. Στο τέλος του 5ου αιώνα προκύπτει μια δεύτερη ρήξη η οποία διαρκεί όχι δέκα χρόνια όπως η προηγούμενη αλλά τριάντα πέντε : τα(484-519) ο Ακακιανό σχίσμα . Αυτό υπήρξε απότοκο της καλοπροαίρετης και επεικούς συμπεριφοράς των αυτοκρατόρων Ζήνωνα και Αναστασίου απέναντι στους μονοφυσίτες ,με στόχο να επιτύχουν συμφιλίωση των Χριστιανών της Ανατολής. Το 482 συντάχθηκε το "Ενωτικό" –ένα πολύ αμφιλεγόμενο διάταγμα, το οποίο διευκολύνει την ενότητα , αλλά δέχεται ταυτόχρονη επίθεση από τους πιο πιστούς μονοφυσίτες και χαλκηδονιακούς, μεταξύ των οποίων και ο επίσκοπος Ρώμης Φήλιξ Γ' Το 484 ο τελευταίος συγκαλεί στη Ρώμη μια σύνοδο η οποία αφορίζει τον Ακάκιο,ενώ στην Κωνσταντινούπολη ο πατριάρχης με τη σειρά του αφορίζει τον Φήλικα Γ'. Έτσι οι δύο Εκκλησίες βρίσκονται εκ νέου χωρισμένες. Τελικά επί Ιουστίνου καταργείται το "Ενωτικόν" και ο πατριάρχης πιέζεται να υπογράψει την παπική διατύπωση και την ορθή πίστη που είχε διατηρηθεί στη Ρώμη. Στα μέσα του 6ου αιώνα η υπόθεση των Τριών Κεφαλαίων αναθερμαίνει παλιούς ανταγωνισμούς. Το όνομά της

προερχόμενο από τρεις καταδίκες που εξέδωσε ο Ιουστινιανός (544μ.Χ) κατά κειμένων των Θεόδωρου Μοψουεστίας, Θεοδώρητου Κύρου και Ίβα Εδέσσης. Ο αυτοκράτορας θέλει να δώσει στους μονοφυσίτες εγγυήσεις , καταδικάζοντας τρεις συγγραφείς τους οποίους αυτοί απεχθάνονταν διότι τους θεωρούσαν νεστοριανούς, χωρίς εντούτοις να ακυρώσει τις αποφάσεις της Συνόδου της Χαλκηδόνας που καταδίκασε τον Μονοφυσισισμό. Οι ανατολικοί επίσκοποι δέχονται το διάταγμα παρά τους δισταγμούς . Οι δυτικοί επίσκοποι, ιδιαίτερα προσκολλημένοι στις συνοδικές αποφάσεις της Χαλκηδόνας ,γενικά το αποδοκιμάζουν. Για τον Ιουστινιανό η στάση του Πάπα Βιγίλιου είναι ενοχλητική-είχε διακόψει την κοινωνία με τον Κωνσταντινουπόλεως Μηνά- και για να τον κάνει να υπακούσει βάζει να τον απαγάγουν και τον οδηγούν στην Κωνσταντινούπολη. Η υπόθεση εκκρεμεί ακόμα όταν ο Ιουστινιανός συγκαλεί την Ε Οικουμενική σύνοδο Ο Βιγίλιος αρνείται να παρευρεθεί , αλλά τελικά υποχωρεί και δέχεται τις αποφάσεις της συνόδου. Η καταδίκη του Μονοθελητισμού από τη Σύνοδο του Λατερανού (649 μ.Χ.) και των μονοθελητών πατριαρχών της Κωνσταντινούπολης οδήγησε σε ένα ακόμα σχίσμα μεταξύ ανατολικής και δυτικής εκκλησίας. Κατά την περίοδο της Εικονομαχίας οι Πατριάρχες της Ανατολής Ιεροσολύμων, Αντιοχείας Αλεξανδρείας έστειλαν υπόμνημα υπέρ των εικόνων το οποίο αναγνώσθηκε στη Σύνοδο του Λατερανού το 769 που συνεκάλεσε ο Ρώμης Στέφανος Γ' η οποία αναθεμάτισε την εικονομαχική σύνοδο του 754 αναγνωρίζοντας την προσκύνηση των εικόνων. Τότε τοποθετούν αρκετοί μελετητές ένα ακόμα νέο σχίσμα μεταξύ Ρώμης και Κωνσταντινούπολης.

Το Σχίσμα του Φωτίου Επεξεργασία

Επί Μιχαήλ Γ' Μέθουσου πραγματικός κυβερνητής του κράτους ήταν ο καίσαρ Βάρδας ο οποίος δεν είχε καλές σχέσεις με τον Ιγνάτιο Κωνσταντινουπόλεως ο οποίος συνδεόταν με την προηγούμενη αυτοκράτορα την Θεοδώρα. Ο Ιγνάτιος διώχθηκε από το 857 και το 858 ανήλθε ο Φώτιος. Έτσι δημιουργήθηκαν δύο παρατάξεις, μία υπέρ του Φωτίου και μία υπέρ του Ιγνατίου. Ο Πάπας Νικόλαος Α' που επιθυμούσε να αποδείξει την οικουμενικότητα της εξουσίας του επενέβη και τάχθηκε υπέρ του Ιγνατίου κρίνοντας την εκλογή του Φωτίου αντικανονική. Σύνοδος στο Λατερανό το 863 καθάισε τον Φώτιο. Ήθελε να εμφανιστεί «ως ο ρυθμιστής της εκκλησιαστικής ζωής της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας» Επίσης αυτή η παρέμβασή του συνδυάστηκε με την είσοδο και το ιεραποστολικό έργο των Κυρίλλου και Μεθοδίου στη Μοραβία. Ο Πάπας Ρώμης Νικόλαος Α' επιχείρησε να εισάγει ετεροδιδασκαλίες και καινοτομίες στην νεοσυσταθείσα Βουλγαρική Εκκλησία,

ενώ επιχείρησε να παρέμβει στην έριδα μεταξύ Φωτίου και Ιγνατίου, προκειμένου να επιβάλει μαζί με τις άλλες λατινικές καινοτομίες και το παπικό μοναρχικό πρωτείο εξουσίας. Η αντίδραση από τον Φώτιο ήλθε άμεσα, όταν το 866 έστειλε εγκύκλιο προς τους Πατριάρχες της Ανατολής μετά από απόφαση της ενδημούσας Συνόδου της Κωνσταντινούπολης με την οποία κατήγγειλε τις ετεροδιδασκαλίες (*filioque*) και τις αντικανονικές ενέργειες του Πάπα. Το 867 συγκλήθηκε σύνοδος στην Κωνσταντινούπολη με την παρουσία και του βυζαντινού αυτοκράτορα με την οποία απαγγέληκε καταδίκη των διδασκαλιών του Πάπα και καθαίρεση, ανάθεμα και αφορισμός του. Έτσι η εκκλησιαστική διαφωνία δεν αφορούσε τη νομιμότητα του Ιγνατίου ή του Φωτίου αλλά μια σημαντική δογματική διάσταση μεταξύ Ανατολής και Δύσης.

Το ζήτημα της τετραγαμίας του Λέωντος Στ' του Σοφού και άλλα σχίσματα μέχρι το 1054 Επεξεργασία

Καθώς ο αυτοκράτορας Λέων Στ' αποφάσισε να παντρευτεί για τέταρτη φορά , επειδή από τους τρεις προηγούμενους γάμους δεν είχε αποκτήσει διάδοχο, ενώ από τον τέταρτο είχε ήδη ένα έκθεσμο γιο, ο Νικόλαος Μυστικός αρνήθηκε να τελέσει τον γάμο. Ο αυτοκράτορας απευθύνθηκε μεταξύ άλλων και στον Ρώμη Σέργιο Γ' ο οποίος έστειλε απεσταλμένους και αναγνώρισαν την εγκυρότητα του τέταρτου γάμου. Ο Νικόλαος Μυστικός αποδοκίμασε στον διάδοχο του Σεργίου Γ' στον παπικό θρόνο Αναστάσιο Γ' τη συμπεριφορά αυτή και έθεσε ως όρο για την επανεγγραφή του ονόματος του πάπα στα Δίπτυχα της εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως την καταδίκη του τέταρτου γάμου. Μετά την συνοδική καταδίκη (920) του τέταρτου γάμου , ακολούθησε και η επικύρωση της από τους παπικούς απεσταλμένους και η αναγραφή του ονόματος του Πάπα στα δίπτυχα. Ο τελευταίος Πάπας το όνομα του οποίου μνημονεύθηκε στα Δίπτυχα της Κωνσταντινούπολης ήταν ο Πάπας Ιωάννης ΙΗ' το 1009. Ο διάδοχός του Πάπας Σέργιος Δ' επειδή η δήλωση πίστης του περιελάμβανε και το *filioque* δεν συμπεριλήφθηκε. Ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος Β' (1000-1019) αντιδρώντας διέγραψε το όνομα του πάπα από τα δίπτυχα της Εκκλησίας. Έτσι προέκυψε το Σχίσμα των δύο Εκκλησιών. Η άποψη που θέλει τότε να συνέβη η τελική ρήξη μεταξύ των δύο Εκκλησιών δεν ευσταθεί, επειδή «[...] η γνώση μας για τα περιεχόμενα των βυζαντινών διπτύχων είναι συμπτωματική»[46] Η κατάσταση από το 1014 έως το 1054 ήταν κατάσταση ατελούς χωρισμού και όχι σχίσματος,

διάστασης και προσχισματικής κατάστασης. Δεν είναι εξακριβωμένο και υπάρχει διχοστοασία στους ερευνητές αν ο Κηρουλάριος είχε στείλει ενθρονιστήρια επιστολή στον Ρώμη,σίγουρο όμως είναι πως του είχε στείλει ειρηνικές επιστολές στον Πάπα, επομένως δεν ήταν παντελώς σταματημένη η μεταξύ τους επικοινωνία. Ωστόσο ο Πέτρος Αντιοχείας προέτρεπε τον Κωνσταντινουπόλεως να ελέγχει τον εκάστοτε νέο Πάπα για τις εσφαλμένες ή μη διδασκαλίες του.

Το Σχίσμα του 1054 υπήρξε μεγάλη επιτυχία για τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως καθώς έτσι καθίστατο ανεξάρτητος από τον Πάπα και τη Δύση. Η εξουσία του γινόταν ακόμα μεγαλύτερη επί του Σλαβικού κόσμου και των τριών Πατριαρχείων της Ανατολής. Απέναντι στην πολιτική εξουσία και στην ενδιάθετη τάση της να διατηρεί την ενότητα της Εκκλησίας με σκοπό την οικουμενική ενότητα του Κράτους , το Σχίσμα αποτέλεσε ήττα για την αυτοκρατορική εξουσία. Έτσι το σχίσμα του 1054 αποτελεί συνέχεια του Φωτιανού Σχίσματος από την άποψη ότι «κάθε φορά που υποβαθμίζεται η κεντρική αυτοκρατορική διοίκηση και ισχυροποιείται η βυζαντινή εκκλησία [...]τα πράγματα οδηγούν σε ρήξη ανάμεσα στη Ρώμη και στην Κωνσταντινούπολη». Η προσπάθεια των Βυζαντινών να ελέγξουν τις επισκοπές Απουλίας και Καλαβρίας μαρτυρούν την βαρύτητα που είχαν οι εκκλησιαστικές αρχές ως εκπρόσωποι της κρατικής εξουσίας. Η ιταλική πολιτική του αυτοκράτορα γκρεμιζόταν καθώς επιταχύνθηκε η πολιτική αποξένωση από την Ιταλία: η αντινορμανδική συμμαχία διαλύθηκε και η Αγία Έδρα στράφηκε προς τους Νορμανδούς, τους οποίους και αναγνώρισε, ενώ για τους Παπικούς απεσταλμένους και την Εκκλησία της Ρώμης τα γεγονότα της 16ης Ιουλίου συνιστούσαν ταπείνωση. Για την εικόνα της Εκκλησίας αποκαλύφθηκε πως η ίδια δεν μπορούσε να φτάσει στο ύψος των προσδοκιών που οι άλλοι απαιτούσαν από αυτήν. Οι πολιτικές συνέπειες του Σχίσματος δεν ήταν μικρότερες για την πολιτική ύπαρξη του Βυζαντίου, καθώς δυσχέραινε τις προσπάθειες οποιασδήποτε μελλοντικής συνεργασίας ανάμεσα σε Κωνσταντινούπολη και Δύση. Όπως αναφέρει ο Brehier «το σχίσμα, εμποδίζοντας τον συμβιβασμό της Αυτοκρατορίας της Κωνσταντινούπολης με την Δύση, άνοιξε τον δρόμο προς την πτώση της Αυτοκρατορίας». Μια ακόμα συνέπεια του Σχίσματος ήταν ο τρόπος με τον οποίο η Δύση αντιμετώπισε την πολιτιστική κληρονομιά του Βυζαντίου, εχθρότητα που εκφράστηκε με την παραγνώριση του Βυζαντίου από την ιστορική έρευνα, με το αρνητικό επίχρισμα που έλαβε ο όρος βυζαντινός, αλλά και με την χρήση του όρου “γραικός”-ήδη από τον 9ο αιώνα, με εσκεμμένως υποτιμητική διάθεση. Η απέχθεια

των Δυτικών δεν άφησε ανεπηρέαστη και την βυζαντινή τέχνη και ιδιαίτερα την αγιογραφία η οποία παραμελήθηκε στη Δύση.

Το σχίσμα του 1054 δεν αποτελεί την πηγή των αντιλατινικών αισθημάτων που θα λάβει βίαιες μορφές κυρίως στον βυζαντινό λαό, γιατί αυτό υπήρξε πιο πολύ υπόθεση των εκκλησιαστικών αρχών παρά του λαού. Σε επίπεδο πολιτικής ιστορίας το ουσιαστικό σχίσμα μεταξύ τω δύο Εκκλησιών έλαβε χώρα μετά τις βίαιες συμπεριφορές που εκδηλώθηκαν κατά την κατάληψη και λεηλασία της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους το 1204.

ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ

Ονομασία

Η αραβική λέξη «ισλάμ» (Αραβικά ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ σημαίνει «υποταγή», και χρησιμοποιείται από τους μουσουλμάνους ως «υποταγή στον Θεό» και εκείνοι που αποδέχονται την θρησκεία του ισλάμ (τη στάση υπακοής, εξάρτησης και αφοσίωσης στον Θεό) ονομάζονται μουσλίμ(muslim), που σημαίνει «υποταγμένος» δηλαδή: «υποταγμένος στον Ύψιστο».

Το Ισλάμ δεν έχει μόνο θρησκευτική αλλά και πολιτική υπόσταση, όπως και άλλες θρησκείες. Έχουν χρησιμοποιηθεί στην ελληνική γλώσσα διάφορες ονομασίες για να το προσδιορίσουν, όπως «Ισλαμισμός», «Μουσουλμανισμός» και «Μωαμεθανισμός». Ο τελευταίος όρος θεωρείται απορριπτέος από τους μουσουλμάνους μιας και θεωρούν εαυτούς όχι λάτρεις του Μωάμεθ αλλά απλώς ακόλουθους της διδασκαλίας του.

Ο όρος ισλαμιστής προήλθε από τη μετατροπή του επιθέτου ισλάμι (ισλαμικός) σε ουσιαστικό, για να χαρακτηριστούν οι μουσουλμάνοι που αντιλαμβάνονταν το Ισλάμ όχι απλά ως μια θρησκεία, αλλά ως ένα "πλήρες σύστημα", ικανό να ρυθμίζει κάθε πτυχή του δημόσιου και ιδιωτικού βίου. Η σύγχυση μεταξύ μουσουλμάνου και ισλαμιστή αποτελεί σοβαρό ζήτημα αφού προσδίδει ιδεολογική χροιά σε οποιονδήποτε τυγχάνει μέλος της συγκεκριμένης μονοθεϊστικής πίστης.

Το Κοράνι

Το Κοράνι είναι το θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίζεται το Ισλάμ και, κατά τους Μωαμεθανούς, είναι το αντίγραφο ενός "ουράνιου" πρωτότυπου. Στους ανθρώπους κυκλοφορεί απλά ένα αντίγραφο του. Το πρωτότυπο αυτό βρίσκεται πάντοτε μπροστά στον Θεό. Έχει την ίδια θέση που έχει στον χριστιανισμό ο Ιησούς ως προαιώνιος Λόγος του Θεού.

Είναι βιβλίο που διαιρείται σε 114 κεφάλαια που εκτείνονται σε 6.200 στίχους. Κάθε κεφάλαιο μπορεί να απαρτίζεται από λίγους μόνο στίχους ή να περιέχει πάνω από 200. Τα δύο μεγαλύτερα (Η Βούς, 2ο και Οι Ποιηταί, 3ο) έχουν αντιστοίχως 286 και 227 στίχους, ενώ τα μικρότερα (Η Δείλη, 103ο, Το Κάουθερ, 108ο, Η Επικουρία, 110ο) μόνο τρεις. Αλλά και οι στίχοι δεν έχουν ορισμένη έκταση• μερικοί

αποτελούνται από δύο μόνο λέξεις, άλλοι από πολλές δεκάδες. Η κατάταξη των κεφαλαίων δεν γίνεται με βάση τη λογική ή χρονολογική σειρά. Προηγούνται κατά κανόνα τα εκτενέστερα και έπονται τα συντομότερα. Εξαίρεση αποτελεί το πρώτο κεφάλαιο, «Η Έναρξις»: είναι μία σύντομη σούρα που έχει τη μορφή προλόγου. Αυτή επαναλαμβάνεται από τους πιστούς μουσουλμάνους τουλάχιστον δύο φορές σε κάθε προσευχή. Στο αραβικό πρωτότυπο οι σούρες, είναι γνωστές με τα ονόματα που φέρουν π.χ.αλ-Φατίχα(Η Έναρξη),αλ-Μπάκαρα(Η Αγελάδα), κ.λ.π.

Βασικές διδασκαλίες του κορανίου

-Ένας είναι ο Θεός (Αλλάχ). Ο Μωάμεθ είναι ο τελευταίος και μεγαλύτερος προφήτης. Προηγήθηκαν κι άλλοι μικρότεροι.

-Υπάρχουν άγγελοι και διάβολος (Ιμπλίσ)

-Το κισμέτ καθορίζει τη ζωή και τις πράξεις του ανθρώπου.

- Υπάρχει τελική κρίση και ανταπόδοση(παράδεισος-κόλαση).

- Ένα πρόβλημα της Μουσουλμανικής Θεολογίας είναι η αντίφαση μεταξύ της ιδέας της ανταπόδοσης και του κισμέτ.

Τα Χαντίθ

Τα Χαντίθ είναι η παράδοση γύρω από την συμπεριφορά και τη σοφία του Μωάμεθ, που καθορίστηκαν μεταδιδόμενα από στόμα σε στόμα από αυτόπτες μάρτυρες κυρίως της πρώτης αλλά και της δεύτερης και της τρίτης Ισλαμικής γενιάς.

Δεν θεωρούνται όλα τα Χαντίθ έγκυρα από τους θεολόγους-νομοδιδάσκαλους του Ισλάμ. Υπάρχουν πολλές συλλογές Χαντίθ και έχει αναπτυχθεί ολόκληρη επιστήμη ώστε να εξακριβωθεί ποια Χαντίθ θεωρούνται αυθεντικά. Οι δύο κλασικές συλλογές είναι οι «Σαχίχ» του al-Bukhari και του Muslim. Οι συλλογές αυτές ονομάζονται «οι δυο γνήσιες» (al-sahihan) και περιέχουν αφηγήσεις δογματικού, ηθικού και ιστορικού ενδιαφέροντος . Οι Σίιτες έχουν τα δικά τους Χαντίθ τά οποία αποδίδουν στην οικογένεια του Αλή.

Ενώ το Κοράνιο είναι ο λόγος του Θεού, τα Χαντίθ θεωρούνται «ο λόγος του Μωάμεθ». Οι Σουνίτες και οι Σίίτες αποτελούν τα δύο μεγάλα μουσαλμανικά δόγματα

Τα θεμέλια της πίστης

1. Απόλυτη μοναδικότητα, υπερβατικότητα και απρόσωπο του Αλλάχ. Στην Ισλαμική θεολογία χρησιμοποιούνται για τον Θεό 99 ονόματα, τα οποία εκφράζουν διάφορες όψεις του μεγαλείου της υπάρξεώς του. Για παράδειγμα, αποκαλείται ο Άγιος, ο Πρώτος, ο Έσχατος, ο Δημιουργός, ο Ακούων, ο Βλέπων, ο Ισχυρός, ο Πλούσιος, ο Σοφός, ο Ελεήμων, ο Συγχωρών, ο Αγαπητός, η Δικαιοσύνη, η Αλήθεια κ.λ.π.

Η γνώση για τον Θεό δεν μπορεί να είναι ποτέ πλήρης και έτσι το εκατοστό θείο όνομα του Θεού το αγνοούμε. Το Κοράνιο επιμένει με πάθος στη μοναδικότητα του Αλλάχ, την παντοδυναμία του και την παντοκρατορία του. «Εἷς ἐστὶν ὁ Θεός ἡμῶν καὶ οὐδεὶς ἕτερος ὑπάρχει. Εἶναι οἰκτὶρμων καὶ ἐλεήμων» (2:158). Αυτός δημιούργησε τον κόσμο (2:27, 41:9-12) και προνοεί συνεχώς για το σύμπαν. Ἐπλασε τον άνθρωπο, εμφύσησε στον Αδάμ το πνεύμα του (32:9) και τον δίδαξε με τα ονόματα των ζώων και των πραγμάτων .(32:13,29).

2. Η πίστη στη ύπαρξη των αγγέλων. Αυτοί δημιουργήθηκαν από το φως και είναι εκτελεστές των διαταγών του Θεού. Με θεϊκή εντολή, ο άγγελος Γαβριήλ μετέφερε από τον ουρανό στη γη το Κοράνιο και το υπαγόρευσε στον Μωάμεθ.

Στο Ισλάμ υπάρχει έντονη η παρουσία και η δράση του Διαβόλου. Ονομάζεται Ιμπλίσ (Iblis) ή Σαϊτάν (Shaitan) και σκοπός του είναι η ακύρωση του λόγου του Θεού. Στην κατηγορία των πνευμάτων ανήκουν και τα Τζίν (Jinn). Υπάρχουν τα καλά τζιν, που πιστεύουν στο Κοράνιο αλλά υπάρχουν και τα κακά Τζιν, «που έκλεψαν τα μυστικά του ουρανού γι αυτό λιθοβολήθηκαν με θραύσματα αστέρων και κύλησαν στην άβυσσο»

3. Η πίστη στα βιβλία που αποκάλυψε ο Θεός στην ανθρωπότητα, ορισμένα από τα οποία είναι ο Νόμος, ή αλλιώς Τορά, οι Ψαλμοί και τα Ευαγγέλια. Τελευταίο βιβλίο που αποκαλύφθηκε είναι το Ιερό Κοράνιο. Γενικά οι μουσουλμάνοι πιστεύουν ότι τα αρχικά βιβλία που αποκάλυψε ο Θεός αλλοιώθηκαν με την πάροδο των χρόνων. Μόνο το Κοράνιο έμεινε αναλλοίωτο.

4. Η πίστη στους προφήτες. Στο Κοράνιο αναφέρονται 26 ονόματα προφητών. Στη Χαντίθ αναφέρεται ότι ο αριθμός των προφητών είναι περίπου 124.000. Σαν

προφήτες αναφέρονται ο Νώε, ο Αβραάμ που σημαίνει «φίλος του Θεού»,^[3] ο Μωυσής, ο Μεσσίας Ιησούς, «απόστολος του Θεού και λόγος αυτού (4:169) και τέλος ο Μωάμεθ, «απόστολος του Θεού και η σφραγίς πάντων των προφητών» (33:40). Σαν προφήτης επίσης θεωρείται από ορισμένους και ο Δούλ Καρνέιν (στο Κοράνιο δεν γίνεται ξεκάθαρη αναφορά αν πρόκειται για προφήτη), ο οποίος κατά την επικρατέστερη άποψη είναι ο Μέγας Αλέξανδρος (18:82)

5. Τα βιβλία των προφητών. Ανάμεσα στα βιβλία των προφητών αναγνωρίζονται η Πεντάτευχος η οποία αποκαλύφθηκε στον Μωυσή, οι Ψαλμοί στον Δαυίδ και τα Ευαγγέλια στον Ιησού (5:50). Η Αγία Γραφή θεωρείται αλλοιωμένη.

6. Η πίστη στην ανάσταση των νεκρών. Είναι η τελική, η έσχατη κρίση, όπου οι δίκαιοι θα κριθούν και θα ανταμειφθούν με τον αιώνιο παράδεισο και οι άδικοι θα σταλούν στην κόλαση. Να αντιγραφούν κείμενα από (47:16-17), (37:47, 78:33), (52:24).

7. Η πίστη στο πεπρωμένο (qadar), το οποίο μόνο ο Θεός γνωρίζει.

Επικράτεια

Το Ισλάμ έχει επικρατήσει σε ολόκληρη τη ζώνη που εκτείνεται από τον Βόλγα προς βορά, μέχρι τη Μαδαγασκάρη προς νότο, και από το Καράτσι του Πακιστάν ανατολικά, μέχρι το Ντακάρ της Σενεγάλης δυτικά. Ανατολικότερα, αποτελεί κύρια θρησκεία στο Μπανγκλαντές, στη Μαλαισία και την

Ινδονησία. Σήμερα, το Ισλάμ έχει περισσότερους από 1 δισεκατομμύριο πιστούς και είναι η πιο γρήγορα αυξανόμενη πίστη στον κόσμο. Η σύγχρονη μεγάλη μετανάστευση πληθυσμών-κυρίως προς τον Δυτικό κόσμο-έχει ως αποτέλεσμα την παρουσία μουσουλμάνων σε περισσότερες από 184 χώρες. Το ετήσιο προσκύνημα του Χατζ, γίνεται στη Μέκκα της Σαουδικής Αραβίας.

Οι Πέντε Στύλοι της Τήρησης

Κάθε μουσουλμάνος έχει 5 υποχρεώσεις στην ζωή του, τους Πέντε Στύλους της Τήρησης. Αυτοί είναι οι εξής, όπως περιγράφονται στο Κοράνιο:

1. Η ομολογία της πίστης, σαχάντα, ότι δηλαδή «Δεν υπάρχει άλλος θεός εκτός από τον Θεό (αραβικά Αλλάχ)• ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης (ή αγγελιοφόρος) του Θεού». (Σούρα 33:40)

2. Η προσευχή,σαλάτ(ή σαλάχ), η οποία πρέπει να γίνεται πέντε φορές την ημέρα κατά προτίμηση στο τζαμί κοιτάζοντας προς τη Μέκκα (κίμπλα) (η δεύτερη προσευχή της Παρασκευής πρέπει να γίνεται στο τζαμί) .(Σούρα 2:144). Επαναλαμβάνεται πέντε φορές την ημέρα με τρόπο τελετουργικό. Το πρωί μεταξύ χαραυγής και ανατολής του ήλιου, το μεσημέρι, γύρω στις 3 το απόγευμα, μετά την δύση του ήλιου, και το βράδυ όταν είναι σκοτάδι. Το Κοράνιο αναφέρει μόνο τρεις υποχρεωτικές προσευχές τονίζοντας κυρίως την μεσημβρινή προσευχή. Στη Χαντίθ όμως ξεκαθαρίζεται ο αριθμός των προσευχών και η χρονική στιγμή που πραγματοποιούνται.
3. Η ελεημοσύνη,ζακάτ, υποχρέωση δηλαδή να δίνει κανείς ένα ποσοστό του εισοδήματός του και της αξίας κάποιας ιδιοκτησίας στους φτωχούς. Δίνοντάς το, συμβάλλει στον εξαγνισμό της υπόλοιπης περιουσίας του. Σε όσες χώρες έχει καταργηθεί, η ελεημοσύνη γίνεται όπως και στις Χριστιανικές χώρες, δηλαδή σαν εθελοντισμό. (Σούρα 24:56)
4. Η νηστεία,σάουμ. Κατά τη διάρκεια του Ραμαντάν (Ραμαζανιού), του 9ου μήνα του ισλαμικού ημερολογίου, απαγορεύεται το φαγητό, το ποτό (ακόμα και νερό) και το κάπνισμα από την ανατολή μέχρι τη δύση του ηλίου. (Σούρα 2:180-182)
5. Η ιερή αποδημία ή προσκύνημα,Χατζ, στη Μέκκα, Κάθε πιστός τουλάχιστον μια φορά στη ζωή του θα πρέπει να επισκεφθεί τους ιερούς τόπους του Ισλάμ «αν μπορεί να αντεπεξέλθει στα έξοδα», τον 12ο μήνα του ισλαμικού ημερολογίου και αν μπορεί να εξασφαλιστεί την διαβίωση της οικογένειάς του κατά την απουσία του. (Σούρα 3:87)

Ο Ισλαμισμός στον κόσμο

Στη Γαλλία ζουν σήμερα τέσσερα εκατομμύρια μουσουλμάνοι. Ο αληθινός αριθμός είναι σίγουρα υψηλότερος, πιθανώς μεταξύ έξι και επτά εκατομμυρίων πιστών. Το Ισλάμ είναι ήδη η δεύτερη μεγαλύτερη θρησκεία της Γαλλίας, με 1.430 επίσημα τζαμιά. Οι ακόλουθοί του είναι νέοι σε ηλικία, σε αντίθεση με τους ηλικιωμένους πιστούς καθολικούς.

Αν ληφθούν υπόψη οι δημογραφικές προβλέψεις (ένα σταθερό κύμα ανεξέλεγκτης μετανάστευσης και υψηλά ποσοστά γεννήσεων) το Ισλάμ θα γίνει μέσα στα επόμενα χρόνια η κυρίαρχη θρησκεία της Γαλλίας, αν δεν βρεθεί κάτι να το αποτρέψει. Η

Γαλλία, αυτή τη στιγμή, μετράει περισσότερους μουσουλμάνους από την Αλβανία και τη Βοσνία μαζί. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο αριθμός των μουσουλμάνων υπολογίζεται σε δεκαπέντε εκατομμύρια, ενώ συνεχώς αυξάνεται σε όλη την ευρωπαϊκή επικράτεια. Είναι επίσης και μία πολιτισμική κοινότητα, η οποία αποσκοπεί στην εξάπλωση. Το πλήρες σχέδιο του Ισλάμ είναι πολύ απλά η θρησκευτική και εθνική κατάκτηση της Ευρώπης, όπως ορίζει το Κοράνι.

Ισλαμισμός και Χριστιανισμός

Μερικές από τις διαφορές που εντοπίζονται μεταξύ των δύο θρησκειών είναι οι εξής:

I. Ο Θεός είναι Ένας και Μοναδικός και όχι Τριαδικός

Ο Μουσουλμάνος πιστεύει ότι ο Δημιουργός είναι ένας και Μοναδικός, ένα πρόσωπο, και όχι τρία πρόσωπα (Πατήρ, υιός, άγιο πνεύμα

II. Ο Ιησούς, ο Μεσσίας, είναι Προφήτης και Απόστολος του Θεού, όχι Θεός ο ίδιος.

Ο Μουσουλμάνος πιστεύει ότι ο Ιησούς, ο υιός της Μαρίας είναι Προφήτης και Απόστολος του Μοναδικού Θεού και όχι Θεός. Στάλθηκε να κηρύξει στους Εβραίους το Ευαγγέλιο.

III. Ο Ιησούς δεν σταυρώθηκε ούτε τον σκότωσαν.

Ο Μουσουλμάνος πιστεύει ότι ο Ιησούς (ειρήνη και ευλογία σε αυτόν) δεν σταυρώθηκε και ούτε σκοτώθηκε από τους εχθρούς του. Ο Ύψιστος τον προστάτεψε και τον έσωσε. Για περισσότερες πληροφορίες Επίσης μπορείτε να παρακολουθήσετε και ένα

IV. Ο Ιησούς δεν είναι ο υιός του Θεού. Ο Θεός δεν γέννησε και δεν γεννήθηκε

Ο Ύψιστος δεν γέννησε κανέναν υιό. Είναι υπεράνω αυτής της αδυναμίας να έχει η να γέννησε υιό. Ο Ιησούς είναι ο Προφήτης και ο Απόστολος του Θεού.

V. Το Κοράνι

Το Κοράνι είναι η τελευταία διαθήκη του Δημιουργού προς το δημιούργημα του (τον άνθρωπο). Απευθύνεται σε όλη την κτίση και η διάρκεια του θα είναι μέχρι την Ημέρα της Κρίσεως. Κανένα κείμενο, κανένα βιβλίο, και καμία θρησκεία/ιδεολογία δεν είναι ανώτερη από το Κοράνι όπου ο άνθρωπος καλείται να ακολουθήσει και να τηρήσει. Για περισσότερες πληροφορίες

VI. Η επίκληση είναι λατρεία και ανήκει μόνο στον Θεό

Το να επικαλείσαι κάποιον σε θέματα λατρείας, βοήθειας, δυσκολίας, απάντησης προσευχής και άλλα παρόμοια είναι αποκλειστικό δικαίωμα του Δημιουργού. Στον Χριστιανισμό επικαλούνται αγίους, ανθρώπους, για να απαντηθούν οι προσευχές.

Και οι ευθύνες του Ισλάμ;

Η μόνη θρησκεία που μπορείς να κατακρίνεις, να λοιδορήσεις ή και να χλευάσεις στην πολυπολιτισμική Ευρώπη είναι ο χριστιανισμός. Μπορείς να λες με όλη σου την άνεση πως ο χριστιανισμός δεν συμβιβάζεται με τις αξίες της σύγχρονης δημοκρατίας. Δεν κινδυνεύεις να σου προσάψουν μισαλλοδοξία, να σε κατηγορήσουν για αρτηριοσκληρωτικό συντηρητισμό. Το αντίθετο μάλιστα. Θα πάρεις δίπλωμα φιλελευθερισμού, περγαμηνές ανοχής, και τα αγήματα των προοδευτικών θα σου απονεύουν τις δέουσες τιμές. Αν όμως τολμήσεις και κατακρίνεις, ή έστω αμφιβάλλεις, για τη δυνατότητα του Ισλάμ να συνυπάρξει με τις αξίες που ο δυτικός πολιτισμός κατέκτησε ύστερα από αιώνες Ιστορίας, αμέσως θα σε κατατάξουν στο χοιροστάσιο του μισαλλόδοξου φυλετισμού, κάπου στο τελευταίο υπόγειο της κόλασης. Κοινώς, θα σου απαγορεύσουν να μιλάς.

Σκέψεις αναπόφευκτες όταν διαπιστώνεις, χωρίς να εκπλήττεσαι, πως η προοδευτική κοινή γνώμη, μετά τη σφαγή στο Παρίσι, αντί να αναρωτιέται με ποια όπλα θα αντιμετωπισθεί ο «Μαύρος Θάνατος», ενδιαφέρεται περισσότερο να αποδείξει ότι το Ισλάμ δεν ταυτίζεται με την τρομοκρατία. Και βέβαια δεν ταυτίζεται. Μήπως όμως σχετίζεται; Το είπε προχθές ο ιμάμης του Αμστερνταμ, Γιασίν Ελφορκανί: «Οι τρομοκράτες νομιμοποιούν θεολογικά τις πράξεις τους. Δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να λέμε: αυτό δεν έχει σχέση με το Ισλάμ». Αυτός τουλάχιστον δικαιούται διά να ομιλεί. Σε αντίθεση με τον πρόεδρο Ολάντ, που δεν δικαιούται να μιλάει για πόλεμο και οφείλει να σταματήσει να στέλνει Ραφάλ διότι προκαλεί τα ευγενή αισθήματα του «Ισλαμικού Κράτους». Ετσι λένε και γράφουν τα προοδευτικά παραμύθια, όπου στο τέλος όλα τελειώνουν με μια τεράστια αγκαλιά. Μόνον που, αν είσαι νεκρός, δεν μπορείς ούτε να αγκαλιάσεις ούτε να αγκαλιαστείς. Σκέψεις αναπόφευκτες όταν ακούς και ξανακούς πως οι τρομοκράτες μπορεί να είναι τρομοκράτες του «Ισλαμικού Κράτους», όμως για την τερατογένεση ευθύνεται το γεγονός ότι γεννήθηκαν ή μεγάλωσαν στη Γαλλία αλλά αισθάνονται αποκλεισμένοι. Και αναρωτιέμαι ο αφελής. Δεν υπάρχουν παιδιά που δεν είναι

μουσουλμάνοι, μπορεί να είναι παιδιά καθολικών, εβραϊκών ή και άθεων οικογενειών, είναι όμως εξίσου φτωχά και εξίσου αποκλεισμένα, γιατί δεν μπορούν να σπουδάσουν ή να βρουν δουλειά; Και γιατί αυτά δεν παίρνουν ένα καλάσνικοφ για να θερίσουν τους συνομηλίκους τους που πήγαν να ακούσουν ροκ; Ίσως γιατί δεν τους λέει ο ιμάμης της συνοικίας τους πως η ροκ είναι η μουσική των απίστων, και δεν υπάρχει θέση για τους άπιστους στον κόσμο που έπλασε ο Αλλάχ.

Ας το πάρουμε απόφαση. Το μοντέλο της πολυπολιτισμικής κοινωνίας, ακόμη κι αν δεν πέθανε, πνέει τα λοίσθια. Η μετακίνηση των πληθυσμών καταστρέφει τις ισορροπίες στις οποίες στηριζόταν. Η διάχυση της ισλαμικής τρομοκρατίας μεγαλώνει το χάσμα και την καχυποψία. Ας μη βαυκαλιζόμαστε. Η Ιστορία δεν προχωράει ούτε με καλές προθέσεις ούτε με ευγενείς ιδέες. Δυστυχώς.

Η Ευρώπη οφείλει να οπλισθεί πολιτισμικά, εκτός από όλα τα άλλα. Να εγκαταλείψει τις ηλίθιες ενοχές της και να αναδείξει τη σταθερότητα και την υπεροχή των αξιών της. Και η Ελλάδα θα πρέπει να ξυπνήσει από την «προοδευτική» –τρομάρα μου– νάρκη.

(Άρθρο από την εφημερίδα Καθημερινή [18.11.2015])

Ισλαμισμός-γυναίκες

Οί σπουδαιότεροι παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν τη θέση της γυναίκας στο Ισλάμ είναι η θρησκεία, το δίκαιο, η παράδοση, οι κοινωνικές και οικονομικές δομές, καθώς και η ίδια η ψυχοσωματική εκπαίδευση κάθε γυναίκας.

Παρόλο που κάθε μουσουλμάνο άνδρα τον γέννα και τον ανατρέφει κάποια μητέρα, εντούτοις όταν αυτός ενηλικιωθεί έχει τόσο ισχυρές πατριαρχικές αντιλήψεις.

Κατά τη μουσουλμανική θρησκευτική παράδοση, ο Μωάμεθ είπε χαρακτηριστικά για τη στάση της γυναίκας προς τον σύζυγο της: «Αν είχα εξουσία για το προσκύνημα, θα έδινα εντολή να προσκυνά η γυναίκα τον άνδρα της»

Κάθε σύζυγος είναι υποχρεωμένη να έχει στάση προσοχής απέναντι στον σύζυγο της και να τον υπακούει, εκτός εάν αυτός θέλει κάτι το οποίο είναι θρησκευτικά απαγορευμένο. Αυτή διαμένει στην κατοικία του άνδρα της. Χωρίς την άδειά του, δεν μπορεί να κάνει επισκέψεις, ούτε και ελεύθερη επαγγελματική ζωή. Η απαγόρευση αυτή υπάρχει και σε νεώτερες νομοθεσίες, όπως, παραδείγματος χάριν, στην Αίγυπτο, στη Συρία, στο Ιράν και στο Ιράκ.

Κάθε σύζυγος έχει το δικαίωμα να επισκέπτεται τους γονείς της και τους στενούς συγγενείς της, παρόλο που ο σύζυγος μπορεί να της απαγορεύσει να δέχεται επισκέψεις, εξαιρουμένων μικρών παιδιών από προηγούμενο γάμο, και κατά τους Μαλικίτες ακόμα και τους γονείς της μέχρι μόνο μία φορά την εβδομάδα. Η γυναίκα είναι υποχρεωμένη να έχει συζυγικές σχέσεις με τον άνδρα της, εκτός αν ο τελευταίος δεν έχει καταβάλει το συμφωνημένο μέρος της προίικας ή εάν ένεκα νηστείας δικαιούται να αρνηθεί. Αδικαιολόγητη άρνηση των συζυγικών σχέσεων δίνει αυτόματα στον άνδρα το δικαίωμα για έκφραση της αποπομπής. Το ίδιο αποτέλεσμα έχει και η τυχόν χρήση αντισυλληπτικών εκ μέρους της γυναίκας.

Το Κοράνι επιτρέπει στους άνδρες να τιμωρούν τις γυναίκες σε περιπτώσεις απείθειας, μη εφαρμογής των καθηκόντων τους, αλλά και για λόγους βελτίωσης του χαρακτήρα. Χαρακτηριστικά είναι στην προκειμένη περίπτωση τα λόγια του χωρίου (Αι Γυναίκες, 4:38); «Οί άνδρες είναι ανώτεροι των γυναικών ένεκα της ιδιότητος δι' ης ο Θεός ύψ'ωσε τους μέν επί των δέ, και διότι οι άνδρες προικίζουσιν τας γυναίκας εκ του πλούτου αυτών... Ονειδίζετε εκείνας, ών την απείθειαν πτοεισθε. Θέλετε ορίσει εις αυτάς χωριστήν κοίτην, τύπτοντες αυτάς. Εάν όμως ύπακούωσιν υμάς, έστε προς αυτάς ευμενείς».

Κατά τον μεγάλο μουσουλμάνο θεολόγο AlGhazali «Ο γάμος είναι ένα είδος σκλαβιάς για τη γυναίκα. Καθήκον της είναι η απόλυτη υπακοή στον άνδρα σε κάθε πράγμα, εκτός εάν αυτό βρίσκεται σε αντίθεση με τους νόμους του Ισλάμ».

Η γυναίκα στον σύγχρονο ισλαμικό κόσμο

- Δεν παρουσιάζεται αναλογικά η ίδια βελτίωση της θέσης της σε ολό τον ισλαμικό κόσμο
- Απαγορεύεται η εκτός γάμου εγκυμοσύνη
- Απαγορεύεται η εργασία και οι σπουδές χωρίς πατρική ή συζυγική έγκριση
- Σε περίπτωση διαζυγίου, η ανατροφή των παιδιών είναι δικαίωμα του συζύγου
- Η πολυγαμία έχει απαγορευθεί μόνο στην Τουρκία, στην Τυνησία και στην Ακτή του Ελεφαντοστού
- Σε πολλές χώρες έχει καταλυθεί ο ενδυματικός κώδικας (π.χ. Τουρκία)
- Κυκλοφορούν με την αλμπάγια ή την μπούρκα, δηλαδή είναι μαυροφορεμένες, έχοντας μερικές καλυμμένα μόνο τα μαλλιά και μερικές καλυμμένο όλο το πρόσωπο εκτός από τα μάτια

- Οι νεαρές ντύνονται με κανονικά ρούχα και μαντήλα, αλλά αυτό εξαρτάται και από την χώρα
- Η ανατροφή των παιδιών είναι ενδεικτικό της κατώτερης θέσης της γυναίκας στο Ισλάμ
- Απαγορεύονται τα φιλιά μεταξύ των δύο φύλων σε δημόσιο μέρος. Υπάρχουν όμως πολλά ζευγάρια που πιάνονται χέρι χέρι και συνήθως δεν υπάρχει πρόβλημα
- Αν μια κοπέλα μείνει έγκυος πριν τον γάμο κινδυνεύει να συλληφθεί ή να απελαθεί.

Στο όνομα της θρησκείας στις μουσουλμανικές κοινωνίες της Αφρικής ακρωτηριάζονται σεξουαλικά (κλειτοριδεκτομή) δύο εκατομμύρια γυναίκες το χρόνο. Στο όνομα της θρησκείας και πάλι καταδικάστηκε σε θάνατο δια λιθοβολισμού η Νιγηριανή που γέννησε το εξώγαμο παιδί της, παρ' όλο που ήταν θύμα βιασμού. Στο Ιράν και τη Σαουδική Αραβία εξ άλλου, οι γυναίκες είναι υποχρεωμένες να καλύπτουν και το πρόσωπό τους ακόμα εκτός σπιτιού – λες και δεν θα έπρεπε καν να υπάρχουν - ενώ η ίδια η θρησκεία συνιστά στους συζύγους να δέρνουν τις γυναίκες τους προκειμένου να τις συνετίσουν. Έτσι, πολύ συχνά οι γυναίκες έρχονται αντιμέτωπες με τη βία, ιδιαίτερα μέσα στο γάμο. Ακόμα και στην περίπτωση που κάποιες αποφασίσουν να ακολουθήσουν τη δικαστική οδό, θα στρέψουν όλη την οικογένεια και την κοινωνία εναντίον τους. Η αστυνομία δε, θεωρεί τη βία καθαρά ενδοοικογενειακή υπόθεση και επιστρέφει τις κακοποιημένες γυναίκες στα σπίτια τους.

Άλλη μια μορφή ατιμώρητης βίας που υφίστανται οι μουσουλμάνες είναι ο βιασμός. Στο Πακιστάν, για παράδειγμα, παρ' όλο που η νομοθεσία για τους βιαστές είναι αυστηρή, σπάνια δικάζονται αυτοί, αφού συνήθως είναι μεγαλογαιοκτήμονες ή αρχηγοί του υποκόσμου. Εκτός αυτού, αν μια παντρεμένη γυναίκα, δεν καταφέρει να αποδείξει το βιασμό, είναι σίγουρο ότι θα καταδικαστεί κι από πάνω σαν μοιχός.

Ένα άλλο θέμα που προκαλεί φρίκη σε κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο, είναι η επιβολή της θανατικής ποινής σε ανηλίκους και κυρίως κορίτσια. Στο Ιράν, τον περασμένο χρόνο υπήρξαν θανατικές καταδίκες οκτώ ανηλίκων, ενώ εκκρεμούν κι άλλες!

Τα εγκλήματα τιμής εξ άλλου εις βάρος των γυναικών είναι καθημερινή πρακτική στις χώρες του Ισλάμ, όπου μία στις τρεις δολοφονίες γυναικών γίνεται για λόγους τιμής. Συχνά γυναίκες δολοφονούνται από τους συζύγους ή τους συγγενείς τους γιατί έφεραν ντροπή στην οικογένεια! «Το αίμα ξεπλένει την ντροπή», λένε οι δολοφόνοι. Κι όταν η βασιλική οικογένεια της Ιορδανίας προσπάθησε να εξισώσει τα

εγκλήματα τιμής με τα κοινά εγκλήματα, μάλλον δεν βρήκε καμία απολύτως απήχηση, αντίθετα μάλιστα, ήρθε σε σύγκρουση με το λαϊκό αίσθημα.

Στις πιο πολλές μουσουλμανικές χώρες άλλωστε, η συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών είναι αναλφάβητες, ενώ η γυναίκα έχει πολύ περιορισμένα δικαιώματα στη μόρφωση και στην εύρεση εργασίας. Όσο για πολιτικά δικαιώματα... είναι περιττό ακόμα και να θίξουμε το θέμα.

Ένα είναι σίγουρο: Όσο οι γυναίκες μένουν μακριά από τη μόρφωση και την εργασία, τόσο θα παραμένουν εξαρτημένες από τους άντρες και θύματα ενός φαρισαϊκού και σκοταδιστικού μισογυνικού κράτους. Γιατί, ας μην ξεχνάμε, το κλειδί που ανοίγει όλες τις πόρτες της προόδου, της εξέλιξης και του πολιτισμού είναι η μόρφωση. Κι εκείνο που σίγουρα τις κλειδώνει ερμητικά είναι ο φανατισμός, η θρησκοληψία και η αγραμματοσύνη. Και ο δρόμος που έχουν να διανύσουν οι μουσουλμάνες είναι πολύ μακρύς, αφού η κουλτούρα και η θρησκεία τους έχουν ήδη φωλιάσει βαθιά μέσα και στις ίδιες ακόμα.

ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ

Ινδουισμός, Ινδοϊσμός, Βραχμανισμός και βραχμανική θρησκεία είναι ονομασίες με τις οποίες περιγράφονται οι πάμπολλες τοπικές θρησκείες, θρησκευτικές πρακτικές και επιμέρους σχολές (αιρέσεις, σαμπραντάγιας) της Ινδίας. Από τους ίδιους τους πιστούς της, η θρησκεία των Ινδών περιγράφεται συνήθως από τη σανσκριτική έκφραση Σανατάνα Ντάρμα, που σημαίνει «αιώνιος νόμος», «αιώνια τάξη» ή «πατρική πίστη». Γενικά ο Ινδουισμός είναι θρησκεία.

Αναφέρεται συχνά ως η αρχαιότερη θρησκεία του κόσμου, καθώς κάποιες από τις ρίζες της ανάγονται στην Εποχή του Σιδήρου. Ο Ινδουισμός είναι η τρίτη μεγαλύτερη θρησκεία του κόσμου σε αριθμό πιστών, μετά το Χριστιανισμό και το Ισλάμ, με περίπου ένα δισεκατομμύριο πιστούς, εκ των οποίων πάνω από το 90% κατοικεί στην Ινδία. Ινδουιστικές κοινότητες βρίσκονται επίσης στο Νεπάλ, τη Σρι Λάνκα, τη Μαλαισία, τη Σιγκαπούρη, το Μαυρίκιο, τα Νησιά Φίτζι, τη Σουρινάμ, τη Γουιάνα, το Τρινιντάντ και Τομπάγκο, το Ηνωμένο Βασίλειο, τον Καναδά και τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ο Ινδουισμός βασίζεται στα ιερά κείμενα, τις Βέδες καθώς και στη διδασκαλία των γκουρού (δασκάλων).

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ:

Βραχμανισμός είναι η επίσημη ονομασία της ινδικής θρησκείας. Ετυμολογικά ο όρος προέρχεται από την ονομασία της κάστας των Ινδών ιερέων ή βραχμάνων (στα σανσκριτικά «Μπράχμανα») και χρησιμοποιείται από την πρώτη χιλιετία π.Χ., όταν η κάστα των ιερέων απέκτησε την κοινωνική της θέση.

Ο όρος Ινδουισμός είναι ξενικός, αλλά είναι αυτός που έχει επικρατήσει. Ετυμολογικά προέρχεται από τον ποταμό Ινδό και χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τους μουσουλμάνους που έφταναν στην Ινδία για να προσδιορίσει τους μη μουσουλμάνους Ινδούς.

Ερώτηση: Τι είναι ο ινδουισμός και σε τι πιστεύουν οι ινδουιστές;

Απάντηση: Ο ινδουισμός είναι μια από τις αρχαιότερες οργανωμένες θρησκείες – οι γραφές της εμφανίζονται περίπου το 1400 π.Χ. Σαν θρησκεία είναι εξαιρετικά περίπλοκη γιατί έχει εκατομμύρια θεϊκές μορφές. Οι πεποιθήσεις των ινδουιστών ποικίλουν και υπάρχουν πολλές εραΐσεις. Αν και είναι η τρίτη μεγαλύτερη θρησκεία στον κόσμο ο ινδουισμός συναντάται κυρίως στην ινδία και το Νεπάλ.

Τα βασικά κείμενα του ινδουισμού είναι οι Βέδες, που είναι οι πιο σημαντικές και ακολουθούν οι Ουπανισάδες, η Μαχαμπχαράτα και η Ραμαϊάνα. Αυτά τα κείμενα αποτελούνται από ύμνους, ξόρκια, φιλοσοφίες, τελετουργίες, στίχους και ιστορίες που θεμελιώνουν τις ινδουιστικές πεποιθήσεις. Άλλα κείμενα που χρησιμοποιούνται στον ινδουισμό είναι η Μπραχμάνα, οι σούτρες και οι αρανιάκες.

Αν και ο ινδουισμός συχνά θεωρείται πολυθεϊστικός μιας και αναγνωρίζει πάνω από 300 εκατομμύρια θεούς, αναγνωρίζει έναν ύψιστο θεό τον Μπράχμα. Ο Μπράχμα είναι ένα όν που κατοικεί σε κάθε κομμάτι της πραγματικότητας και της ύπαρξης σε όλο το σύμπαν. Ο θεός αυτός είναι απρόσωπος και δεν είναι δυνατόν να τον γνωρίσουμε. Συχνά θεωρείται πως αποτελείται από τρεις μορφές – Μπράχμα ο δημιουργός, Βισνού ο συντηρητής και Σίβα ο καταστροφέας. Κάθε ένα από αυτά τα «πρόσωπα» έχει πολλές μεταμορφώσεις. Η γενίκευση της ινδουιστικής θεολογίας είναι δύσκολη γιατί υπάρχουν πολλές διαφορετικές σχολές οι οποίες μοιράζονται αντιλήψεις από άλλα θεολογικά συστήματα. Ο ινδουισμός μπορεί να είναι:

1. Μονιστικός – υπάρχει μόνο ένα πράγμα, σχολή της Σανκάρα
2. Πανθεϊστικός – υπάρχει μόνο ένα θεϊκό πράγμα για' αυτό ο Θεός είναι ταυτόσημος με τον κόσμο, βραχμανισμός
3. Πανενθεϊστικός – ο κόσμος είναι μέρος του Θεού, σχολή της Ραμανούτζα
4. Θεϊστικός – μόνο ένας Θεός ξεχωριστός από το δημιούργημα, Μπχάκτι ινδουισμός

Σε σχέση με τα άλλα ρεύματα ο ινδουισμός μπορεί να είναι επίσης αθεϊστικός, θεϊστικός ή ακόμα και νιχλιστικός. Έχοντας υπόψη την ποικιλία από πεποιθήσεις

που μπαίνουν κάτω από την κοινή ονομασία «ινδουισμός» μπορούμε να απορήσουμε τι είναι το ινδουιστικό τους. Το σημαντικότερο ερώτημα είναι αν αναγνωρίζουν την ιερότητα των βεδικών κειμένων. Αν μια σχολή την αναγνωρίζει τότε είναι ινδουιστική, αν δεν την αναγνωρίζει – τότε δεν είναι.

Οι βέδες είναι κάτι παραπάνω από θεολογικά βιβλία. Συμπεριλαμβάνουν μια πλούσια και πολύχρωμη μυθολογία για τους θεούς, δηλαδή μια θρησκευτική μυθολογία που συνειδητά περιπλέκει μύθο, θεολογία και ιστορία. Αυτή η μυθολογία είναι συνυφασμένη με τον πολιτισμό της Ινδίας και η αντιπαράθεση με τις Βέδες θεωρείται σαν στάση αντιινδική. Ο ινδουισμός απορρίπτει κάθε σύστημα πεποιθήσεων που δεν αγκαλιάζει τον ινδικό πολιτισμό. Αλλά αν το σύστημα δέχεται τον ινδικό πολιτισμό μπορεί να θεωρηθεί «ινδουιστικό» ακόμα κι αν η θεολογία του είναι θεϊστική, νιχιλιστική ή αθεϊστική. Αυτό το άνοιγμα προς την αντίφαση μπορεί να προκαλέσει πονοκέφαλο στους ανθρώπους από τη Δύση που αναζητούν λογική συνέχεια και λογικά επιχειρήματα για την υπεράσπιση των θρησκευτικών αντιλήψεων. Αλλά για να είμαστε ειλικρινείς οι χριστιανοί δεν είναι πιο λογικοί όταν υποστηρίζουν πως πιστεύουν στον Ιεχωβά αλλά ζουν σαν πρακτικοί αθεϊστές αρνούμενοι τον Χριστό με τη ζωή τους. Για τον ινδουιστή η σύγκρουση είναι λιγική αντίφαση ενώ για τους χριστιανούς η σύγκρουση είναι διπροσωπία.

Ο ινδουισμός αντιλαμβάνεται την ανθρωπότητα σαν θεϊκή. Επειδή ο Μπράχμα είναι τα πάντα ο ινδουισμός επιμένει πως ο καθένας είναι θεϊκός. Το «Εγώ», που στον ινδουισμό ονομάζεται Άτμαν ταυτίζεται με τον Μπράχμα. Όλη η πραγματικότητα πέρα από τον Μπράχμα θεωρείται αυταπάτη. Ο πνευματικός σκοπός του ινδουιστή είναι να γίνει ένα με τον Μπράχμα και έτσι να σταματήσει να υπάρχει στην απατηλή του μορφή ως «ατομικό ον». Αυτή η ελευθερία ονομάζεται «μόκσα» και ως την επίτευξή της ο ινδουιστής πιστεύει πως πρέπει να μετενσαρκώνεται συνεχώς για να εργάζεται για την πραγμάτωση της αλήθειας που λέει πως «δεν υπάρχει τίποτε άλλο πέρα από τον Μπράχμα». Πως μετενσαρκώνεται ένας άνθρωπος εξαρτάται από το κάρμα που αποτελεί την «αρχή για την αιτία και το αποτέλεσμα» και η οποία εξασφαλίζει την ισορροπία στη φύση. Οι πράξεις ενός ανθρώπου στο παρελθόν επιδρούν και αναλογούν στα πράγματα που θα συμβούν στο μέλλον και αυτό συμπεριλαμβάνει επίσης τις προηγούμενες και τις επόμενες ζωές.

Ο ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ :

Ο Ινδουισμός είναι το σύνολο των παραδόσεων που τον αποτελούν. Μπορούμε όμως να πούμε, ότι κυρίως είναι ό,τι πιστεύει σήμερα η πλειονότητα του ινδικού λαού. Τα κύρια στοιχεία αυτής της πίστης του είναι: Η ύπαρξη είναι οδυνηρή. Ως τέτοια θέτει το αίτημα της απελευθέρωσης από αυτή. Η απελευθέρωση επιδιώκεται με δύο τρόπους, τον άμεσο και το σταδιακό. Ο άμεσος τρόπος επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από την αγαπητική αφοσίωση (μπάκτι γιόγκα) προς μια θεότητα, που επιλέγεται προσωπικά από τον Ινδουιστή. Η θεότητα αυτή είναι συνήθως κάποια που περιέχεται σε μια από τις τρεις παραδόσεις που περιγράψαμε, δηλαδή το Σιβαϊσμό, το Βισνουϊσμό και το Σακτισμό. Το γεγονός αυτό κάνει τις τρεις αυτές παραδόσεις να είναι οι τρεις δημοφιλέστερες λύσεις στο αίτημα της απελευθέρωσης. Ο σταδιακός τρόπος, ο οποίος συγκεντρώνει την προτίμηση της μεγάλης πλειονότητας των πιστών, επιτυγχάνεται με την προσήλωση στο ντάρμα. Σ' αυτό, όπως είπαμε, συμπεριλαμβάνεται η λατρεία των διαφόρων θεοτήτων που, υπάρχουν στο Ινδουιστικό πάνθεο. Θεότητες που θεωρείται ότι συμβάλλουν στην απόσβεση του κακού κάρμα και συνεπώς σε μια καλή μετενσάρκωση, όπως η θεότητα του ποταμού Γάγγη με την πλύση στα νερά του, είναι δημοφιλείς. Αλλά και στο σταδιακό τρόπο η ένωση με τη θεότητα της προσωπικής επιλογής παραμένει πάντα ο απώτερος, τελικός στόχος. Ακόμη κι όταν λατρεύει διάφορες θεότητες ο Ινδουιστής, δεν είναι ποτέ πολυθεϊστής. Τοποθετεί πάντα την προσωπική του θεότητα στη θέση του απολύτου και υποτάσσει τις άλλες σ' αυτήν ως μορφές ή εμφανίσεις της ή δυνάμεις που βοηθούν στο έργο της τελικής απολύτρωσης στα ποικίλα του στάδια.

Αυτά που λείπουν από τον Ινδουισμό είναι:

1. Πίστη σ' έναν προσωπικό παντοδύναμο Θεό, δημιουργό και κυβερνήτη των πάντων, ανεξάρτητο από το σύμπαν.
2. Πίστη στο θέμα της δημιουργίας, που είναι βασικό για κάθε πραγματική αντίληψη του σύμπαντος.
3. Πραγματική αντίληψη του ηθικού νόμου.
4. Πραγματική αντίληψη της αμαρτωλότητας του ανθρώπου.
5. Σωτήρας που έδωσε τον Εαυτό Του για τις αμαρτίες των ανθρώπων, που πέθανε και αναστήθηκε.
6. Πραγματική πίστη στην προσωπική αθανασία και αιώνια ζωή.

Η πραγματική ελπίδα της Ινδίας δεν βρίσκεται λοιπόν σε μεταρρυθμίσεις ή αναπροσαρμογές του Ινδουισμού, ούτε στο ιεραποστολικό έργο της μορφής του «κοινωνικού ευαγγελίου», αλλά στη σαφή διακήρυξη του αληθινού Θεού, της Αγίας Γραφής και του Ιησού Χριστού και τούτου σταυρωμένου, δια του οποίου σώζονται οι αμαρτωλοί, χωρίς τον Οποίον κανένας δεν μπορεί να έρθει στον Θεό.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ :

□ Στον ινδουισμό, η γυναίκα έχει θέση μόνο εντός της οικογένειας και, σύμφωνα με την ινδουιστική παράδοση, «μια γυναίκα δίχως σύζυγο δεν είναι ολοκληρωμένη».

Μονάχα η έλευση του γιου θεωρείται ευλογία. Η έλευση της κόρης είναι συχνά συνώνυμο της κατάρας. Πρόκειται για κάτι που συνεχίζει να ισχύει εν έτει 2012 στη μεγαλύτερη δημοκρατία του κόσμου, των 714.000.000 κατοίκων... Επιπλέον, η χηρεία είναι «τιμωρία». Εξ ου και οι γάμοι ανήλικων κοριτσιών με ηλικιωμένους.

□ Όσο για τις χήρες η θέση τους ήταν έωλη έως επικίνδυνη.

□ Σύμφωνα με τις Γραφές, υπήρχαν τρεις εναλλακτικές: να ταφούν μαζί με τον νεκρό, να παντρευτούν τον αδελφό του ή να ζήσουν απομονωμένες.

□ Ενάρετη θεωρούνταν, ωστόσο, μονάχα η σύζυγος που ακολουθούσε το νεκρό σύζυγο στη νεκρική πυρά και καιγόταν μαζί του. Ο παραλογισμός ενάντια στην γυναίκα δεν σταματά εκεί στον Ινδουισμό. Εφόσον μια γυναίκα γεννήσει κορίτσι, αυτό είναι ένα μωρό ανεπιθύμητο, σε αντίθεση φυσικά με το αγόρι το οποίο είναι καλοδεχούμενο.

□ Αυτό δεν γίνεται μόνο επειδή το αγόρι θα αυξήσει τα εισοδήματα της οικογένειας με τον γάμο του, αλλά και επειδή θα εξασφαλίσει την μετενσάρκωση των γονιών του.

□ Άλλωστε, οι ινδουιστές γονείς μετενσαρκώνονται κανονικά μόνο αν ο γιος τους χορέψει έναν τελετουργικό χορό γύρω από την πυρά όπου θα καούν κατά τον θάνατό τους .

Έτσι, προκειμένου μια ινδουιστική οικογένεια να μην βρεθεί στην εξαιρετικά δυσάρεστη θέση να πρέπει να μεγαλώνει ένα άχρηστο κορίτσι, ο τοκετός γίνεται στο σπίτι με τη βοήθεια μιας «άγιας», δηλαδή μαίας, και το μωρό σκοτώνεται επί τόπου αν δεν έχει το πολυπόθητο φύλο.

□ Η μητέρα βεβαίως δεν ερωτάται αφού όλα συμφωνούνται μεταξύ πατέρα και άγιας, η οποία δηλώνει ότι το μωρό γεννήθηκε νεκρό.

ΒΕΔΕΣ :

Βέδες, οι (θρησκευοιολ.)•ιεροί ύμνοι και τελετουργικοί στίχοι, που έχουν συντεθεί στην αρχαϊκή σανσκριτική και είναι γνωστοί μεταξύ των λαών που μιλούσαν ινδοευρωπαϊκή γλώσσα και πέρασαν στις Ινδίες από περιοχές της Περσίας. Δεν είναι δυνατόν να καθοριστεί με ακρίβεια η χρονολογία των συνθέσεων αυτών, μερικές από τις οποίες έχουν μεγάλη φιλολογική αξία, αλλά μια περίοδος γύρω στο 1500-1200 π.Χ. θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή από πολλούς ειδικούς. Οι ύμνοι συγκροτούν ένα λειτουργικό σύνολο, το οποίο αναπτύχθηκε γύρω από τη λατρεία της σόμα (soma) και τη θυσία και εξουδετέρωσε τις παραδεδομένες θεότητες που προσωποποιούσαν διάφορα φυσικά και κοσμικά φαινόμενα, όπως τη φωτιά (Αγκνί), τον ήλιο (Σούρυα και Savitr), το λυκόφως (Uṣas), τις καταιγίδες (Maruts), τον πόλεμο και τη βροχή (Ίντρα), την τιμή (Μίτρα), τη θεία αυθεντία (Βαρούνα), τη δημιουργία (Ίντρα, με κάποια βοήθεια του Βισνού). Ύμνοι αφιερώθηκαν στις θεότητες αυτές και πολλοί διαβάζονταν ή ψάλλονταν κατά τη διάρκεια των τελετουργιών. Η πρώτη συλλογή ή Σαμχίτα (Saṃhitā) τέτοιων ύμνων, από τους οποίους ο αρχιερέας (hotr) αντλούσε το περιεχόμενο για τα αναγνώσματα, είναι η Ριγκβέδα (Rigveda). Μερικά ιερά κείμενα, πιθανότατα αρχαιότερης προέλευσης από τους ύμνους, αναγινώσκονταν από τον υπεύθυνο για τη φωτιά της θυσίας και την τέλεση της ιεροτελεστίας ιερέα (adhvaryu). Αυτά τα κείμενα (μάντρα) και οι στίχοι συγκεντρώθηκαν σε συλλογές και είναι γνωστές ως Γιαγουρβέδα (Yajurveda). Μια τρίτη ομάδα ιερέων με επικεφαλής έναν «ψάλτη» (udgātr) εκτελούσαν μελωδικά αναγνώσματα που συνδέονταν με στίχους τα οποία, αν και προέρχονταν σχεδόν στο συνολό τους από τη Ριγκβέδα, συγκεντρώθηκαν σε ιδιαίτερη συλλογή, τη Σάμα Βέδα. Στις τρεις αυτές συλλογές των Βεδών (Rg, Yajur και Sama) που είναι γνωστές ως «τρίπτυχη γνώση» (trayī-vidyā), προστέθηκε μια τέταρτη συλλογή, η Αταρβαβέδα (Atharvaveda), μια συλλογή ύμνων, μαγικών φράσεων και ασμάτων, που αντιπροσώπευαν μια λιγότερο εξεζητημένη πρακτική της θρησκείας και παρέμειναν μερικά έξω από τη βεδική θυσία. Το πλήρες σώμα της βεδικής γραμματείας, δηλαδή οι συλλογές και τα υπομνήματα των συλλογών (Βραχμάνες, Αρανούακες, Ουπανισάδες), θεωρήθηκαν θείο άκουσμα (Śruti). Η όλη γραμματεία φαίνεται ότι διασώθηκε προφορικά, παρά το γεγονός ότι αναπτύχθηκαν και χειρόγραφα για την ενίσχυση της μνήμης. Ακόμη και σήμερα μερικά τμήματα από τις συλλογές αυτές, ιδιαίτερα των τριών αρχαιότερων Βεδών, αναγινώσκονται στις Ινδίες με τονικό και ρυθμικό ύφος, που παραδόθηκε από αρχαιότερους χρόνους.

Βουδισμός

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΒΟΥΔΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΕ ΤΙ ΠΙΣΤΕΥΟΥΝ ΟΙ ΒΟΥΔΙΣΤΕΣ;

Ο βουδισμός είναι μια από τις ηγετικές ανά τον κόσμο θρησκείες από την άποψη οπαδών, γεωγραφικής κατανομής και κοινωνικο-πολιτιστικής επιρροής. Αν και είναι κυρίως «ανατολική» θρησκεία ο βουδισμός εξαπλώνεται στη Δύση. Έχει πολλά κοινά με τον Ινδουισμό γιατί και οι δυο χρησιμοποιούν τους όρους «κάρμα» (ηθική που βασίζεται στη σχέση αιτία-αποτέλεσμα), «μάια» (απατηλή φύση του κόσμου) και «σαμσάρα» (κύκλος μετενσάρκωσης). Οι βουδιστές πιστεύουν πως ο τελικός σκοπός της ζωής είναι να επιτευχθεί «φώτιση» όπως εκείνοι την καταλαβαίνουν.

Θεμελιωτής του βουδισμού είναι ο Σιντάρτα Γκαουτάμα πρίγκιπας της Ινδίας που έζησε 600 χρόνια πριν από τον Χριστό. Οι γονείς του φρόντισαν να μην έχει επαφή με τον έξω κόσμο προσπαθώντας να τον προστατέψουν από τον πόνο και τα βάσανα και του εξασφάλισαν μια πολυτελή ζωή. Ο πρίγκιπας όμως είχε τρία οράματα με έναν γέρο, έναν άρρωστο άνθρωπο και έναν νεκρό. Ακολούθησε ένα τέταρτο όραμα για έναν ειρηνικό μοναχό που είχε απαρνηθεί τα πλούτη και τις ανέσεις. Έτσι ο Γκαουτάμα αποφάσισε να γίνει ασκητής και να αναζητήσει την φώτιση μέσω διαλογισμού και ταπεινοφροσύνης. Διαλογιζόμενος κάτω από μια συκιά, αντιμετώπισε σειρά από πειρασμούς στους οποίους αντιστάθηκε και έφτασε στην πολυπόθητη φώτιση που οι βουδιστές αποκαλούν Νιρβάνα – εξάλειψη του πόνου και των επιθυμιών. Από αυτήν την στιγμή ο Σιντάρτα ονομάστηκε Βούδας που σημαίνει φωτισμένος και κέρδισε τον σεβασμό άλλων ασκητών που άρχισαν να μαθητεύουν κοντά του.

Τι ανακάλυψε ο Γκαουτάμα; Πώς η φώτιση είναι μια «μέση οδός» μεταξύ της υπερβολής και της έλλειψης. Στην βάση της διδασκαλίας του στέκουν «τέσσερις ευγενείς αλήθειες»:

- 1) η ζωή είναι βάσανο,
- 2) τα βάσανα προκαλούνται από την επιθυμία και την εξάρτηση,
- 3) ο άνθρωπος μπορεί να απαλλαγεί από τα βάσανα αν δαμάσει τις επιθυμίες του

4) αυτό είναι δυνατόν αν ακολουθηθεί ένας συγκεκριμένος δρόμος – μια μέθοδος οχτώ σταδίων.

Το επονομαζόμενο «Οκταπλό μονοπάτι» συμπεριλαμβάνει κάποιες αντιλήψεις για το 1) ποιά είναι η σωστή οπτική γωνία 2) ποια είναι η σωστή πρόθεση, 3) ποιά είναι η σωστή ομιλία, 4) ποια είναι η σωστή δράση, 5) ποιος είναι ο σωστός τρόπος ζωής, 6) ποιά είναι η σωστή προσπάθεια (κατεύθυνση της ενέργειας), 7) ποιός είναι ο σωστός τρόπος να ρυθμίσουμε το νου μας (διαλογισμός) και 8) αυτοσυγκέντρωση.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ-ΒΟΥΔΙΣΜΟΥ

Ο Βούδας ποτέ δεν αντιμετώπισε τον εαυτό του σαν θεό. Δρούσε σαν άνθρωπος του οποίου η αποστολή ήταν να δείξει έναν νέο δρόμο στους ανθρώπους. Μετά το θάνατό του όμως κάποιοι από τους μαθητές του τον θεοποιούν και εδώ βρίσκεται μια από τις σημαντικότερες διαφορές του βουδισμού και του χριστιανισμού γιατί η Βίβλος μας λέει πως ο Θεός ο ίδιος φανέρωσε πως ο Ιησούς είναι ο Υιός Του: «Και ξάφνου, μια φωνή από τους ουρανούς, που έλεγε: Αυτός είναι ο Υιός μου ο αγαπητός, στον οποίο ευαρεστήθηκα» (κατά Ματθαίο 3:17) και πως ο Πατέρας και ο Υιός είναι Ένα (κατά Ιωάννη 10:30). Κανένας δεν θεωρείται Χριστιανός αν δεν πιστεύει πως ο Ιησούς είναι Θεός.

Ο Ιησούς διδάσκει πως ο ίδιος είναι ο δρόμος και δεν είναι απλά κάποιος που δείχνει το δρόμο («Εγώ είμαι ο δρόμος, και η αλήθεια, και η ζωή• κανένας δεν έρχεται στον Πατέρα, παρά μόνον διαμέσου εμού» - κατά Ιωάννη 14:6).

Τον καιρό που πέθανε ο Γκαουτάμα ο βουδισμός ήταν πλέον θεσμός στην Ινδία και 300 χρόνια αργότερα είχε πλέον εξαπλωθεί στο μεγαλύτερο μέρος της Ασίας. Πάραυτα τα λόγια του Βούδα καταγράφηκαν σχεδόν 400 χρόνια μετά το θάνατό του.

Στον βουδισμό η αμαρτία θεωρείται κυρίως σαν άγνοια και παρότι αντιμετωπίζεται σαν «ηθικό κακό», η αντίληψη για το καλό και το κακό στερείται ηθικής. Το κάρμα είναι μια φυσική ισορροπία που δεν επιβάλλεται από μια προσωπικότητα. Η φύση δεν είναι ηθική και συνεπώς το κάρμα δεν είναι ηθικός κώδικας, οπότε και η αμαρτία δεν είναι ανήθικη γιατί πρόκειται για ένα απρόσωπο λάθος. Οι συνέπειες από μια τέτοια πεποίθηση είναι καταστροφική. Για τον βουδισμό η αμαρτία είναι μια λάθος

πράξη και όχι παράβαση κατά της Θείας υπόστασης όπως την συναντάμε στην επιστολή του απόστολου Παύλου προς τους Ρωμαίους (1-2).

Μια από τις βασικές διδασκαλίες του χριστιανισμού είναι αυτή για την διαφθορά. Η Βίβλος μας λέει πως η αμαρτία είναι πρόβλημα με αιώνιες συνέπειες. Ο βουδισμός δεν έχει ανάγκη από Σωτήρα ο οποίος να σώσει τους ανθρώπους από τις αμαρτίες τους ενώ για τον χριστιανό ο Ιησούς είναι το μόνο μέσον για τη σωτηρία του από αιώνια καταδίκη. Για τον βουδιστή υπάρχει μόνο ηθική ζωή και κλήση ανώτερων όντων, μέσω του διαλογισμού, τα οποία να τον βοηθήσουν να φτάσει στην φώτιση της Νιρβάνα. Συνήθως ο άνθρωπος πρέπει να περάσει από πλήθος μετενσαρκώσεων για να πληρώσει το καρμικό του χρέος. Ο βουδιστής ζει σε συνεχή αυταπάρνηση και δεν δημιουργεί σχέσεις, από την πραγματικότητά του λείπει η αγάπη. Ο Θεός για τους βουδιστές είναι μια αυταπάτη, όπως και ο υλικός κόσμος. Ακόμα και το Εγώ είναι αυταπάτη και πρέπει να καταργηθεί. Ο άνθρωπος πρέπει να χάσει τον εαυτό του.

Λέγεται πως όταν ρώτησαν τον Βούδα πως ξεκίνησε ο κόσμος και ποιός ή τι έφτιαξε το Σύμπαν, εκείνος σιώπησε γιατί στον βουδισμό δεν υπάρχει αρχή και τέλος αλλά ένας ατέρμονος κύκλος γέννησης και θανάτου. Κάποιος μπορεί να ρωτήσει ποιο είναι αυτό το Όν που μας δημιούργησε να ερχόμαστε στη ζωή, να βασανιζόμαστε και να πεθαίνουμε και αυτό να συμβαίνει ξανά και ξανά; Μια τέτοια αντίληψη μας κάνει να αναρωτηθούμε για το νόημα της ύπαρξης και μπορεί να μας κάνει αδιάφορους. Οι χριστιανοί αντιθέτως ξέρουν πως ο Θεός έστειλε τον Υιό Του να πεθάνει για μας, μια και μόνο φορά, για να μην βασανιζόμαστε εμείς μια ολόκληρη αιωνιότητα. Ο Θεός έστειλε τον Υιό Του για να ξέρουμε πως δεν είμαστε μόνοι και πως μας αγαπά. Οι χριστιανοί ξέρουν πως η ζωή δεν είναι απλά βάσανο και θάνατος: «... φανερώθηκε όμως τώρα διαμέσου τής επιφάνειας του Σωτήρα μας Ιησού Χριστού, ο οποίος, αφενός μεν κατήργησε τον θάνατο, αφετέρου δε έφερε σε φως τη ζωή και την αφθαρσία διαμέσου τού ευαγγελίου» (2 προς Τιμόθεο 1:10).

Ο βουδισμός διδάσκει πως η Νιρβάνα είναι η ύψιστη μορφή ύπαρξης και αυτή η καθαρή ύπαρξη επιτυγχάνεται με μέσα που διαθέτει ο κάθε άνθρωπος. Η Νιρβάνα δεν μπορεί να εξηγηθεί λογικά, οι άνθρωποι μπορούν μόνο να την συνειδητοποιήσουν. Αντιθέτως ο Ιησούς διδάσκει και μας εξηγεί πως τα φυσικά μας

σώματα πεθαίνουν αλλά οι ψυχές μας αναλήπτονται και πηγαίνουν σ' Αυτόν μένοντας για πάντα στον ουρανό μαζί Του (κατά Μάρκο 12:25). Κατά τον βουδισμό οι άνθρωποι δεν έχουν ατομικές ψυχές γιατί η ατομική συνείδηση του Εγώ είναι αυταπάτη. Για τους βουδιστές δεν υπάρχει ελεήμων Πατέρας στον ουρανό που να έχει αποστείλει τον Υιό Του για να πεθάνει για τις ψυχές μας, για την σωτηρία μας, για να μας εξασφαλίσει δρόμο για να φτάσουμε την δόξα Του. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο ο χριστιανισμός απορρίπτει τον βουδισμό.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

Οι Βουδιστές δεν λατρεύουν κάποιους θεούς ή θεό. Οι άνθρωποι έξω από το Βουδισμό συχνά πιστεύουν ότι οι Βουδιστές λατρεύουν το Βούδα. Όμως, ο Βούδας (Σιντχάρθα Γκαουτάμα) ποτέ δεν ισχυρίστηκε ότι ήταν θεός, αλλά αντίθετα οι Βουδιστές τον θεωρούν σαν κάποιον που έχει ήδη επιτύχει, αυτό που και εκείνοι αγωνίζονται να επιτύχουν, δηλαδή την πνευματική φώτιση και μαζί με αυτήν την ελευθερία από το συνεχόμενο κύκλο εναλλαγής της ζωής με το θάνατο. Οι περισσότεροι Βουδιστές πιστεύουν ότι ένας άνθρωπος έχει απεριόριστες μετενσαρκώσεις, οι οποίες αναπόφευκτα κάποια στιγμή συμπεριλαμβάνουν και πόνο μέσα τους. Ένας Βουδιστής προσπαθεί να δώσει τέλος σε αυτές τις μετενσαρκώσεις. Οι Βουδιστές πιστεύουν ότι αυτό που προκαλεί τις μετενσαρκώσεις είναι οι επιθυμίες, οι αντιπάθειες και οι αυταπάτες ενός ανθρώπου. Επομένως, ο σκοπός ενός Βουδιστή είναι να εξαγνίσει την καρδιά του και να εγκαταλείψει όλες τις επιθυμίες του για σαρκικές απολαύσεις, καθώς επίσης και την αγάπη για τον εαυτό του.

Οι Βουδιστές ακολουθούν μια λίστα από θρησκευτικές αρχές και είναι πολύ αφοσιωμένοι στο διαλογισμό. Όταν ένας Βουδιστής διαλογίζεται, δεν είναι το ίδιο όπως όταν κάποιος προσεύχεται ή επικεντρώνει την προσοχή του σε έναν θεό, είναι περισσότερο πράξη αυτοπειθαρχίας. Μέσα από το διαλογισμό μπορεί κάποιος να φτάσει στη Νιρβάνα – «την απελευθέρωση» από τη φλόγα της επιθυμίας.

ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΕΥΓΕΝΕΙΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Οι τέσσερις ευγενείς αλήθειες είναι μία από τις θεμελιωδέστερες βουδιστικές διδασκαλίες. Υπό την ευρεία έννοια αυτές οι τέσσερις αλήθειες σχετίζονται με τη φύση, την προέλευση την απελευθέρωση και την ατραπό που οδηγεί στην

απελευθέρωση από την οδύνη. Ταξινομούνται ανάμεσα στις αλήθειες που κατανόησε ο Γκαουτάμα Βούδας κατά τη διάρκεια της εμπειρίας της φώτισης.

Οι τέσσερις ευγενείς αλήθειες εμφανίζονται συχνά στα Χειρόγραφα Πάλι τα αρχαιότερα βουδιστικά κείμενα. Οι πρώιμες διδασκαλίες και η παραδοσιακή κατανόηση στην Τεραβάντα είναι ότι οι τέσσερις αλήθειες είναι προχωρημένη διδασκαλία για εκείνους είναι έτοιμοι να τις κατανοήσουν. Ο Βουδισμός Μαχαγιάνα, αντίθετα, τις θεωρεί πρωταρχικές διδασκαλίες για ανθρώπους που δεν είναι έτοιμοι για τις διδασκαλίες του.

Ορισμένοι θεωρούν τον όρο αλήθειες ως λανθασμένη μετάφραση, κάποιος μάλιστα προτείνει τον όρο πραγματικότερες ως καλύτερη επιλογή από την άποψη της αρχικής γραμματικής. Ωστόσο, οι πρώτοι Θιβετανοί Λουσάτά, που μελέτησαν προσεκτικά τη σανσκριτική γραμματική, μετέφρασαν τον όρο από τα Σανσκριτικά στη θιβετιανή γλώσσα ως «bden pa» που σημαίνει «αλήθεια».

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΘΗΣΑΥΡΟΙ

Παραδοσιακά, ο Βουδισμός τιμά τρεις «θησαυρούς», τον Βούδα, τον Ντάρμα και τη Σάνγκα.

Βούδας

Λέγοντας «Βούδας», αναφερόμαστε στον Γκαουτάμα Βούδα, τον ιδρυτή του Βουδισμού.

Ο Γκαουτάμα Βούδας, γεννήθηκε περί το 463 π.Χ. στα σύνορα μεταξύ του σημερινού Νεπάλ και της σημερινής Ινδίας και ήταν ο γιος του βασιλιά της πατριάς Σάκια. Στα 29 του χρόνια, εγκατέλειψε το παλάτι του για να αναζητήσει το νόημα της ζωής και μετά από αρκετά χρόνια (όταν ήταν 35 ή 36 ετών) και έχοντας υιοθετήσει μια απλή μέθοδο σωματικής άσκησης που εξισορροπούσε τον νου και το σώμα του, ανακάλυψε αυτό που αναζητούσε: ανακάλυψε ότι ο κόσμος υπάρχει απλώς αυτή τη στιγμή και σ' αυτό το μέρος και ότι όλο το σύμπαν είναι υπέροχο ως έχει. Επί πολλά χρόνια, δίδαξε τους μαθητές του την απλή άσκηση και τη σημασία της, ως την ουσιαστική αλήθεια την οποία πρέπει να γνωρίζουν όλα τα ανθρώπινα όντα. Ο Γκαουτάμα Βούδας δεν ήταν θεός αλλά άνθρωπος. Δίδαξε ότι μπορούμε όλοι να επιστρέψουμε στην αρχική μας κατάσταση η οποία είναι γαλήνια και ήρεμη. Οι διδασκαλίες του δεν είναι πνευματικές αλλά ουσιαστικά ανθρωπιστικές. Με την απλή αυτή άσκηση, μπορούμε να κατακτήσουμε την τελειότητά μας ως ανθρώπινα όντα.

Ντάρμα

Λέγοντας «Ντάρμα», αναφερόμαστε τόσο στις διδασκαλίες του Γκαουτάμα Βούδα, όσο και στην απλή πραγματικότητα ή αλήθεια που υπάρχει μπροστά μας. Ο Γκαουτάμα Βούδας δίδαξε ότι ο πραγματικός κόσμος στον οποίο υπάρχουμε αυτή τη στιγμή δεν είναι ο ίδιος με τις σκέψεις που έχουμε για αυτόν, ούτε με την αντίληψη που έχουμε για αυτόν. Είπε ότι ο πραγματικός κόσμος στον οποίο ξύπνησε, ήταν διαφορετικός από την αφηρημένη εικόνα του, την οποία όλοι μας κουβαλάμε μέσα μας και στην οποία όλοι μας αναφερόμαστε διαρκώς. Και ονόμασε την πραγματική εμπειρία «αυτού που είναι εδώ και τώρα», Ντάρμα , δηλαδή πραγματικότητα ή αλήθεια .

Σάνγκα

Ο Γκαουτάμα Βούδας, οργάνωσε τους μαθητές του σε ιερείς / μοναχούς , μοναχές και λαϊκούς (άντρες και γυναίκες) και αυτή η δομή συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Αυτό είναι που αποκαλούμε «Σάνγκα » - τη βουδιστική οικογένεια.

ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΗ

Με τον όρο μετενσάρκωση εννοείται η ιδέα ότι η ψυχή μετά τον θάνατο δεν πεθαίνει αλλά αναγεννάται σε νέο σώμα. Η ιδέα της μετενσάρκωσης είναι κυρίαρχη σε αρκετές θρησκείες κυρίως της Ινδίας, ενώ ήταν μέρος και της φιλοσοφίας του Πυθαγόρα. Όσοι πιστεύουν στην μετενσάρκωση, θεωρούν ότι ένας άνθρωπος έχει ζήσει άπειρες προηγούμενες ζωές και θα ζήσει άλλες τόσες. Από θρησκείες πιστεύεται ότι όταν ένας άνθρωπος πεθαίνει, εκτός από την μετενσάρκωση του σε άνθρωπο, υπάρχει περίπτωση να αναγεννηθεί σαν ζώο, έντομο ή ακόμα και φυτό, ανάλογα με τις πράξεις που διέπραξε στην ζωή του.

Η εμπειρία της απώλειας και ο φόβος του βιολογικού θανάτου είναι μια πραγματικότητα που ο δυτικός άνθρωπος βιώνει καθημερινά με δέος αλλά και εγωισμό. Η δομή της σημερινής κοινωνίας και ο τρόπος που ο δυτικός μεγαλώνει αλαζονικά μέσα σε έναν άκρατο υλισμό του δημιουργεί την ψευδαίσθηση της βιολογικής αθανασίας καθώς το Πνεύμα είναι αθάνατο(υπήρχε - υπάρχει και θα υπάρχει).

Η δίψα για ύλη παράλληλα με τη μη εκπαίδευση του σε βασικούς τομείς των Παραδόσεων και δη των Εσωτερικών τον αποπροσανατολίζει από τον βασικό του στόχο, ο οποίος είναι η μετάδοσή των από Γενιά σε Γενιά ώστε να μείνουν ζωντανές και αναλλοίωτες και φυσικά η απομυθοποίηση του θανάτου ως γεγονός στη συνείδηση του ανθρώπου ή καλύτερα, η εξοικείωση απέναντι του. Θέτοντας σαν αρχή μας την Κυκλικότητα της Ζωής βλέπουμε με ένα απλό παράδειγμα πως ο κύκλος των 365 ημερών περιέχει 4 εποχές: 1)Την Άνοιξη που ισούται με τη Γέννηση,

2)Το Καλοκαίρι που ισούται με την Δύναμη της Νεότητας, 3)Το Φθινόπωρο που ισούται με την Φθίνουσα πορεία (τα γηρατειά), 4)Τον Χειμώνα που ισούται με τον Θάνατο, (και ξανά την Άνοιξη ως Αναγέννηση).

Ο Βούδας έδωσε διαφορετικές μεθόδους (διδασκαλίες) αφυπνίσεως. Για την ακρίβεια 84.000. Υπάρχουν τρεις μεγάλες σχολές: Ο Μικρός Δρόμος (Χιναγιάνα), ο Μεγάλος Δρόμος (Μαχαγιάνα) κι ο Διαμαντένιος Δρόμος (Βατζραγιάνα).

Ο Μικρός Δρόμος (Χιναγιάνα),είναι μια ηθική διδασκαλία κι απευθύνεται σε αυτούς τους ανθρώπους που μπορούν να αντέξουν έναν απλό ηθικό κανόνα: μην κάνεις αυτό, κάνε αυτό.

Ο Μεγάλος Δρόμος (Μαχαγιάνα) έχει να κάνει με τον μετασχηματισμό διαμέσου της αγάπης. Αγαπώ τα πάντα, βοηθάω τους άλλους και μετασχηματίζεσαι κι εσύ.

Ο Διαμαντένιος Δρόμος (Βατζραγιάνα) έχει να κάνει με το να βλέπεις τον δάσκαλο σου ως Βούδα και να θες να γίνεις σαν κι αυτόν.

Φυσικά υπάρχουν παραλλαγές και στις 3 σχολές ανάλογα με το τι ταιριάζει στον κάθε άνθρωπο.

ΚΑΡΜΑ

Η λέξη κάρμα φέρεται περισσότερο ως σανσκριτική και σημαίνει γενικά "δράση". Ετυμολογικά η λέξη "Καρ" σημαίνει δράση ενώ η λέξη "μα" σημαίνει το αποτέλεσμα.

Κατά τον Βουδισμό, το κάρμα αναφέρεται στην έννοια του νόμου της σχέσεως μεταξύ αιτίας και αποτελέσματος προσδιορίζοντας ότι κάθε πράξη είναι αποτέλεσμα αιτίας του παρελθόντος και συγχρόνως αιτία άλλων πράξεων που θ' ακολουθήσουν στο μέλλον. Έτσι ο νόμος του κάρμα ταυτίζεται με τον νόμο της αιτιότητας, της αναπόφευκτης δηλαδή σχέσεως αιτίου και αιτιατού, ο νόμος της δράσης και της αντίδρασης, ο νόμος της δικαιοσύνης και της ισορροπίας, που ακολουθούν την εφαρμογή του σε κάθε εκδήλωση της ζωής με συνέπεια να διαμορφώνεται ανάλογα από αυτό το ίδιο το κάρμα.

Σύμφωνα με τη δοξασία αυτή, το κάρμα ακολουθεί τον άνθρωπο κατά τις επίγειες ενσαρκώσεις του, τις συνθήκες των οποίων και προσδιορίζει. Έτσι, όσο ο άνθρωπος εξελίσσεται τόσο λιγότερο εξαρτάται από τα δεσμά του κάρμα, με συνέπεια να καταστεί ο ίδιος συνειδητός δημιουργός των συνθηκών της ζωής του.

Η σχέση αιτίου αποτελέσματος και εμμέσως η ηθική συνέπεια του νόμου του κάρμα στα πλαίσια της χριστιανικής διδασκαλίας έχει διατυπωθεί ότι αντιστοιχεί στη ρήση του αποστόλου Παύλου όπου επισημαίνεται:

«Μὴ πλανᾶσθε, Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται• ὁ γὰρ ἂν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει» (Προς Γαλάτες 6:7)

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Στο βουδισμό, στη θρησκεία που έχει καταχωριστεί ως περισσότερο φιλική απέναντι στο ασθενές φύλο, η γυναίκα βρίσκεται στο περιθώριο και εξαιρείται από τη μελέτη και το διαλογισμό.

Λέγεται ότι η θεία του Βούδα τον είχε ακολουθήσει μαζί με άλλους μαθητές του στον δρόμο για τη Φώτιση. Είχε κάνει όλη την προετοιμασία, είχε νηστέψει, είχε ξυρίσει το κεφάλι της και την μεγάλη μέρα μαζεύτηκαν όλοι οι μαθητές προκειμένου να πάρουν τα νάματα της σοφίας του Βούδα. Εκείνη όμως αποκλείστηκε διότι ήταν γυναίκα.

Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο που δείχνει ότι η μειονεκτική θέση της γυναίκας είναι βαθιά ριζωμένη στη βουδιστική θεώρηση των πραγμάτων είναι ότι σύμφωνα με τις παραδόσεις της Νοτιοανατολικής Ασίας, το πέρασμα στη Νιρβάνα είναι κάτι που το καταφέρνουν μόνο οι άνδρες.

Οι γυναίκες δεν απαγορεύεται να καταφύγουν στο μοναχισμό. Όμως οι μοναχές, οι «μπικκούνι» είναι υποχρεωμένες να υπακούσουν τους μοναχούς , να κάνουν τις καθημερινές δουλειές του μοναστηριού και η μελέτη του θείου λόγου αφήνεται στους άντρες.

Επίσης, πολλές από τις γυναίκες που βρέθηκαν στο παρελθόν στο Ντόλμα Λινγκ, ο οποίο είναι βουδιστικό μοναστήρι στα Ιμαλάια, έχουν υποστεί βασανιστήρια επειδή διέπραξαν φοβερά αδικήματα όπως είναι η αναφορά στον Δαλάι Λάμα. Κάποιες που προσπάθησαν να ξεφύγουν χάθηκαν, ενώ πολλές υπέστησαν ακρωτηριασμούς λόγω των κρυοπαγημάτων.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται διάφορες κινήσεις από προοδευτικούς βουδιστές που στόχο έχουν την ισότητα ανδρών και γυναικών. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι αυτό του πνευματικού ηγέτη ενός βουδιστικού μοναστηριού του Κατμαντού, στο Νεπάλ, του Γκιαλγουάνγκ Ντρούκπα, ο οποίος έφερε στο μοναστήρι του Νεπάλ τέσσερις Βιετναμέζες για να εκπαιδεύσουν τις μοναχές, προσθέτοντας έτσι στα καθημερινά μαθήματα της γιόγκα και της φιλοσοφίας του καλού και του κακού κάρμα, τις πολεμικές τέχνες.

Σατανισμός

Ο σατανισμός είναι λατρευτική πίστη η οποία έχει ως επίκεντρό της τον Σατανά, ή διάβολο, οντότητα που σύμφωνα με την παράδοση των ιουδαίων και των χριστιανών είναι ο έσχατος αντίπαλος του Θεού, ενσαρκώνοντας την Ελεύθερη Θέληση (ελεύθερη βούληση) σύμφωνα με τους Σατανιστές, ή την αρχή του απόλυτου κακού σύμφωνα με τους Ιουδαίους και τους Χριστιανούς.

- Το σύμβολο με τα δάχτυλα να σχηματίζουν κέρατα, γνωστό στις ΗΠΑ ως "El Diablo", (ή αλλιώς 'corna', από το ιταλικό 'corno', που σημαίνει κέρατο) είναι γνωστό ως "σύμβολο του διαβόλου".
- Παλαιότερη γνωστή χρήση του μπορεί να δει κανείς στην Ινδία, ως αποτροπαϊκή χειρονομία που χρησιμοποιείται πολύ συχνά από Γκαουτάμα Βούδα (ο οποίος γεννήθηκε στο Νεπάλ) ως Κάρανα mudra που είναι συνώνυμη με την εκδίωξη των δαιμόνων και την άρση των εμποδίων, όπως ασθένεια ή αρνητικές σκέψεις.
- Η αποτροπαϊκή χρήση του σήματος μπορεί επίσης να φανερωθεί σε Ιταλία και Μεσόγειο πολιτισμού, καθώς και όπου, όταν έρχονται αντιμέτωποι με ατυχή γεγονότα, ή απλώς όταν αυτά τα γεγονότα που αναφέρονται, το σημάδι του κέρατα μπορεί να δοθεί για να αποκρούσει την κακή τύχη. Επίσης χρησιμοποιείται παραδοσιακά για την αντιμετώπιση ή απόκρουση από το "κακό μάτι" (malocchio). Με τα δάχτυλα προς τα κάτω, είναι μια κοινή χειρονομία, με την οποία οι άνθρωποι αναζητούν προστασία σε άτυχος καταστάσεις.

Άντον Λαβέι

Ο Λαβέι, σύμφωνα με τα λεγόμενα και τις βιογραφίες του, καταγόταν απ' την Τρανσυλβανία και μεγάλωσε ακούγοντας τις ιστορίες της τσιγγάνας γιαγιάς του. Του έλεγε για βρικόλακες, λυκάνθρωπους, προλήψεις και μαύρη μαγεία. Το 1945 ταξίδεψε με τον θείο του που εργαζόταν ως πολιτικός μηχανικός στη μεταπολεμική Γερμανία. Παρακολούθησε απαγορευμένες ταινίες της δημοκρατίας της Βαϊμάρης, που ενέτειναν το ενδιαφέρον του στον μυστικισμό. Την ίδια χρονιά, σε ηλικία 15 ετών, παράτησε το σχολείο γιατί τον δέχτηκαν στην ορχήστρα του μπαλέτου του Σαν Φρανσίσκο, όπου θα έπαιζε όμποε. Δύο χρόνια αργότερα έφυγε από την ορχήστρα και βρήκε δουλειά στο τσίρκο του Κλάιντ Μπίτι. Αρχικά θήτευσε δίπλα στους εκπαιδευτές λιονταριών και τίγρεων, αλλά αργότερα έγινε ο πιανίστας του

τσέρκου....Το 1949, για να αποφύγει τη στρατολόγηση για τον πόλεμο της Κορέας, γράφτηκε στο κολέγιο του Σαν Φρανσίσκο, για να σπουδάσει εγκληματολογία. Τον επόμενο χρόνο γνώρισε τη 15χρονη Κάρολ Λάνσινγκ, με την οποία παντρεύτηκαν το 1951.Βρήκε δουλειά ως φωτογράφος στην αστυνομία του Σαν Φρανσίσκο. Φωτογράφιζε τόπους εγκλήματος και υποστήριζε ότι έτσι γνώρισε την χειρότερη πλευρά της ανθρωπότητας. Αργότερα , ανέλαβε όλες τις κλήσεις των “τρελών”, δηλαδή όσων τηλεφωνούσαν στην αστυνομία για να καταγγείλουν φαντάσματα, τέρατα και υπερφυσικά πνεύματα. Ο Λαβέι έγινε ο πρώτος “κυνηγός φαντασμάτων” του Σαν Φρανσίσκο . Ήδη είχε αρχίσει να δίνει διαλέξεις για τη μαγεία και το μυστικισμό. Το 1955 ο Λαβέι είχε πια ακολούθους σε ολόκληρη την πόλη που παρακολουθούσαν τις διαλέξεις του . Αρχισε να διοργανώνει πάρτι στα οποία συγκεντρώνει τους πιο ιδιαίτερους χαρακτήρες : από Ευρωπαίους βαρόνους μέχρι μεγαλοδικηγόρους και ντόπιους αστυνομικούς. Κάθε Παρασκευή, έκανε μαθήματα μαγείας . Κάποια στιγμή, τα μαθήματά του έγιναν τόσο δημοφιλή, που ο κόσμος περίμενε έξω στο δρόμο και παρακολουθούσε απ’ τα παράθυρα. Τότε ένας φίλος του τού είπε χιουμοριστικά: “Με τόσο κόσμο, μπορείς να φτιάξεις δική σου θρησκεία”. Και πράγματι ο Λαβέι το έκανε. Στις 30 Απριλίου του 1966 , ίδρυσε την εκκλησία του Σατανά. Σύμφωνα με τον Λαβέι, το 1966 είναι το “Anno Satanas”, ο πρώτος χρόνος της εποχής του Σατανά.... Όσα κοινωνικά δίκτυα δεν τρομοκρατήθηκαν από τον ιερέα του Σατανά, τον παρουσίασαν ως τον απόλυτο επιχειρηματία και σόουμαν. Ο Λαβέι, έλεγαν, είναι ένας καταπληκτικός θεατρίνος. Χρησιμοποιεί το δράμα, τις φαντασμαγορικές τελετές, τη μουσική και τη μυσταγωγία, για να δημιουργήσει ένα φανατικό κοινό που πλήρωνε αδρά για να γίνει μέλος της εκκλησίας. Εμφανιζόταν πολύ συχνά στην τηλεόραση. Έδινε συνεντεύξεις ντυμένος με μαύρα ρούχα και το σύμβολο της πεντάλφα στο πέτο....Ο λόγος του ήταν χαρισματικός. Οι περισσότεροι δημοσιογράφοι επιδίωκαν να τον γελοιοποιήσουν, αλλά ο Λαβέι διατηρούσε τη ψυχραιμία του και στο τέλος, έβγαине κερδισμένους. Τόνιζε ότι η εκκλησία του Σατανά δεν είχε σχέση με ανθρωποθυσίες, δεν αποσκοπούσε να κάνει κακό στην ανθρωπότητα ούτε σε απροστάτευτα ζώα. Η φιλοσοφία της εκκλησίας ήταν πολύ απλή: ανοχή στις ατέλειες του ανθρώπου. Δέχονταν τη ζωώδη φύση, τον εγωισμό, τη σεξουαλικότητα, τις ανωμαλίες και την απληστία του ανθρώπου....Το 1971 κυκλοφόρησε η “Σατανική Βίβλος”, το βιβλίο με τα κηρύγματα του Λαβέι, που πούλησε εκατομμύρια αντίτυπα.... Όμως με τα χρόνια, η δημοτικότητα της εκκλησίας άρχισε να εξασθενεί. Τη δεκαετία του ’80 ο Λαβέι είχε

αποσυρθεί από τη δημοσιότητα. Η εκκλησία είχε χάσει πολλά μέλη και κόντευε να εξαφανιστεί. Αλλά η δράση του κατά συρροήν δολοφόνου Ρίτσαρντ Ραμίρεζ, έφερε πάλι την εκκλησία στην επικαιρότητα. Η εκκλησία του Σατανά, συνδέθηκε ένα σωρό εγκλήματα . Ο Λαβέι αρνήθηκε να βγει στα κανάλια για να υποστηρίξει την εκκλησία. Έστειλε την κόρη του, Ζίνα, η οποία ανέλαβε να ξεκαθαρίσει τη δημόσια εικόνα τους. Δήλωσε ότι η εκκλησία του Σατανά δεν είχε καμία σχέση με τις δολοφονίες ούτε κήρυττε τη βία ενάντια στον συνάνθρωπο....Το 1990 η Ζίνα Λαβέι αποχώρησε από την εκκλησία και διέκοψε κάθε επαφή με την οικογένειά της....Ο Άντον Λαβέι πέθανε στις 31 Οκτωβρίου του 1997 . Μερικοί όμως υποστηρίζουν πως όλη του η ζωή ήταν πλαστή , πως το όνομά του και τα βιογραφικά του στοιχεία είναι εικονικά . το μόνο σίγουρο είναι πως ο Άντον Λαβέι ήταν πράγματι ο απόλυτος σόουμαν , καθώς έκτισε μία θρησκεία που , παρά τις βιαιοπραγίες που περικλείει , προσήλκυσε τόσο κόσμο.

Το κίνημα του Anton LaVey δεν ορίζει τον σατανισμό με τον γραφικό ή μειωτικό τρόπο που επιθυμούν οι χριστιανοί μελετητές, αλλά είναι μια μέθοδος χειραγώγησης των πρωτόγονων συναισθημάτων, της αποδοχής των παθών, και του αποκρυφισμού. Θεωρητικά το κίνημα του νεοσατανισμού απορρίπτει - τουλάχιστον επίσημα - τις άνομες πράξεις, άρα δεν αποτελεί άμεσο έγκλημα η συμμετοχή στις επίσημες οργανώσεις. Μεμονωμένοι Νεοσατανιστές κατά καιρούς έχουν απασχολήσει την δικαιοσύνη, όμως οι περισσότερες νόμιμες νεοσατανιστικές εκκλησίες δεν επικροτούν ούτε αποδεδειγμένα εμπλέκονται σε εγκλήματα, σε αντίθεση με ανεπίσημες μικρότερες αιρέσεις και ομάδες πιστών. Στον νεοσατανισμό, γίνονται δεκτοί και άθεοι, και σε σπάνιες περιπτώσεις άτομα που έχουν άλλο θρησκευτικό υπόβαθρο, υπό την προϋπόθεση ότι θα αποδεχθούν την ελευθεριστική ηθική, και τον Σατανά τουλάχιστον σε ιδεολογικό επίπεδο.

Η οπτική του Λαβέι για το σατανισμό : Ο σατανισμός είναι η μόνη θρησκεία , νομίζω , σε απόλυτη αρμονία με τη φύση του ανθρώπου .Βασίζεται στην επιείκεια . Αντί να διατάζουμε τα μέλη να καταστείλουν τις φυσικές ορμές τους , διδάσκουμε ότι πρέπει να τις ακολουθήσουν . Αυτό περιλαμβάνει φυσικές επιθυμίες , την επιθυμία για εκδίκηση και την ώθηση για απόκτηση υλικών αγαθών .»

Συνεχίζοντας , μίλησε για πιστούς άλλων θρησκειών :

«Έτσι ζουν οι περισσότεροι από αυτούς ήδη , όπως και να 'χει . Μόνο που μέχρι σήμερα ακολουθούσαν το δόγμα του διαβόλου χωρίς να δίνουν στο διάβολο τα πρέπει , υποφέροντας από ενοχές επειδή οι υποκριτικές τους θρησκείες

συνέχιζαν να τους λένε πως πρέπει να ζουν διαφορετικά . Αυτή η διχοτόμηση ανάμεσα στις θρησκείες είναι γόνιμο έδαφος για νευρώσεις. Τους ελευθερώνουμε από τέτοιες εσωτερικές συγκρούσεις καθιστώντας σαφές ότι ο σατανάς , ή θεός , τους έκανε να ζήσουν σύμφωνα με τις έμφυτες τάσεις τους .» (ναρκωτικά και αλκοολισμός;)

Διάλογος :

«Πώς οπτικοποιούμε/απεικονίζουμε το σατανά ;»

«Καθαρά συμβολικά , ως την πανταχού παρούσα δύναμη. Τον μόνο αληθινό θεό , για την ακρίβεια.»

«Και τότε ποιανού αντίπαλος είναι;»

Ο Λαβέι χαμογέλασε. «Αντίπαλος όλων των τεχνητών πνευματικών θρησκειών . Αντίπαλος όλων αυτών που θεωρούμε τα ποταπά στηρίγματα που έπρεπε να εφεύρει ο άνθρωπος. Απορρίπτουμε τελείως την ιδέα του ότι υπάρχει αντίθεση στο θεό . Είναι ο θεός .»

«Με άλλα λόγια», είπα , «θεωρείτε το σατανά την προσωποποίηση της ζωής , το καλό κα το κακό. Θεωρείτε πως το κακό υπερτερεί του καλού ;»

“Λοιπόν , φρονούμε ότι , αυτό που οι θεολόγοι θεωρούν ως προτίμηση του ανθρώπου για το κακό θα υπερτερεί πάντα του καλού. Έτσι , από θεολογικής άποψης ,είμαστε κακά άτομα»

Στρατολόγηση νέων μέσα από το διαδίκτυο

Στις 25/6/2014 , με αφορμή τη δολοφονία μιας άστεγης γυναίκας στο όνομα του εωσφόρου από 22χρονο σατανιστή , έγινε μία πιο βαθιά έρευνα όσον αφορά το σατανισμό και τη σχέση του με το διαδίκτυο . Τα ευρήματά της θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ανησυχητικά . Αυτό γιατί , όχι μόνο υπάρχουν πολλές ιστοσελίδες μύησης , αλλά ακόμη παρατηρήθηκε και χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης για τη στρατολόγηση και πληροφόρηση για το σατανισμό.

Πηγές

- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B1%CF%8A%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>
 - <http://www.gotquestions.org/Greek/Greek-Judaism.html>
 - 1lyk-tyrnav.lar.sch.gr/wp-content/uploads/2015/01/ΙΟΥΔΑΙΣΜΟΣ.pdf
 - ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/.../3245,13193/
 - <http://blogs.sch.gr/106dimat/files/2012/05/%CE%99%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B1%CF%8A%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82.pdf>
 - http://www.akida.info/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=3176&Itemid=&lang=el.
 - Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ LAROUSSE BRITANNICA
 - Η ιουδαϊκή αποκαλυπτική γραμματεία και η θεολογία της, Δημήτρη Καϊμάκη, Καθηγητής Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Βάνιας
 - https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%A4%CE%B5%CE%AF%CF%87%CE%BF%CF%82
- <https://www.youtube.com/watch?v=V3WEIIHc4RA>